

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNDEN FAYDALANAN
MADDE BAĞIMLILARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA: İSTANBUL ANADOLU DENETİMLİ SERBESTLİK
MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sena Nur AYDIN

Danışman
Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Sena Nur AYDIN'a ait "Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından **Sosyoloji** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliğiyle/ ~~oy çokluğuyla~~ kabul edilmiştir.

19.08.2019

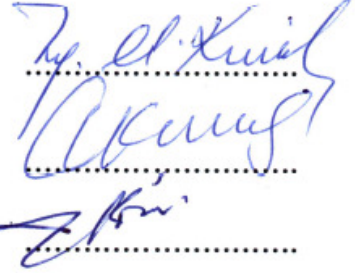
Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Yahya Mustafa Keskin

Üye : Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

Üye : Dr. Öğrt. Üyesi İbrahim BİRİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum **“Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Örneği”** başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sena Nur AYDIN

19.08.2019

ÖN SÖZ

Dünya için ve ülkemiz için büyük bir sorun arz eden, kişilerin düşünce sistemlerini ve sinir sistemlerini nasıl ki içten içe çökertiyorsa aynı şekilde özellikle gençleri hedef alarak toplumları da içten içe uyuşturarak yavaş yavaş çökertebilecek bir tehlikenin adı aslında uyuşturucu maddeler!

Uyuşturucu madde tehlikesinin tesiri altına girmiş bireylerin düşünme ve muhakeme yetilerinin kaybolması, toplumların düşünce ve muhakeme yetilerinin kaybolması için bir tehdittir. Bu tehdit ve tehlikelerin bireyler ve toplumlar için büyük önem arz etmesi bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu bağlamda bu araştırma uyuşturucu kullanan bireyler üzerinde yapılmış bir çalışmadır.

Bu denli önemli bir meseleye işaret edilen ve uzun uğraşlar sonucu meydana getirilen bu çalışmamda birçok kişinin desteğini almış bulunmaktayım. Tüm destekçilerime içten duyduğum minnettarlığımı sunmayı bir borç bilirim.

Bu çalışmayı gerçekleştirmek için gerekli izinleri verip yolumu açan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Gerekli izinleri aldıktan sonra bana ilgi ve samimiyetle kapılarını açıp araştırma esnasında oldukça ilgili davranan İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürü Orhan KAYKAÇ'a saha çalışmamda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen, ilgiyle ve samimiyetle her evrede yol gösteren Sosyolog Dilek YILDIRIM ve Psikolog Gülseren BATUMLU CAN'a ve saha çalışmalarında bana oldukça destek olan diğer denetimli serbestlik uzmanlarına içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın başından beri desteklerini esirgemeyen, yol göstericim saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN hocama ve değerli fikirleriyle yol gösteren Dr. Öğrt. Üyesi İbrahim BİRİ hocama verdikleri tüm desteklerden ve emeklerden dolayı içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim hayatıma atıldığım günden beri bana olan inancıyla her daim yanımda olan, önemli başarılarla imza atmam ve iyi yerlere gelmem için cesaret veren, desteklerini ve öğütlerini hiçbir zaman esirgemeyen, küçüklüğümüzden beri azmi ve başarıyı ilke edinmemiz için çabalayan, vatana-milllete hayırlı evlatlar yetiştirmek için uğraşan, yıllardır eğitimimize önem veren ve özen gösteren, eğitim sever emektar babam Muzaffer KARATAY'a verdiği emeklerden ve desteklerinden dolayı içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Her durumda yardımcım,duacım,destekcim olan,tez sürecinde her başım sıkıştığında yardımına koşan canım annem Hadiye KARATAY'a, bu zorlu süreçte çok büyük yardımları dokunan en yakın arkadaşım, derttaşım, kız kardeşim Feyza KARATAY'a ve eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen abim Salih KARATAY'a içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Oldukça zorlu geçen bu süreçte anlayışı ve ilgisiyle her daim yanımda olan, yıpranıp yorulduğum zamanlarda bana olan inancıyla beni kendime getirip yola devam etmem için ayağa kaldıran, eğitimimi her şeyden önce tutan, kendimi dış dünyaya kapatıp tez yazdığım süreçte benimle beraber bu teze emek veren, sabrımın tükendiği noktalarda öğütleriyle iyi yerlere geleceğime ve önemli başarılarla imza atacağıma beni inandırıp bana yol gösteren değerli eşim Oğuzhan AYDIN'a ilgisinden, anlayışından ve emeklerinden dolayı içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Varlığı en büyük desteğim olan, bu süreç içerisinde dünyaya gelen ve doğduğu günden beri beni üzmeyip sakın bir bebek olarak bu zorlu sürecimin bitmesini sabırla bekleyen, hayırlı bir evlat ve hayırlı bir insan olarak geleceğini başarılar üzerine kurmasını ümit ettiğim canım kızım Asya Mina AYDIN'a içtenlikle sevgi ve şefkatimi sunuyorum.

Bundan sonra yetişecek olan nesillerin tehlikelerden ve kötölüklerden uzak kalması temennisi ile.....

Sena Nur AYDIN

19.08.2019

ÖZET

DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNDEN FAYDALANAN MADDE BAĞIMLILARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL ANADOLU DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ

Sena Nur AYDIN

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof.Dr.Yahya Mustafa KESKİN

Ağustos 2019, 102 + xviii Sayfa

Bu araştırma hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiş uyuşturucu madde kullanan bireyleri konu edinen bir araştırmadır. Çağın sorunu olan ve oldukça mücadele gerektiren uyuşturucu madde kullanımı konusu çerçevesinde oluşturulan bu araştırmada madde kullanan kişilerin sosyal, ekonomik ve kültürel profillerinin incelenmesi, bu kişilerin uyuşturucu madde kullanımı konusundaki bilgilerinin, davranış düzeylerinin ve tutumlarının ölçülmesi ve bu kişileri madde kullanımına iten sebeplerin anlaşılması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra devletin uyuşturucu ile mücadele eden birçok kurumundan biri olan denetimli serbestlik merkezinde uyuşturucu madde kullanan kişilere uygulanan uygulamaların kişiler açısından yeterliliğinin ve faydasının anlaşılması, tüm bulgular ışığında ilgili literatüre katkı sağlanmak amaçlanmıştır.

Bu amaçlar ışığında İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Merkezinde bulunan 200 madde kullanıcısı ile anket çalışması yapılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda bu kişilerin çoğunluğunun medeni durumunun bekar olduğu, orta gelirli olduğu, eğitim seviyesinin düşük olduğu, madde kullandıkları için hayatlarında en çok aileleriyle ilgili problemler yaşadıkları, maddeyi ilk kez arkadaşları sayesinde temin ettikleri, ilk kez

esrar maddesini denedikleri, en çok esrar maddesini kullandıkları, denetimli serbestlik uygulamalarından fayda aldıkları, denetimli serbestlik uygulamalarında eksik bir yön bulmadıkları ve haklarında denetimli serbestlik kararının verilmesinden sonra hayatlarında bir çok alanda iyileşme yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ilgili literatüre katkı sağlamak amacıyla sonuçlar bölümünde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu Madde, Bağımlılık, Madde Bağımlılığı, Denetimli Serbestlik

ABSTRACT

A SOCIOLOGICAL INVESTIGATION ON SUBSTANCES DEPENDING ON THE SUPERVISED FREEZE SYSTEM: A CASE OF ISTANBUL ANATOLIA

Sena Nur AYDIN

Master Thesis

Advisor: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

August 2019, 102 + xviii Pages

This study is about individuals who use drugs with probation decision. The aim of this study, which was created within the framework of the problem of drug use, which is a problem of the age and which requires considerable struggle, was to examine the social, economic and cultural profiles of the drug users, to measure their knowledge, behavior levels and attitudes about drug use and to understand the reasons that pushed them to drug use. In addition, understanding of the adequacy and benefit of the practices applied to drug users in the probation center, which is one of the many drug-fighting institutions of the state, is aimed to contribute to the relevant literature in the light of all findings.

In the light of these objectives, a survey was conducted with 200 substance users at the Istanbul Probation Center. As a result of the analyzes performed, it was the first time that the majority of these people had single marital status, had low income, had low education level, had the most effective reason for their substance use, had problems with their families for the first time. It was concluded that they tried cannabis substance, used cannabis substance most, benefited from probation practices, did not find any missing direction in probation practices and experienced improvements in many areas in their lives after the probation decision was made. The findings were discussed in the results section in order to contribute to the related literature.

Key Words: Drug Substance, Addiction, Substance Addiction, Probation.

**Başarıyı ve azmi miras bırakacağım kızım
Asya Mina AYDIN'a ithafen.....**

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
İTHAF.....	xi
İÇİNDEKİLER	xii
TABLolar LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	3
1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi.....	3
1.2. Evren ve Örneklem	5
1.3. Veri Toplama Yolu ve Teknikler	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler	6
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	7

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Bağımlılık.....	9
2.2. Bağımlılık Yapan Maddelerin Türleri Ve Etkileri	11
2.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Uyaran Maddeler	11
2.2.1.1. Nikotin.....	11
2.2.1.2. Kafein	13

2.2.1.3.Kokain	13
2.2.1.4.Amfetamin	14
2.2.2.Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Maddeler	15
2.2.2.1.Afyon	16
2.2.2.2.Eroin	16
2.2.2.3.Kodein	18
2.2.2.4.Morfin	19
2.2.3.Merkezi Sinir Sistemine Bastırıcı (Depresan) Etki Edenler	20
2.2.3.1.Alkol	21
2.2.3.2.Sedatif – Hipnotikler	23
2.2.3.3.Uçucu Maddeler	24
2.2.4.Merkezi Sinir Sistemine Halüsinojik Etki Eden Halisinojenler	25
2.2.4.1.Lsd	26
2.2.4.2.Ecstasy	27
2.2.4.3.Esrar	29
2.3. Uyuşturucu Madde Kullanımı ile İlgili Yönetmelikler	32
2.3.1.Türkiye’de Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Kullanımına İlişkin Yasal Yönetmeliği	32
2.3.2.Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde İle İlgili Denetimli Serbestlik Yönetmeliği	33

III. BÖLÜM

3.MADDE KULLANIM NEDENLERİ	36
3.1. Bireysel Etkenler	36
3.2.Aileye Bağlı Etkenler	38
3.3. Arkadaş Çevresine Bağlı Etkenler	40
3.4. Çevresel Etkenler ve Medya	42

IV. BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUM.....	44
4.1.Demografik Yapı.....	44
4.2.Katılımcıların Ekonomik Profilleriyle İlgili Bulgular.....	48

4.3.Katılımcıların Aile Bilgileri İle İlgili Bulgular	50
4.4.Katılımcıların İçinde Bulundukları Aile Ortamına Ait Bulgular	53
4.5.Katılımcıların Evliliklerine İlişkin Bulgular	55
4.6.Katılımcıların Arkadaş İlişkilerine Dair Bulgular.....	57
4.7. Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımı Konusundaki Bilgi Tutum Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	58
4.8.Katılımcıların Kullanmış Oldukları Uyuşturucu Madde Türlerine İlişkin Bulgular.....	61
4.9.Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanma Sıklıklarına Ait Bulgular	62
4.10.Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanım Sebeplerine İlişkin Bulgular	65
4.11.Katılımcıların Madde Kullanımlarına Bağlı Olarak Hayatlarında Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	69
4.12.Denetimli Serbestlik Uygulamalarına İlişkin Bulgular.....	70

V. BÖLÜM

5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
5.1. Sonuç	75
5.2. Öneriler	87

KAYNAKLAR	89
------------------------	-----------

EKLER

EK 1: Anket Soruları.....	94
EK 2: Etik Kurul Onayı.....	100
Ek:3: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü İzin Dilekçesi	101
Ek:3: Adalet Bakanlığı İzin Belgesi.....	102

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Nikotin Maddesinin Yoksunluk Belirtileri	12
Tablo 2.2: Opiyat Yoksunluğu Bulguları.....	20
Tablo 3.1: Ebeveyn Tutumu Açısından Aile Türleri	39
Tablo 4.1: Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları	45
Tablo 4.2: Katılımcıların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımları	46
Tablo 4.3: Katılımcıların Yaşadıkları illere göre dağılımları	47
Tablo 4.4: Katılımcıların Yaşadıkları semtlere göre dağılımları	47
Tablo 4.5: Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları.....	48
Tablo 4.6: Katılımcıların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımları.....	48
Tablo 4.7: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımları	49
Tablo 4.8: Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları	49
Tablo 4.9: Katılımcıların Yaşadıkları Evin Mülkiyet Durumuna Göre Dağılımları	50
Tablo 4.10: Katılımcıların Beraber Yaşadıkları Kişilere Göre Dağılımları	51
Tablo 4.11: Katılımcıların Aile Kişi Sayısına Göre Dağılımları	51
Tablo 4.12: Katılımcıların Ebeveynlerinin Yaşam Durumuna Göre Dağılımları.....	51
Tablo 4.13: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Ebeveynlerinin Medeni Durumuna Göre Dağılımları	52
Tablo 4.14: Katılımcıların Ebeveynlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları ...	52
Tablo 4.15: Katılımcıların Yetiştirildiği Kişilere Göre Dağılımları	53
Tablo 4.16: Katılımcıların Yaşadıkları Aile Ortamına Göre Dağılımları.....	54
Tablo 4.17: Katılımcıların Ailelerinden Şiddet Görme Sıklıklarına Göre Dağılımları	55
Tablo 4.18: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Aileleriyle İlişkilerine Göre Dağılımları.....	55
Tablo 4.19: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönem Eşleriyle Olan İlişkilerine Göre Dağılımları.....	56

Tablo 4.20: Katılımcıların Eşleri Tarafından Gördükleri Şiddete Göre Dağılımları	
Tablo.4.21.Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerine Göre Dağılımları	56
Tablo 4.22: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Başlama Yaşına Göre Dağılımları	58
Tablo 4.23: Katılımcıların İlk Kullandıkları Uyuşturucu Madde Türüne Göre Dağılımları	59
Tablo 4.24: Katılımcıların Uyuşturucu Maddeyi İlk Kez Temin Ettikleri Kişilere Göre Dağılımları	59
Tablo 4.25: Katılımcıların Çevresindeki Madde Kullanan Kişilere Göre Dağılımları....	59
Tablo 4.26: Katılımcıların Kullanmış Oldukları Uyuşturucu Maddelere Göre Dağılımları	60
Tablo 4.27: Katılımcıların Yasal Olan Uyuşturucu Maddeleri Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları	61
Tablo 4.28: Katılımcıların Geçmişte Kullandıkları Yasal Olmayan Maddeleri Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 4.29: Katılımcıların Ailelerinin Madde Kullanımlarındaki Etkisine Göre Dağılımları	63
Tablo 4.30: Katılımcıların Arkadaşlarının Madde Kullanımı Üzerindeki Etkisine Göre Dağılımları	66
Tablo 4.31: Katılımcıların Madde Kullanma Sebeplerine Göre Dağılımları	67
Tablo 4.32: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımında En Etkili Nedene Göre Dağılımları	68
Tablo 4.33: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Bağlı Olarak Yaşadıkları Sorunlar	68
Tablo 4.34: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Bağlı Olarak Yaşadıkları En Büyük Sorun	69
Tablo 4.35: Katılımcıların Hakkında Denetimli Serbestlik Kararı Verilmesinin Sebeplerine Göre Dağılımları	70
Tablo 4.36: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarından Fayda Alma Durumlarına Göre Dağılımları	71

Tablo 4.37: Katılımcıların En Çok Fayda Aldığı Denetimli Serbestlik Uygulamalarına Göre Dağılımları	71
Tablo 4.38: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Eksik Buldukları Yönlere Göre Dağılımları	72
Tablo 4.39: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarından Sonra Hayatlarında Olan Değişikliklere Göre Dağılımları	72

KISALTMALAR LİSTESİ

AMATEM : Alkol ve Madde Bağımlılığı Eğitim ve Tedavi Merkezi

Alk. İçecekler: Alkollü içecekler

Bk. : Bakınız

BM : Birleşmiş Milletler

D.S. : Denetimli serbestlik

Ecs : Ecstasy

SAMBA : Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı

TCK : Türk Ceza Kanunu

THC : Psikoaktif kimyasal tetrahidrokanibal

v.b : ve benzeri

v.d. : ve diğerleri

GİRİŞ

Madde bağımlılığı bireysel sorunların yanı sıra sosyal sorunlar da yaratmaktadır. Bu bağlamda madde kullanma alışkanlığı insan sağlığını etkilediği gibi toplum sağlığını da tehdit eden toplumsal sorunlardan biridir.

Bireyleri uyuşturucu madde kullanımına iten birçok sebep mevcuttur. İçinde büyüdüleri aile ortamlarının dinamiği, özellikle ergenlik dönemlerinde bağımlı ilişki kurdukları arkadaş çevreleri, bireysel problemler, sosyal çevreden gelen baskı, eğitim düzeyleri, ekonomik durumları, aşk hayatında yaşadıkları problemler, özentilik, merak, gibi birçok neden kişileri uyuşturucu maddeye yönlendirmektedir. Herhangi bir sebepten dolayı uyuşturucu maddeye yönelen, uyuşturucu madde kullanımını alışkanlık haline getiren kişilerin sayısı artmakta ve uyuşturucu tüccarlığı, uyuşturucu mafyalığı gibi gerek yerel gerek uluslararası suç örgütleri oluşan bu olumsuz tabloda beslenmektedir. Ve bu örgütler özellikle gençleri hedef alarak kişilerin de ötesinde nesiller için tehlike arz etmektedir.

Yapılan araştırmalar madde kullanımının dünyanın birçok yerinde giderek arttığını ortaya koymaktadır. Ülkemizde de aynı şekilde madde kullanımı alışkanlığının yaygın bir durumda olduğu yadsınamayacak bir gerçektir. Madde kullanım alışkanlığının birey, aile ve toplum üzerinde birçok olumsuz etkiye sebep olmasından dolayı ülkemizde madde bağımlılığı ile mücadelede birçok çalışma, proje ve uygulama mevcuttur.

Ülkemizde şüpheli, sanık veya hükümlülerin denetim altında tutularak rehabilitasyon edilmesi ve topluma tekrardan kazandırılması amacıyla hareket eden Denetimli Serbestlik kurumları da madde bağımlılığı ile mücadelede başat kurumlardan biridir. Kanunlar gereği ülkemizde uyuşturucu madde kullanan ve bulunduran kişiler

hapis cezasına çarptırılmak yerine denetimli serbestlik müdürlüklerinde tedavi edilerek topluma yeniden kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda, giderek yaygınlaşan madde bağımlılığının ülkemiz için ve hatta tüm dünya için üzerinde durulması gereken özel bir konu olduğu ve ülkemiz için önemli bir yere sahip olan denetimli serbestlik kurumlarının madde bağımlısı insanların hayatlarında nasıl bir etkiye sahip olduğunun anlaşılmamasının önemli bir husus olduğu düşüncesinden hareketle, bu araştırmada İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde dosyası bulunan, denetimli serbestlik tedbiri kararı almış uyuşturucu madde kullanan 200 kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel profilleri incelenerek bu kişileri madde kullanımına iten sebepler ve denetimli serbestlik tedavi programlarının madde alışkanlığı üzerindeki etkileri incelenmektedir.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. Araştırmanın Konusu Amacı ve Önemi

Türkiye’de madde bağımlılığı sorunu uzun yıllardır süregelen bir sorun olmasının yanı sıra son yıllarda mücadele için üstünde durulan başat meselelerden biridir. Türkiye’de birçok kurum madde bağımlılığıyla başa çıkmak adına birçok uygulama yapmaktadır. Devletin madde bağımlılığı konusunda birçok çalışması mevcuttur. Gün geçtikçe bu uygulama ve çalışmaların sayısı artış göstermektedir.

Türk Ceza Kanunu’nun 191. Maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılır. Fakat dikkate değer olan kısım şudur ki yasalar uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanan bir kişiyi cezaya çarptırılması gereken kişi olarak görmenin yanı sıra tedavi edilmesi gereken bir kişi olarak görmektedir. Bu sebeple TCK, uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanan kişinin hapis cezasına çarptırılmak yerine tedavi görmesi amacıyla denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasını gerekli bulmuştur.

Denetimli serbestlik kurumlarında madde bağımlılığını tedavi için Samba programı uygulanmaktadır. Açılımı Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı olan SAMBA, sigara, alkol ve madde bağımlılığını tedavi amacıyla hazırlanmış bir programdır. Samba programında genel olarak alkol veya madde konusunda kişinin bilgilendirilmesini sağlamak, bulaşıcı hastalıklardan korunmasını sağlamak, kişilere madde alışkanlığının tekrarlamasını engelleyecek becerileri kazandırmak, öfkeyle ve stresle başa çıkma yöntemlerini öğretmek, bu kişileri tam

anlamıyla toplumsal hayata kazandırmak için etkili iletişim yöntemlerini öğretip bu kişilere madde bağımlılıkları ile ilgili hatalarını fark ettirmeyi sağlamak amaçlanmaktadır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında denetimli serbestlik tedbiri kararına tabi tutulan madde bağımlıları için denetimli serbestlik tedavi programları büyük önem taşıması ve madde bağımlılığının kişisel bir zarardan öte toplumların geleceklerini de etkileyen bir husus olması dikkate alınarak bu araştırmanın konusu denetimli serbestlik tedbiri kararı almış madde bağımlısı kişileri madde kullanımına iten sebepler ve denetimli serbestlik tedavi programlarının madde alışkanlığı üzerindeki etkileri olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın ana amaçları ise şu şekildedir:

- 1-Madde bağımlısı kişilerin sosyal, ekonomik ve kültürel profillerinin incelenerek madde kullanımı konusundaki bilgi, tutum ve davranış düzeylerinin ölçülmesi
- 2-Madde bağımlısı kişileri madde kullanımına iten sebeplerin öğrenilmesi
- 3-Denetimli serbestlik tedbiri kararına tabi tutulmuş madde bağımlılarına uygulanan tedavi programlarının faydalarının ve eksik yönlerinin incelenmesi
- 4-İlgili literatüre katkı sağlamak

Bunların yanı sıra örneklemin İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde bulunan denetimli serbestlik tedbiri kararına tabi tutulmuş madde bağımlıları olarak seçilmesinin amacı; İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde birçok madde bağımlısı kişinin bulunmasının ve bu kişilerin sosyal ekonomik ve kültürel profillerinin heterojen olmasının araştırmada daha detaylı bilgiler edinilmesine ve araştırmanın daha kapsamlı ilerlemesine fayda sağlayacağı düşüncesidir.

1.2.Evren ve Örneklem

İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü bünyesinde bulunan denetimli serbestlik tedbiri kararı almış madde bağımlısı kişiler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadırlar.

İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde bulunan, madde bağımlılığı tedavi programlarına katılan, denetimli serbestlik tedbiri kararı almış madde bağımlısı olan 200 kişi de bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu kişilerin ortak özelliklerinden biri uyuşturucu madde kullanmaları diğeri de araştırma esnasında denetimli serbestlik bünyesinde devam eden tedavi programlarına katılmalarıdır.

1.3. Veri Toplama Yolu ve Teknikleri

Bu araştırma nicel bir araştırmadır. Araştırmada İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü bünyesinde bulunan, madde bağımlısı 200 kişiyle anket çalışması yapılmıştır.

Bu araştırma madde bağımlısı kişilerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini ve madde kullanım nedenlerini saptamak amacıyla gerçekleştirildiği için, var olan durumu betimlemek ve mevcut durumu kendi koşulları içerisinde çalışmak amacıyla kullanılan tarama modeli esas alınarak anket çalışması uygulanmıştır.

Anket formunda hazırlanılan soruların kişisel hakları ve özel hayatın gizliliğini ihlal etmemesi titizlikle üzerinde durulan bir ölçüt olmuştur. Soruların hepsi araştırmanın kapsamına ve konunun amacına uygun olarak düzenlenip hazırlanmıştır. Anket içerisinde 'açık uçlu' ve 'kapalı uçlu' olmak üzere iki soru tipi mevcuttur. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından gruplandırılarak analiz edilmiştir. Veriler SPSS 25 programı ile analiz edilmiş ve bulgular bölümünde tablolar halinde yorumlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler

Araştırma İstanbul'un Kadıköy ilçesinde bulunan İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki madde kullanım geçmişi olan Denetimli Serbestlik tedbirine tabi tutulan bireyler üzerinde anket uygulaması yapılarak gerçekleştirildi. Araştırma esnasında olan sınırlılıklar ve karşılaşılan güçlükler şu şekildedir:

- 1-Araştırma sırasında madde kullanım geçmişi olan kişilerden 10 tanesi araştırmaya katılmak istemediler. Gönüllülük esaslı bir araştırma olması dolayısıyla bu kişilere ısrar edilmeden araştırmadan çekilme hakkı tanındı. Ve bu araştırmacılar örnekleme dahil edilmediler.
- 2-Anket çalışmasına gönüllü olarak katılan kişilerden bazıları soru kağıdının yüzde ellisinden fazlasını boş bıraktı. Bu soru kağıtlarının araştırmaya hiçbir katkısı olmayacağı düşüncesiyle bu kişilerin soru kağıtları iptal edilerek değerlendirilmeye katılmadı.
- 3-Araştırma ölçeğinin 'Madde Kullanımı' başlığı altında bulunan 10 numaralı 'Sizi madde kullanmaya iten sebep ya da sebepler nelerdir?' sorusu ile 'Denetimli Serbestlik' başlığı altında bulunan 5 numaralı 'Denetimli serbestlik uygulamasından sonra sosyal, ekonomik ve aile yaşantınızda iyileşmeler oldu mu?' sorusunun cevaplarının öncelik sırasına göre derecelendirilmesi istenmişti. Fakat bu derecelendirmeyi 200 kişi arasından yalnızca 10 kişi yaptı. Derecelendirmeyi yapan kişilerin sayılarının çok az olması dolayısıyla bu derecelendirmeler değerlendirmeye alınmadan yalnızca cevaplar değerlendirildi.
- 4-Araştırma sırasında madde kullanan kişilerden, hangi maddeyi kullanmaktasınız ya da kullandınız şeklinde bir tablo doldurulması istendi (Bk.:18.Soru). Araştırmacılar şu an da yasa dışı madde kullanmadıklarını ve bu tablodaki yasa dışı maddeleri geçmişe göre doldurduklarını sözlü olarak ya da anket kağıdına yazarak belirttiler. Bundan dolayı bu soru geçmiş kullanımlarına göre değerlendirildi. Fakat bu kişilerin arasından gerçekten bırakanların yanı sıra yasal prosedürlerden çekindiklerinden dolayı bıraktığını söyleyenler varsa bu kişilerin şu anda hangi maddeyi ne sıklıkla kullandıkları tespit edilemedi.

5-Anket kağıdını eksik bir şekilde dolduranlar mevcut olduğu için soruların bazıları veri kaybı olarak değerlendirildi.

6-Araştırma esnasında hayatında hiç madde kullanmadığını belirterek madde kullanıcısı olduklarını inkâr eden ve suçsuz yere denetimli serbestlik tedbiri kararı aldıklarını belirten bireyler oldu. Araştırmada verilen gönüllülük formunda katılımcılara soru sorma ve tartışma ortamı sağlandığı belirtildiği için bu bireyler araştırmacıyla suçsuz yere orada olduklarına dair diyaloglara girmek istediler. Araştırmacı ise gerekli açıklamaları yaparak bu bireyleri sakinleştirdi.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlarla hareket edilmiştir:

- 1-Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe madde kullanımları azalmaktadır.
- 2-Bireylerin ekonomik seviyeleri yükseldikçe madde kullanımları azalmaktadır.
- 3- Ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerde madde kullanımı azalmaktadır.
- 4-Bireylerin uyuşturucu madde kullanımına yönelmesinde arkadaş ilişkilerinin etkisi vardır.
- 5-Bireylerin madde kullanımına yönelmesinde aile ortamlarının (aile içi refah düzeyi, aile içi ilişkiler, aile içi şiddet görme durumları) etkisi vardır.
- 6-Denetimli serbestlik uygulamaları, uyuşturucu maddeyi bırakmak konusunda bireyler üzerinde faydalı bir etkiye sahiptir.
- 7-Denetimli serbestlik uygulamaları bireylerin sosyal,ekonomik ve aile yaşantılarında iyileşmeler sağlayarak bireyleri yeniden toplumsal hayata kazandırmaktadır.

Bu varsayımlara bağlı olarak, bu araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- 1-Araştırmaya katılan ve madde kullanıcısı olan kişilerin sosyo-demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi) dağılımı ne şekildedir?
- 2- Araştırmaya katılan ve madde kullanıcısı olan kişilerin ekonomik durumlarını ifade eden değişkenlerin (aylık gelirleri, meslekleri, oturdukları evin mülkiyeti, gelir getirici bir işte çalışma durumları) dağılımı ne şekildedir?
- 3- Araştırmaya katılan ve madde kullanıcısı olan kişilerin aile bilgilerini ifade eden değişkenlerin (ailede kişi sayısı, anne babanın medeni durumu, anne babanın eğitim seviyesi, anne-babanın mesleği, ebeveynlerden şiddet görme durumu, aile ortamının niteliği) dağılımı ne şekildedir?
- 4-Araştırmaya katılan ve madde kullanıcı olan kişilerin arkadaşlık ilişkilerini ifade eden değişkenlerin dağılımı ne şekildedir?
- 5- Araştırmaya katılan ve madde kullanıcısı olan kişilerin madde kullanımlarına ilişkin bilgilerini ifade eden değişkenlerin (madde kullanmaya başlama yaşı, kullandığı madde türleri, madde kullanmaya başlama nedenleri) dağılımı ne şekildedir?
- 6- Araştırmaya katılan ve madde kullanıcısı olan kişilerin tabi tutuldukları denetimli serbestlik sürecini ifade eden değişkenlerin (ds'ye tabi tutulma sebepleri, ds uygulamalarının faydalı ve eksik yönleri, ds uygulamalarından sonra hayatlarında değişen durumlar) dağılımı ne şekildedir?

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bağımlılık

Bağımlılık pek çok alanda farklı yönleriyle ele alınan bir kavramdır. Bağımlılığın tek bir sınıfa ait tanımı yoktur. Çok çeşitli alanda farklı tasniflerle ele alınmıştır.

Bağımlılık bir davranış çeşididir. Bu davranışın temelinde ise insanın iç dünyasındaki duygusallığı yer almaktadır. İnsanlar yaşamlarında bazı davranışlarını diğer rutin davranışlarının önüne geçirerek ya da diğer davranışlarını yapmaktan vazgeçerek yaşarlar. Diğer davranışlarına değiştikleri ve sürekli tekrarladıkları bu davranışlar önce alışkanlık daha sonra bağımlılık haline gelir. Bağımlılık haline getirdikleri bu alışkanlıklar hayatlarında hüküm sürer ve insanlar bu alışkanlıklarından vazgeçirilmeye çalıştıklarında yahut engellenmeye çalıştıklarında oldukça hoşnutsuz olurlar (Çetin 2013:17).

Bağımlılık davranışı, uyuşturucu madde konusunda ele alındığında insanı hem fiziksel hem psikolojik hem de manevi yönden oldukça etkileyen zararlara sebep olmaktadır. Bireylerin algılarını, beyinsel işlevlerini ve duygu durum bozukluklarını değiştiren madde kullanmaları madde kullanım bozukluğu olarak adlandırılmaktadır. Madde kullanmak psikolojik ve fiziksel bağımlılığa sebep olmaktadır. Hemen hemen her türlü madde psikolojik bağımlılığa sebep olurken bazı maddeler fiziksel bağımlılığa da sebep olmaktadır (Bulgurcu,2015:31).

Fiziksel bağımlılık ile psikolojik bağımlılık birbirinden farklıdır. Psikolojik bağımlılık kişilerin ruh sağlığına, beden sağlığına, aile yaşantılarına, sosyal yaşamlarına ve bunun gibi hayatlarındaki birçok şeye zarar vermesine rağmen bir eylemi yapma isteği duymaları ve bu isteklerine ket vuramamaları halidir (Yıldız 2016:26). Örneğin madde bağımlısı olan kişiler kullandıkları madde kendilerini maddi manevi her yönden etkilemesine rağmen o maddeyi vücutlarına almaktan vazgeçemezler. Madde bağımlısı kişilerin madde kullanmayı bırakmama sebeplerinde fiziksel bağımlılık unsuru da oldukça önemlidir fakat bazı maddeler fiziksel bağımlılıktan daha fazla psikolojik bağımlılık yapıcı etkiye sahiptir. Ve bağımlı olan bu kişiler hayatlarını alt üst etme pahasına madde kullanmaktan vazgeçemezler ve hatta tedaviyi ret ederler. Çünkü psikolojik olarak bu maddenin hayatlarından çıkması için kendilerini hazır hissetmezler. Nitekim bu araştırmanın saha çalışması kısmında, geçmişte madde kullanmaktan vazgeçemediği için aile hayatları parçalanmış kişilerle karşılaşmıştır.

Fiziksel bağımlılık ise psikolojik bağımlılıktan farklı olarak kişinin vücudunun o eyleme karşı istemsizce istek duyma halidir. Yine madde bağımlılığından yola çıkacak olursak kişinin bedeni fizyolojik bir bozulmaya girerek kullanılan uyuşturucu maddeye karşı bir uyum oluşturur. Ve kişi bağımlı olduğu uyuşturucu maddeyi almadığında yoksunluk belirtileri yaşar (Yıldız 2016:52). Bu yoksunluk belirtileri kullanılan maddenin cinsine göre farklılık gösterir. Ve bazı uyuşturucu maddeler ilk kullanımlarında dahi fiziksel bağımlılık geliştirir.

Madde kullanan kişiler maddeyi ilk kullandıklarında kendilerini oldukça iyi hissederler. İşte bu durum beynin yanılma halidir. Beyin bu aşamada yanılır. Daha sonra beyin kendisini korumak için alıcı sayısını azaltır. İşte bu evrede maddeyi kullanan kişinin psikolojik durumu madde kullanmadan önceki psikolojik durumuna göre daha kötü olur. Ve kullanıcı aynı etkiyi yaşamak için sürekli maddenin dozunu fazlalaştırarak kullanır. Böylece bu maddeye karşı tolerans gelişmiş olur ve madde bağımlılığın ilk adımı atılmış olur. Öyle ki bir maddeye bağımlı olan kişiler bir zaman sonra daha iyi bir ruh haline bürünmek için değil de kendilerini normal hissetmek için madde kullanmak zorunda kalırlar (Tarhan ve Nurmedov 2015:25).

2.2. Bağımlılık Yapan Maddelerin Türleri ve Etkileri

Bağımlılık yapan maddeler kendi içlerinde çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır. Genel olarak literatüre bakıldığında bağımlılık yapıcı maddeler kökenlerine, tedavi ediciliklerine, insan vücudunda oluşturdukları fiziksel etkilere, kimyasal yapılarına, sokak kültürlerindeki adlarına, yasal durumlarına ve benzerlerine göre sınıflandırılmışlardır (Işık 2013:27). Literatür incelendiğinde madde bağımlılığı ile ilgili olan araştırmalarda en yaygın olarak bağımlılık yapan maddelerin insan vücudu üzerindeki etkilerinin sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Bu bağlamda bu araştırmaya uygunluğu açısından bağımlılık yapan maddeler, insan vücudundaki merkezi sinir sistemine etki etmeleri açısından sınıflandırılarak açıklanacaktır.

2.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Uyarıcı Maddeler

Bu gruptaki maddeler insan beynindeki dopaminin hormonunun salgılanım ve geri alımını düzenleyerek uyarıcı maddelerdir. Bu gruptaki maddeler yasal olan ve yasal olmayan olarak kendi içlerinde ayrılmaktadırlar (Işık 2013:35). Merkezi sinir sistemini uyarıcı yasal maddeler; tütün ve tütünden elde edilen ürünler, ilaçlar, alkol, kahve çikolata gibi bazı yiyecek-iceceklerin içerisinde bulunan kafein maddesidir (Akın 2013:16). Kokain, Amfetamin vb. gibi maddeler de merkezi sinir sistemini uyarıcı yasal olmayan maddeler grubuna girmektedirler (Işık 2013:35).

2.2.1.1. Nikotin

Nikotin maddesi patlıcangiller ailesinden olan ve daha çok tütün yapraklarından elde edilen zehirli bir uyarıcıdır. Nikotin maddesinin bir rengi yoktur fakat havadaki oksijenle birleşince esmerleşir (Yıldız 2016:81). Nikotin maddesi Kafein maddesinden sonra dünya üzerinde kullanımı en yaygın olan uyarıcı madde türüdür. Sigara içen bir kişinin vücuduna aldığı nikotin maddesinin %25'i kana karışır. Kana karışan nikotin 10 saniye içinde beyne ulaşır. Bireyde hızlı bir psikolojik bağımlılık yapan nikotin maddesinin yoksunluğunda bireyde öfke, huzursuzluk, uykusuzluk ve iştahta azalma

gözükür. Bir insan vücudunda nikotin yoksunluğu son sigara içiminin ardından 90 dakika sonra başlamaktadır (Acar 2006:29).

İçerisinde nikotin maddesi bulunan sigara kullanıcılarının sigarayı bir zamandan sonra zevk almak için değil de yoksunluk belirtilerinden kurtulmak için içtikleri düşünülmektedir. Fakat sigara bağımlıların yalnızca nikotin yoksunluk belirtilerini yaşamamak için sigara kullanmaya devam ettikleri söylenemez. Sigara bağımlılığının birçok farklı sebepleri bulunmaktadır. Nikotinin keyif verici etkisinin olması, sigara içmenin korku, sinirlilik, huzursuzluk gibi kötü duygularda azalma sağlaması ve kişideki olumlu duygularda artışa sebep olması gibi etkiler sigara bağımlılığına neden olan faktörlerden yalnızca bazılarıdır (Çakmak vd. 2000 :54).

Nikotin maddesi sigarada bulunduğu gibi son yıllarda kullanımı oldukça yaygınlaşan nargilede de vardır. Hatta nargiledeki nikotin miktarı sigaranın içerisinde bulunan nikotin miktarından çok daha fazla olduğu için insan sağlığına zararı da daha fazladır. Nitekim yaklaşık 100 nefes alışverişi ile tüketilen bir nargilede vücuda alınan nikotin miktarı 50 adet sigara içen bir kişinin vücuduna aldığı nikotin miktarıyla eşdeğerdir (Ercan 2010:25-26).

Nikotin yoksunluk belirtileri şu şekilde sıralanabilir (Çakmak vd. 2000,54):

Tablo 2.1: Nikotin Yoksunluk Belirtileri

Belirtiler
-Karamsar duygulara bürünmek -Huzursuzluk -Asabiyet -İç sıkıntısı -Nabızın düşmesi -Yoğun düşüncelere dalma -İştahta artış -Kilo artışı -Tütün arayışına girmek

2.2.1.2 Kafein

Bu madde merkezi sinir sistemine yaptığı uyarıyla vücuda on beş dakika gibi bir sürede etki eder. İnsan vücudundaki kana mideden karışır ve sinir sistemini uyarır. Bu maddeye günlük hayatımızda sık sık tükettiğimiz çay kahve çikolata gibi sıradan ve kolay ulaşılabilir olan bazı yiyecek ve içeceklerde rastlanmaktadır (Akın 2013: 17-18).

Kafein maddesinin insan beynine giden kan damarlarını daraltıcı etkisi vardır. Bu daralmanın sonu insan beyni kendine bir savunma mekanizması oluşturarak uyanık ve aktif kalır. Kafein maddesini kullanan kişide adrenalin hormonu daha fazla salgılanarak vücutta uyanıklık ve aktiflik oluşurken bununla birlikte dopamin (mutluluk hormonu) depoları hareketlenir ve vücuda keyif hissi yayılarak kişi mutlu bir ruh haline bürünür (Ögel 2010:12). Bir kişinin vücuduna kafein girdikten sonra kişi kendini kafein almadan önceki haline göre daha iyi hisseder, vücudun sözel ve motor performansında artma görülür(Yıldız 2016:64).

2.2.1.3. Kokain

Kokain maddesi beyaz renkte ve toz halinde bulunan bir maddedir. Kokain maddesini kullanan kişilerde hızlı bağımlılık gelişir. İlk kullanımından sonra bile bağımlılık gelişebilir. Fakat bağımlılık etkisi fazla olmasına rağmen etkileri kısa sürelidir. Kokaini kullanan kişiler kullandıktan 1 saat sonra bu maddenin etkisinden çıkarlar. Fakat bu kişiler kokain maddesini kullandıktan 15-16 saat sonra vücutlarında olumsuz duygu durumlarla karşılaşır. Bunlar halsizlik, mutsuzluk, aşırı uyku hali, güç kaybı ve psikolojik çöküntü gibi durumlardır (Çakmak vd. 2000:11).

Merkezi sinir sistemini uyarak etkileyen kokain maddesi psikolojik bağımlılığa yol açmaktadır. Kokain maddesi kullanan bireylerde iştahsızlık, kusma, halsizlik ve hissizlik gibi belirtiler görülebilmektedir (Şahin,2017:15). Kokain maddesi birçok yolla kullanılabilir fakat en yaygın kullanım şekli enjektörle damardan alınması ve soluma yoluyla buruna çekilmesidir. Kokain maddesinin vücuda en hızlı şekilde etki etmesinin yolu damardan alınarak kullanılmasıdır. Kişi damar yoluyla bu maddeyi

kullanırsa 1-2 dakika içinde etkileri vücuda yayılır. Vücuduna sıcak basar ve aşırı bir keyif hissine bürünür. Eğer ki kişi burnundan çekerek bu maddeyi kullanırsa kana daha yavaş karışan bu madde vücutta sıcaklık oluşturmaz fakat burnun iç duvarlarını delebilir ve burun mukozasını zedeler (Tarhan ve Nurmedov 2015:212). Kokain maddesi burun kanamalarına yol açtığı gibi beyin kanamasına ve beyindeki damarların tıkanmasına da sebep olabilir. Bunların yansira kokain maddesi kullanan kişilerde migren ağrıları şiddetinde baş ağrıları yaşanabilir (Çakmak vd. 2000:11).

Kokain kullanan kişinin hareketlerinde artış, uyanıklık, coşku fazlalığı ve kendine güven gibi olumlu hislerinde artış meydana gelir. Aşırı kullanımında ise fazlaca cömertlik, sorumsuzluk, cinsel istekte artış ve sinirlilik görülür. Kokain kullanımından sonra kişi derisinin altında karıncalanmalar gibi hareketlenmeler olduğunu hisseder. Psikolojik bağımlılığı fizyolojik bağımlılığından daha fazla olan kokain maddesinin fazla kullanımında kişinin beyinde damar tıkanıklığına sebep olur ve bu kişiyi ölüme kadar götürebilir (Acar 2006:28).

Kokain maddesinin aşırı dozda kullanımı sonucu kokain zehirlenmesi yaşayan bireylerde kalp çarpıntısı, yüksek tansiyon, kalbe bağlı damarlarda kasılma görülebilir. Hatta daha da kötüsü kokain zehirlenmesi sonucu kalp krizi ve inme durumu ortaya çıkabilir (Tarhan ve Nurmedov 2015:215).

2.2.1.4. Amfetamin

Amfetamin kokain maddesine benzer uyarıcı bir maddedir (Terzi 2009, s.51) Türkiye’de genellikle uyarıcı ve zihin açıcı amaçlı kullanımıyla bilinen bu madde aslında dikkatsizlik, şişmanlık, hiperaktiflik, depresyon gibi hastalıkları tedavi amaçlı kullanılan bir maddedir (Yıldız 2016:20). Amfetamin maddesi aynı zamanda performans arttırıcı etkisi gereği sınava hazırlanan öğrencilerin, uzun yola giden araç kullanıcılarının ve meslekleri gereği dinç kalması gereken kişilerin kullandığı bir maddedir (Çakmak,2000:12). Amfetamin maddesinin ağız yoluyla kullanımı sonucu etkileri 1 saat içerisinde başlar ve 24 saate kadar devam eder. Farklı dozlarda kullanımlarının farklı etkileri vardır. Düşük dozda kullanıldığında iştahta azalma,

nabızın hızlanması, göz bebeklerinin irileşmesi gibi etkiler görülürken orta dozda kullanıldığında ağız içinde kuruluk, vücut ısısında yükselme, baş ağrısı ve dönmesi, görme bozukluğu gibi etkiler görülür. Yüksek dozda kullanıldığında ise aşırı hızlı kalp atışı, solgunluk ve baygınlık gibi etkiler görülür (O'Connor, 2008, akt:Turan,2010:29). Amfetamin maddesi keyif vermesi amacıyla ve hatta iştah kaybına sebep olduğu için zayıflamak amacıyla da kullanılan bir maddedir. Fakat bu maddeden keyif almak amacıyla kullanan kişiler de zayıflamak için kullanan kişiler de bir zaman sonra daha çok keyif almak ve daha çok zayıflamak için kullandıkları bu maddenin dozunu arttırmırlar. Bundan dolayı bu maddenin bu amaçlarla kullanılması da doğru değildir (Tarhan ve Nurmedov 2015,s.211).

Amfetamin maddesi psikolojik bağımlılığa da sebep olmaktadır. Amfetamin alan bireyler psikolojik bağımlı haline geldiğinde maddenin kendisinde oluşturduğu etkinin aynı olması için bu maddeyi bir sonraki kullanımında daha yüksek dozda kullanırlar. Dozun artışı bireyde fizyolojik bağımlılığın artmasına sebep olurken bununla birlikte kişide fiziki ve psikolojik yıkımların artmasına sebep olur (Babaoğlu,1997,akt: Terzi,2009,s.52).Amfetamin maddesinin kişide oluşturduğu psikolojik etkiler ise sinir, saldırganlık, kaygı, enerji fazlalığı, aktiflik, konuşkan olmak, kaygı, özgüven fazlalığı, insanlara karşı samimiyet duymak gibi etkilerdir. Bu maddenin birey üzerindeki etkisi geçtikten sonra kişide yorgunluk, halsizlik, baş ağrısı ve baş dönmesi görülür (O'Connor, 2008,akt:Turan,2010,s.29).

Yüksek dozda amfetamin kullanan bir kişi kullanımı aniden keserse yorgunluk, dikkat bozukluğu, asabilik, uyuma isteği, depresyon gibi etkilerle karşılaşır. Hatta Amfetamin kullanan kişinin bu maddeyi kullanmayı aniden bırakması durumunda girdiği depresyon aşırı şiddetli olacağından intiharla sonuçlanması olası bir durumdur (Tarhan ve Nurmedov 2015:211-212).

2.2.2. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Maddeler

İnsan vücudunda merkezi sinir sistemini uyuşturup yavaşlatıcı etki yapan maddeler afyon, eroin, kodein ve morfin maddeleridir. Eroin, kodein ve morfin

maddesi, afyon maddesinin kimyasal yollarla ayrıştırılarak oluşturulduğu uyuşturucu maddelerdir (Akın 2013:19). Bu maddelere genel olarak verilen isim ‘Opıyat’tır. Genelde literatürde afyon ve türevlerinden ‘Opıyatlar’ ismiyle bahsedilir.

2.2.2.1. Afyon

Afyon maddesi haşhaş bitkisinin henüz olgunlaşmamış meyvelerinin çizilmesiyle sıızan süt renginde olan özsuyundan elde edilir. Bu süte benzer beyaz sıvı bitkiden sızdıktan sonra havadaki oksijenle birleşerek koyu kahverengine dönüşür. Afyon maddesi tıp alanında morfin, kodein vb. gibi maddelerin yapımında kullanılır. Bu maddeler tıp alanında çok etkili ağrı kesiciler olarak kullanılmaktadırlar (Yıldız 2016:15). Aynı zamanda Afyon maddesi kimyasal işlemlerden geçirilerek yarı sentetik bir madde olan Eroin maddesinin yapımında da kullanılır. Eroin maddesi oldukça etkili bir uyuşturucu maddedir ve kullanılması yasal değildir.

Afyon, tütün maddesiyle harmanlanıp sigara ya da pipo yoluyla içilebildiği gibi çay veya şarapla birlikte de kullanılır. Bunların yansıra Afyon maddesi ağız yoluyla tablet, şurup ya da kapsül şeklinde de kullanılmaktadır (Güven,1987,akt:Bulgurcu ,2015:35).

Afyon maddesi alındıktan sonra tüm vücudu kısa ve uzun süreli olarak etkisi altına alır. Afyon maddesi özellikle sinir sistemini etkiler. Kısa süreli etki olarak kalp atışları normalin üzerinde atar, vücut ısısı artarak terleme oluşur, kişinin zihni açılır, cinsellikle ilgili hormonlarında artış meydana gelir, suni bir keyif haline bürünür ve rahat bir şekilde uyur. Eğer bir kişi Afyon maddesini uzun süre kullanırsa kronik zehirlenme yaşar. Ayrıca uzun süreli kullanımda fiziksel ve psikolojik bağımlılık oluşur. Kullanan kişi gerçeklerden kaçır, iştahı azalır, kalp atışları azalır, uyku uyuyamaz, tansiyonu düşer ve yüzü solgunlaşır (Günel,1976, Akt: Işık,2013:28).

2.2.2.2. Eroin

Eroin maddesi sütlü kahve renginde, toz halinde bulunan afyondan elde edilen bir maddedir (Çakmak vd. 2000:11). Eroin maddesi morfin maddesinin yarı sentetiğidir

(Acar 2006:25).Eroin maddesi burun yoluyla solunarak veya damar yoluyla kullanılabilir. Fakat en yaygın kullanım şekli burundan soluma yoluyla içe çekilmesidir. Bir kişinin yedi gün boyunca Eroin maddesi kullanması bağımlı hale gelmesi için yeterli bir zamandır (Çakmak vd. 2000:11).

Eroin kullanan kişiler ilk kullandıklarında hızlı hareket anlamına gelen 'rush' deneyimi yaşarlar. 'Rush' deneyimiyle birlikte bu kişilerin ağızları kurur, vücudunun kol ve bacak bölgelerini hareket ettirmekte zorlanır, göz bebekleri küçülür, midesi bulanır, kusar ve vücudunda kaşınma oluşur. Birkaç saat sonra ise uykulu bir hale bürünürler, aheste bir şekilde konuşurlar, kelimeler kayar ve dikkatleri bozulur, nabızları Yavaşlar, tansiyonları düşer. Hatta kişinin bu noktada ölümü bile gerçekleşebilir (Yıldız 2016:48).

Eroin içen bir kişinin en başlarda endişe ve sıkıntılarında azalma görülür. Kalıcı olmayan bir ferahlığa kavuşan bu kişiler rüya alemlerine dalarlar. Fakat bu rüya alemine dalmaları zihinsel bulanıklığa sebep olur, bu kişilerin çevrelerine karşı ilgisi azalır ve hareketleri yavaşlar. Eroin bulamayan bağımlılarda yoksunluk krizi 1-2 gün sonra iyice şiddetli hale gelir bu kişilerde korku, titreme, huzursuzluk ve şiddetli ağrılar başlar. Eroinin etkisiyle karakter yıkılması başlayan bu kişiler Eroin maddesine ulaşabilmek için her yola başvurabilirler (Acar 2006:27). Eroin maddesinin fazla kullanılmasının sonucu ölüme kadar gidebilmektedir. Solunumun yavaşlaması, tansiyonun düşmesi, nabızın yavaşlaması, vücudun soğuması, komaya girme ve ölüm eroin maddesinin aşırı dozda kullanılmasının en bilinen sonuçlarındandır (Çetin 2013:34).

Eroin maddesi kullananlar genellikle burna çekme yöntemiyle başlarlar daha sonra maddi bakımdan dibe vurdukları için ve daha çok etki istedikleri için az miktarda daha fazla etki sağlayan enjektörle damardan alma yöntemine geçerler. Bağımlı olmuş bu kişiler önce el üzerindeki damarlardan başlarlar daha sonra sol koldaki damardan almaya başlarlar. Bağımlılık ilerledikçe sırasıyla sağ kol, sağ ve sol ayak bilekleri, cinsel organlarındaki damarlardan alırlar. Ve en sonunda bağımlılık zirveye ulaştığında şahdamarına kadar vücuttaki tüm damarları eroin maddesini almak için kullanırlar (Ercan 2010: 46).

Kişi eroin maddesi almayı kestikten sonra 6 ile 8 saat sonunda yoksunluk belirtilerini hissetmeye başlar. Ve eroinin kesilmesinden sonra 2-3 gün içinde yaşanan yoksunluk belirtileri hat safhaya ulaşır. Ve bu yoksunluk belirtilerinin son bulması bir hafta ya da en fazla 10 gün sonra olur. Fakat bazı durumlarda belirtiler 6 ay kadar devam edebilir (Ögel 2014: 70). Eroin maddesi kesildikten sonra vücutta hissedilen yoksunluk belirtileri öyle şiddetlidir ki yoksunluk belirtileri yaşayan kişiler tekrar eroin maddesini vücutlarına almak için her türlü sınırı zorlarlar (Ercan 2010: 45). Yoksunluk yaşayan kişilerde kusma, mide bulantısı, vücudunun ürpermesi, vücut ısısında artış, ishal, bitkinlik, aşırı derecede bazen günlerce sürebilen uykusuzluk yaşanır (Ögel 2014: 70). Yoksunluk belirtilerini yaşayan kişilerin çok büyük acılar çektiklerini ifade etmeleri eroin maddesinin yoksunluk belirtilerinin çok şiddetli olduğunu göstermektedir (Ercan 2010: 45).

2.2.2.3. Kodein

Kodein maddesi afyonda ve afyonun kozasında bulunan bir maddedir. Piyasada toz ya da tablet şeklinde bulunan Kodein maddesi beyaz renkte kokusu olmayan ve acıya dönük bir tadı olan bağımlılık yapıcı bir maddedir. Öksürüğe çok iyi geldiği bilinmektedir. Bu nedenle tıpta öksürük gidermesi ve uyku vermesi amacıyla kullanılır (Ögel 2014:69). 1958 yılında BM komisyonunda bu maddenin bağımlılık yaptığı ve zararlarının faydalarından daha fazla olduğu belirtilmiştir (Köknel 1998, Akt: Çetin 2013:34). Bağımlılık yapıcı etkisinden dolayı ve faydalarından çok zararlarının bulunmasından dolayı piyasadaki öksürük şuruplarının içeriğinden kodein maddesi çıkartılmıştır. Zaruri olan durumlarda kullanılması gereken ve içeriğinde kodein bulunan ilaçlarda ancak kırmızı reçeteyle satılır hale getirilmiştir (Ögel 2014:69).

Kodein maddesi Eroin ve Morfin maddesi kadar hızlı bağımlılık yapan bir madde değildir. Bir insanın kodein bağımlısı olabilmesi için bu maddeyi çok uzun süre ve çok fazla miktarda kullanması gerekir. Bundan dolayı kodein maddesinin kullanıcısı çok olmasına rağmen bu maddeye bağımlı olan kişiler nadir görülür. Fakat bu madde yüksek dozda kullanılırsa morfin maddesinde olduğu gibi tolerans geliştirir ve o zaman kişide fiziksel bağımlılık oluşabilir (Korsmeyer ve Kranzler 2009.akt: Işık 2013:32).

2.2.2.4. Morfin

Morfin maddesi ham afyonun birtakım işlemlerden geçirilmiş kimyasal halidir. Bu madde çok etkili bir ağrı kesicidir ve hemen bağımlılık gelişir. Bağımlılığın hemen oluşmasından dolayı yalnızca zorunlu durumlarda ve ağır hastalıklarda kullanılır (Yıldız 2016:78). Morfin en etkili ağrı kesicilerdendir. Aşırı ağrısı olan kişilerin derilerine yapıştırılarak ağrısının kesilmesini sağlar. Morfin maddesi o kadar güçlü bir uyuşturucudur ki afyon maddesinden üretilmesine rağmen etkileri afyon maddesinin etkilerinden 10 veya 20 kat daha fazladır (Ögel 2014:69).

Morfin maddesi damar yoluyla, sigara gibi içilerek veya yutularak yani ağız yoluyla, koklanarak yani soluma yoluyla kullanılabilir (Yıldız 2016:78). Vücutta emilimi kolay olsun diye morfin bağımlıları burun gibi kılcal damarların fazla olduğu yerlerden morfin kullanırlar. Fakat morfin maddesi hemen tolerans oluşturduğu için morfin kullanan kişiler vücutlarındaki etkinin fazla olması isteğiyle ilerleyen zamanlarda damar yolundan kullanmayı tercih ederler. (Acar 2006:25). Morfin kullanan kişinin ilk kullanımında ağrıları kesilir, gevşer ve sarhoşluk haline bürünür. Morfin alan kişi kendini aktif hisseder ağrı, açlık ve uyku ihtiyacı hissetmez. Etkisi geçtiği andan itibaren ise aşırı bir yorgunluk, uyku isteği, asabılık, kaygı hali, burun akıntıları meydana gelir. Bu belirtileri yaşayan kişi tekrar morfin kullanma isteği duyar. Fakat bu maddeye karşı vücut bir zaman sonra tolerans gösterir ve etkileri aynı şekilde olmaz. Aynı etkileri yaşamak isteyen kişiler morfinin dozunu arttırarak kullanmaya devam ederler (Yıldız 2016:78). Eğer kişi morfinin dozunu arttırmaz ise yoksunluk belirtileri yaşamaya başlar. Kriz haline bürünmemek için daha fazla Morfin alan kişi de hem bedensel hem de ruhsal zararlar artar (Acar 2006:26).

Afyon ve afyondan elde edilen Kodein, Eroin gibi maddelerin genel ismine Opiyat ismi verilir. Tüm bu maddeleri genel olarak ele alırsak yoksunluk belirtilerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Tablo 2.2: Opiyat Yoksunluğu Bulguları

BULGULARI
Evre 0 Madde arama davranışı Aşırı madde alma isteği Bunaltı hali ve kaygı hissi
Evre 1 Esneme Göz yaşarması Burun akıntısı Uykuda huzursuzluk Terleme
Evre 2 Tüylerde ürperme Kasların istemsiz hareket etmesi (seğirme hali) Gözbebeklerinin irileşmesi Vücudu soğuk ve sıcak basması Kemiklerde ve kaslarda ağrı olması İştahsızlık Huzursuzluk
Evre 3 Uykusuzluk Vücutta hafif ateş yükselmesi Kalp çarpıntısı Sık nefes alışverişi Tansiyon yükselmesi Huzursuz ruh hali Mide bulantısı ve kusma İshal Zayıflama

Kaynak: Tarhan ve Nurmedov 2015

2.2.3. Merkezi Sinir Sistemine Bastırıcı (Depresan) Etki Edenler

İnsan vücudunda merkezi sinir sistemini baskılayıcı etki yapan maddeler alkol, uçucu maddeler ve sedatif-hipnotik maddelerdir. Bu maddelerin arasından alkol maddesi en yaygın kullanılan bastırıcı yani depresan maddedir. Alkol maddesi ve sanayi gibi birçok meslek alanında yapıştırıcı-çözücü amaçla kullanılan uçucu maddeler yağda kolay çözülebilen maddelerdir. Ve insan beyinde fazla miktarda yağ molekülü

bulunduğu için uçucu maddeler ve alkol maddesi kullanıldığında etkileri insan beyninin tamamına işler (Acar 2006: 31).

2.2.3.1. Alkol

Alkollü içkiler; üzüm, arpa, elma gibi meyve ve tahıllardaki şekerden elde edilen etil alkolden oluşur. Elma ve üzüm meyveleri şarap içkisinin yapımında kullanılırken, arpa tahılı bira ve viski yapımında kullanılır (Çakmak vd. 2000: 32). Alkollü içkilere sağlına, bedenine, maneviyatına ve maddiyatına verdiği zararlara rağmen tutkulu bir şekilde bağlı olmaya alkol bağımlılığı denir (Yıldız 2016: 17).

Alkol bağımlılığı madde bağımlılığının en yaygın olan türlerindendir. Alkol maddesi insanların sağlığına zarar vermenin de ötesinde toplumun sağlığına da büyük zararlar vermektedir. Kullanımının yaygın olması, kişiye ve topluma verdiği zararların artmasına sebep olmaktadır. Trafik kazaları, intiharlar, kişilerin mesleki hayatlarının son bulması, maddi sıkıntılar, aile birliklerinin bozulması gibi sorunlar alkol bağımlılığının yol açtığı sorunlardan yalnızca bazılarıdır (Menekşe 2011:26).

Alkol maddesi kişinin ağzında yoğun bir koku olur ve konuşmasında kaymalar yaşanır. Alkol kullanan kişi ağır ve yayvan bir şekilde konuşur. Aynı zamanda saldırganlaşabilir ve tehlikeli davranışlar sergileyebilir. Bunların dışında alkol bozukluğu kişinin motor becerilerinde kontrol kaybına sebep olur (Ercan 2010:26). Trafik kazaları kişinin motor becerilerinin kontrolünü kaybetmesinden dolayı sık sık yaşanmaktadır. Bundan dolayı ülkemizde her ne kadar alkol kullanmak yasal bir suç olmasa da alkollü bir şekilde trafiğe çıkmak yasaktır ve alkollü sürücüler tespit edildikleri takdirde birtakım cezalara çarptırılmaktadırlar.

Alkolün toplumsal zararlarının yansira kişinin organlarına verdiği zararlar da oldukça fazladır. Alkol kullanan bireylerin vücudunun maruz kaldığı zararlar şu şekilde özetlenebilir (Saygılı 2011:49-51):

- Tansiyonun yükselmesine sebep olur.
- Cildi yıpratır.

- Cinsellik hormonlarını zedeler.
- Erkeklerde Sperm sayılarını azaltır.
- Kadınlarda regl öncesi dönemlerdeki sıkıntıları arttırır.
- Sarhoşluğun verdiği gerçeklerden uzaklaşma etkisi geçince kişide büyük ruhsal sıkıntılar ve
- İç huzursuzluğu oluşturur.
- Kalorisi fazla olduğu için vücudu yağlandırır ve kilo artışına sebep olur.
- Kalbin kasılmasına zorlaştırır, göğüs ve boğazda yanma yapar.
- Görme bozukluğuna sebep olur, baş dönmesi baş ağrısı, uyku ve hafıza bozukluklarına sebep olur.

Alkol bağımlılığının nedenleri sosyal çevrenin etkisi, genetiklik ve biyolojik etkilerin harmanlanması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Alkolün merkezi sinir sistemi üzerindeki etkisi bağımlılıktaki biyolojik etkiyi yansıtır. Bunun yanı sıra Geleneksel olarak alkolün yasak olduğu ve kullanımının kabul edilmediği toplumlarda alkol içme oranının düşük olması sosyal çevrenin etkisini açıklarken, birinci dereceden akrabalık ilişkisi olan kişilerin alkol içme oranlarının fazla olması da genetikliğin etkisini açıklamaktadır. Hatta yapılan bir çalışmada evlat edinilmiş çocukların gerçek ebeveynlerinde alkol kullanımının olmasının bu çocuklardaki alkol bozukluğunun artmasıyla doğru orantılı olduğunu ve tek yumurta ikizlerinin çift yumurta ikizlerinden daha fazla alkol kullanan kardeşlerinden etkilendiklerini ortaya koymuştur (Tarhan ve Nurmedov 2015:178-182).

Alkol maddesinin kullanımı kesildiğinde ya da her zamanki içim miktarına göre azaltıldığında birkaç saat içinde vücutta yoksunluk belirtileri başlar ve 4-5 gün bu belirtiler devam eder. En fazla bir hafta süren belirtiler; vücutta terleme, mide bulantısı, kusma, uyku düzeninin bozulması, huzursuzluk, asabiyet, kâbus görme, halüsinasyon görme, nabız artışı, ellerde dilde ve gözlerde titreme gibi belirtilerdir (Saygılı 2011:55). Bunların dışında alkol yoksunluğu kişinin algılarında yanılsamaya sebep olarak birtakım durumları ve nesneleri yanlış algılamalarına yol açar (Çakmak vd. 2000:36).

Dünya üzerinde ve ülkemizde kullanımı oldukça yaygın olan alkol maddesinin sebep olduğu kişisel-toplumsal tahribatlar oldukça fazladır. Bundan dolayı alkolle mücadele ayrı bir şekilde ele alınmaktadır. Ülkemizde alkolle mücadele konusunda başat rol oynayan kurum ülkenin çoğu yerinde şubesi bulunan Yeşilay derneğidir. Bunun haricinde diğer bağımlılık yapan maddelerin tedavisiyle ilgilenen Bakırköy Ruh ve Sinir hastalıkları hastanesinin AMATEM kliniği alkol bağımlılığının tedavisiyle de ilgilenmektedir (Menekşe 2011:34).

2.2.3.2.Sedatif-Hipnotikler

Burada bahsedilen Sedatif yatıştırıcı etki yapan, Hipnotikler de uyku verici etki yaratan sentetik maddelerdir. Bu maddeleri kişiler genellikle sakinleştirici, uyku ilacı ya da kaygı giderici olarak kullanılmaktadırlar. Ağız yoluyla kullanılırlar. Etkileri alkol alımında oluşan etkilerle benzerdir. Bireyde rahatlatıcı bir etki yaratmalarından dolayı kişiler bu ilaçları eğlence amaçlı da kullanabilmektedirler. Düzenli ve yüksek dozda kullanım sonucunda bu ilaçlar bırakıldığı takdirde huzursuzluk, sıkıntı hali, uykusuzluk, epileptik nöbetler oluşabilir. Hatta yoksunluk belirtileri ölüm haline kadar gidebilir (Işık 2013:34).

Bu ilaçlar insan beynini baskırlar. Etkileri ise bu baskılama sonucunda oluşur. Dozlarının miktarına göre farklı etkileri vardır. Örneğin az miktarda kullanıldıklarında insandaki kaygıyı ve can sıkıntısını azaltırken, fazla miktarda kullanıldığında kişiyi uyuştur ve kişi uyku haline bürünür. Çok yüksek dozda kullanıldığında ise uykudan kalkan kişinin refleksleri zayıflar ve dikkat bozukluğu yaşar. Günlük hayatın rutinlerini yaşarken uyuşuk bir şekilde olur. Hatta bir gece önce yüksek dozda bu ilaçları alan kişilerin araba kullanması ve riskli işler yapması oldukça tehlikelidir (Tarhan ve Nurmedov 2015:208). Bundan dolayı risk oranı fazla olan mesleklerde çalışan kişilerin bu ilaçların kullanımında dikkatli olmamaları durumunda oldukça tehlikeli sonuçlar ortaya çıkabilir. Ya da meslek itibariyle önemli konumda olan kişiler de dikkat bozukluğu yaşamaları durumunda olumsuz sonuçlarla karşılaşabilirler.

2.2.3.3. Uçucu Maddeler

Uçucu maddeler genel olarak literatüre bakıldığında uyuşturucu, uyarıcı, halüsinojik ve baskılayıcı maddeler gruplarından ayrı bir başlık altında ele alınmaktadır. Fakat uçucu maddelerin baskın özelliği merkezi sinir sistemi üzerinde baskılayıcı etki yapmaları olduğu için bu çalışmada merkezi sinir sistemine baskılayıcı etki yapan depresan maddeler grubunda ele alınmıştır.

Ülkemizde genelde sokak çocuklarının kullandığı bilinse de her yaş grubunun farklı olarak kullandığı uçucu maddeler solunum yoluyla kullanılırlar. Kullanımından itibaren 6 saate kadar vücuttaki kanda saptanabilirler. Bu uçucu maddeler çakmak gazları, yapıştırıcılar, çözücüler, benzin, naftalin, tiner, aseton vb. maddelerdir (Musalar 2011:10).

Diğer uyuşturucu maddelere oranla başlangıç yaşı oldukça düşük olan uçucu maddeler birçok iş alanında kullanılır. Fakat bu işlerde çalışan gençler ve çocuklar daha fazla risk altındadırlar. Marangozlar, matbaalar, ayakkabı tamircileri, benzinlikler, otomobil ve bisiklet tamircileri, boyacılar, kuaförler bu maddelerin kullanıldığı ve riskin fazla olduğu meslek grupları arasındadırlar. Aynı zamanda uçucu maddelerin fiyatları düşük olduğu için ve kolayca bulunabildiği için yoksul kesimler tarafından daha fazla kullanılırlar (Ögel 1997, Akt: Bulgurcu 2015:44)

Uçucu maddeler elde edilmesi çok kolay olduğu için, satışları yasal olduğu için, vücuda girdikten sonra zihne hemen etki ettiği için, kişide baskılardan kurtulma hissi, cinsel dürtülerinin artması gibi etkiler oluşturduğu için ve oldukça ucuz olduğu için kullanımı oldukça yaygın maddelerdir (Çakmak vd. 2000:19-20). Fakat yaygın kullanılan bu maddeler bireylerin vücudunda büyük tahribatlara sebep olmaktadır. Uçucu madde kullanan kişinin dengesinde bozulma, his kaybı, vücutta uyuşma, yürüme zorluğu, baş ağrısı, mide bulantısı, kusma, boğulma hatta ani ölüm gibi etkiler görülebilir. Bu maddeleri ilk kez kullanan kişilerde bile boğularak ya da kanamaya bağlı ölümler gerçekleşebilir. Beyinde kalıcı hasarlara sebep olan bu maddeleri vücuduna çeken kişiler hayaller görüp tehlikeli hareketlerde bulunabilirler (Akın 2013:18). Bu

maddeleri kullanan kişilerin tehlikeli ve saldırgan davranışları başka insanların da canlarını tehlikeye atmaktadır. Örneğin şehir sokaklarında bu uçucu maddeleri kullanan gençler özellikle geceleri diğer insanları korkutan bir durum oluşturmaktadır.

Uçucu maddeler beyin üzerine dolaysız olarak toksit etki yapmalarından dolayı tehlikelidirler. Bağımlılık yapıcı etkisinin fazla olması da ayrıca bir tehlike arz etmektedir. Fakat uzun bir zaman diliminde kullananlarda dahi önemli yoksunluk belirtileri görülmez. Uçucu maddelerin kullanımlarının bırakılması durumunda ancak; uyku düzensizliği, huzursuz bir ruh hali vücut ısısında artış, mide bulantısı, kusma, kalp çarpıntısı, asabiyet gibi etkiler görülür (Ögel 2014:67).

İçeriklerinde kimyasal içeren gazlar bulunan, amaçları dışında koklama ve solunma yoluyla uyuşmak için kullanılan maddelerden bazıları şunlardır (Çakmak vd. 2000:18):

- Yapıştırıcılar
- Tutkallar
- Tiner
- Benzin
- Gaz yağı
- Çakmak gazı
- Spreyler (saç spreyi, ayakkabı spreyi, oda spreyi, deodorantlar vb.)
- Oje- Asetonvb.

2.2.4.Merkezi Sinir Sistemine Halüsinojik Etki Eden Halisinojenler

Halüsinojenler, kişilerin beyinlerindeki gerçeklik algılarının bozulmasının sonucu olarak halüsinasyonlara sebep olan maddelerdir. Bu maddeyi kullanan kişiler gerçek zannettikleri fakat gerçek olmayan görüntüler görürler ve sesler işitirler (Tosun 2002, Akt: Turan 2010, s.31). Halisinojenler, kullanan kişilerin hayal görmesine sebep olurlar. Uyuşturucu maddelerin en etkileyici ve en karmaşık grubudur. İnsan bilincini genişleterek ve etkileyerek kişiyi gerçeklerden koparıp hayal alemine sürükleyen

Halisinogenler, merkezi sinir sistemine yaptığı etkiyle duylara ait bilgileri düzenleme becerisinin zarar görmesine neden olurlar. Düşüncede, zaman duygusunda ve insanın ruh halinde değışime sebep olarak gerçekliğin algılanmasında çarpıklık yaratırlar (Işık 2013:45).

Halüsinojen maddeleri arasında mantar ve kaktüs bitkisinden elde edilen doğal olan maddeler olduğu gibi sentetik olarak üretilen maddeler de mevcuttur. Hayal gösteren maddelerin arasında en bilineni sentetik olan LSD maddesidir (Tarhan ve Nurmedov 2015:216). Ecstasy maddesi de hem uyarıcı hem halüsinojik etkiye sahip olduğu için çalışmada bu grup içinde ele alınmıştır.

2.2.4.1.Lsd

Dünyada en fazla hayal gördüren madde olarak kabul edilen ve kullanıldığında insanı çıldırma derecesine kadar getirebilen, çavdar mahmuzu bitkisinden elde edilen bu madde suda eriyebilen yarı sentetik bir maddedir (Yıldız 2016:72). Beyaz renkte suda eriyen kristal şeklinde beyaz bir toz olan bu maddenin etkisi çok az dozlarda kullanıldığında dahi hissedilir. Sıvı şekilde ya da kâğıda emdirilmiş şekilde olan bu madde toz ya da hap şeklinde de bulunabilir. Vücuda girdiği andan itibaren ilk dakikalarda etkisi başlar ve etkiler 6 ile 12 saat kadar devam eder. Fakat vücutta Serotonin(mutluluk hormonu) hormonunu arttırmasının dışında etki mekanizması tam olarak bilinmez. Kullanan kişilerin ruh haline göre etkisi değışir. Eğlenceli ve rahat bir ortamda kullanılırsa kişi zevk aldığı hayaller alemine dalar ama kullanmadan önce ruh hali kötü olan bir insan bu maddeyi kullandıktan sonra kötü hisleri oldukça güçlenir depresyon ya da intihar girişimi ortaya çıkabilir (Tarhan ve Nurmedov 2015:217).

Kişinin bu maddenin etkisi içindeki haline yolculuk anlamına gelen ‘trip’ adı verilir. Bir kişi ‘trip’ durumunun içerisindeyken etrafındaki her şeyi yavaş algılar, hareket ve davranışlarından bozukluk meydana gelir. Eğer ki bir kişi bu maddenin etkilerini daha kötü bir şekilde yaşıyorsa yani maddeyi aldıktan sonra kendini daha kötü hissetmişse bu duruma da kötü yolculuk anlamına gelen ‘bad trip’ adı verilir. Ve bu maddenin vücuttaki etkileri geçtikten sonra, psikolojik olarak ‘trip’ halinde yaşadığı

etkiler kişide tekrar edebilir (Terzi 2009:54-55). Bu maddeyi kullanan kişiler etkilerini çok uzun süre hissediyorlarsa bunun adına da geriye dönüş anlamına gelen ‘flashback’ denir. ‘Flashback’ deneyimini yaşayan kişilerde saldırgan ve tehlike içeren davranışlar görülür. Maddenin fazlaca kullanımının ölümle sonuçlanması pek görülmesine de bu kişilerin tehlikeli davranışlarının sonucu olarak kendilerini veya başkalarını öldürmek ya da kendilerini veya başkalarını yaralamak gibi sonuçlar oluşabilmektedir (Yıldız 2016:73).

Lsd kullanan kişilerin algılarında bozukluk meydana geldiği için etrafındaki renkler çok canlı olur ve her şeyi daha ayrıntılı algılar. Kişi adeta sesleri görür, renkleri duyar. İçinde bulunduğu zamanı çok yavaş algılayan bu kişiler dönen dünyanın yavaşladığı hissine kapılırlar. Ayrıca bu kişiler kendi vücutlarındaki organların kendilerinden bağımsız hareket ettikleri hissiyatına da kapılırlar. Hatta zaman algıları ve hareket algıları değişen bu kişiler uçlarda yaşayıp kendilerinin mucizevi güçlere sahip olduğu düşünüp uçmak ya da su üzerinde yürümek gibi kendi yetilerini aşan hareketler yaparlar. Ve bu durumların sonucunda ölüm ya da kazalar meydana gelebilir (Tarhan ve Nurmedov: 2015:217).

2.2.4.2. Ecstasy

Ecstasy, diğer adıyla MDMA (Metilin dioksi metamfetamin), amfetamin türevi olan bir maddedir. Bu madde tabletler veya kapsüller şeklinde bulunur. Bu tablet ya da kapsüller beyaz, kahverengi, pembe ya da sarı renklerde (Yıldız 2016:46). Bu tablet ya da kapsüllerin üzerinde farklı hayvan resimleri bulunur. Kuş veya pembe panter bu hayvanlardan bazılarıdır. Bu madde kişinin vücuduna girdiği zaman vücutta enerjinin fazlalaşmasına neden olur. Kullanan kişilerin algıları artar ve bu kişilerde karşı cinsleriyle iletişim kurma isteği oluşur (Çakmak vd. 2000:12).

Hem uyarıcı hem de bağımlılık yapıcı olan bu madde dünyadaki bütün ülkelerde yasaklanmıştır. Eğer bir kişide bağımlılık oluştuysa bu haplardan günde 20 tane bile alabilir. Maddenin vücuda etki etme süresi kullanıcıların kaç tane kullandığına ve ne kadar süredir kullandığına bağlı olarak değişim gösterse de ortalama 20 ile 60 dakika

içinde etkileri vücuda yansır.1 saat sonra vücuttaki etkileri zirveye ulaşır. Kullanan kişi yaklaşık dört ile altı saat sonra bu maddenin etkisinden çıksa da bazen hafif derecedeki etkileri ertesi güne yansır (Ercan 2010:77-78).Bir kişi bu maddeyi vücuduna aldıktan sonra vücut enerjisi artar, kişinin bünyesi uyku ihtiyacı ve yorgunluk hissetmez. Bu maddeyi kullanan kişilerde karşı cinslerine karşı iletişim isteği ve duygusal bağlılığın artması etkisinden dolayı bu madde için ‘kalp açıcı’ tabiri kullanılır. (Ögel 2014:68).

Ecstasy maddesinin uyarıcı özelliğinden dolayı maddeyi kullanan kişiler kendilerini rahat, cesaretli, anlayışlı ve etrafındaki insanlara karşı yakın hissederler. Bu yüzden bu madde genellikle gençler tarafından sosyal ortamlarda kendilerini daha iyi ifade etmek, daha aktif ve sosyal olmak ve karşı cinsle daha kolay iletişim kurmak amacıyla kullanılır (Ercan 2010:78). Yasal bir madde olmadığı için eğlence mekanlarında gençler arasından gizlice alım satımları yapılır. Tek başına da içilen bu madde genellikle alkol ile tüketilir. Alkolle alındığı zaman bunun ismine ‘ecstasy patlatma’denir (Turhan ve Nurmedov 2015:212).

Ecstasy maddesinin uzun bir zaman diliminde kullanımında, zekanın işleyişi ile ilgili yetilerde bozulma durumu sıklıkla görülen bir durumdur. Kişi ecstasy maddesini fazla kullanırsa kas yıkımı, yüksek derecede ateş ve vücudundaki suyun azalması sonucunda çoklu organ yetmezliğinden ölebilir (Tarhan ve Nurmedov 2015:213).

Diğer bağımlılık yapıcı maddelerde olduğu gibi ecstasy maddesinin de kullanımı bırakıldığında bir takım yoksunluk belirtileri ortaya çıkmaktadır. Ecstasy kullanımını bırakan bir kişi kendini boşluğun içinde hisseder. Bu boşluk sonucu kişi depresyona sürüklenebilir. Gerçek hayattan kopup paronaya ve panik atak haline bürünebilir. Bunların haricinde uyku ve yeme bozuklukları, baş ağrısı ve dönmesi, halsizlik ecstasy maddesinin kullanımının bırakılması durumunda ortaya çıkan yoksunluk belirtileri arasındadır (Ögel 2014:68).

2.2.4.3. Esrar

Esrar maddesi merkezi sinir sistemi üzerinde hem halüsinojik hem uyarıcı hem de depresan (yatıştırıcı) etkiler oluşturmaktadır (Işık 2013:51). Bundan dolayı esrar maddesi, bu çalışmada diğer madde gruplarından farklı bir şekilde ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Esrar maddesi 'hint keneviri' ismindeki bitkinin çiçeklerinin, tohumlarının, yapraklarının ve saplarının harmanından oluşan bir maddedir. Esrar maddesi ot, sarıkız, kuru, joint, derman, giye gibi isimlerle de adlandırılmaktadır (Ögel 2014: 65). Esrar, dünya üzerinde en sık kullanılan yasadışı madde olarak ilk sırada gelmektedir. Aynı zamanda Esrar maddesi yasa dışı olmayan kafein, alkol ve nikotin maddelerinden sonra erişkin kişiler arasında kullanım sıklığına göre 4. sırada yer almaktadır (Petin 2014:10).

Dolaysız bir şekilde sinir hücrelerine etki eden ve bireylerin uzun süre kullanımında sinir hücrelerini yıpratan bağımlılık yapıcı maddelerden biri olan Esrar maddesinin dumanı oldukça acı ve kokusu çok ağırdır. Esrar maddesi bireyler tarafından tohumunun toprağa ekilmesi ile bahçede ya da doğada yetiştirilebilir. Esrarın erkek ve dişi karakter olarak iki çeşidi vardır (Şahin, 2017:15).

Esrar bitkisinin içerisinde THC (Psikoaktif kimyasal tetrahidrokanibal) maddesi bulunmaktadır. Ve Esrar kullanan kişilerin yaşadığı etkiler içerisindeki THC maddesinin miktarına ve esrarın kullanım şekline göre değişmektedir (Ercan 2010:50-51). Esrarın etkilerine değinmeden önce kullanım şekillerini ele alırsak; esrar maddesinin birçok şekilde kullanımı vardır. Esrarın kullanım biçimleri şu şekillerde sıralanabilir (Petin 2014:10):

- İçerisinde 0,5-1 gram arası esrar bulunan sarılmış bir sigaranın içilmesi ile
- Bong ya da Kova adı verilen şekilde buharın solunmasıyla
- Hintkenevirinden elde edilen bir esrar türü olan haşhiş maddesinin bulunduğu keklerin yenmesi ile
- Susam yağında çözülmüş kapsüllerin kullanımı ile
- Hindistan'da 'Bhang' adı verilen çayın içilmesi ile

Esrar maddesi sigara halinde içilerek kullanılırsa kullanıldığı andan itibaren kalp atışlarında artış gözükür. Ve bu hızlı kalp atışları ortalama 3 saat kadar devam eder. Bu etkileri yaşayan bir insan oturuyorsa kan basıncı artar ayakta ise kan basıncı düşer (Ögel 2014:66). Esrar maddesi içilerek kullanılırsa THC maddesi hızlı bir şekilde ciğerlere geçer sonra kana karışarak beyne ulaşır. Esrar maddesi kek şeklinde yenildiğinde ise içerisindeki THC maddesi daha aheste bir şekilde kana karışır ve vücuttaki etkileri daha hummalı olur ve etkiler daha uzun süre hissedilir (Ercan 2010:51).

Esrar maddesi içildiğinde etkileri birkaç dakika içinde vücutta hissedilmeye başlar. Bu etkiler ilk 30 dakika içinde zirveye ulaşır. 2 ile 4 saat içerisinde de etkiler sonlanmaya başlar. Fakat kullanan kişilerin hareket yetilerinin düzelmesi 8 ile 12 saati bulur. Bu kişiler esrar kullandıklarında kısa süreli bir gevşeme yaşarlar, etraflarını algılayış biçimleri değişir, içerisinde bulundukları zaman dilimini idrak edemezler, o anki hislerini abartılı yaşarlar. Ve bu kişilerin Esrar kullanmalarından kısa bir süre sonra karınları acıkır ve fazlaca yemek yeme istekleri gelişir (Ögel 2014:66). Ayrıca aşırı boğaz kuruluğu nedeniyle kişi oldukça fazla su tüketimi yapmaktadır.

Esrar kullanan kişilerde gözle görülür etkiler şu şekildedir (Tarhan ve Nurmedov 2015:219-220):

- Fazlaca bir neşe hali vardır. Bazen de tam tersine tedirgin ve korkulu bir hale bürünür.
- Olur olmaz her şeye güler ya da bazen tam tersine kendi iç dünyasına döner.
- Dengede durmakta zorlanır.
- Gözlerinin içi kırmızılaşır ve kanlanır.
- Vücudunun verdiği refleksler ağırlaşır.
- Yakın geçmiş hafızası olumsuz etkilenir, yakın zamanda olanları hatırlamakta zorlanır.

Uzun süreli Esrar kullanımında ise kişinin belleği (özellikle kısa süreli belleği) ve öğrenmeye bağlı yetileri zarar görür. Kişinin etrafına olan ilgisinde azalma görülür, vücudunun aktifliği zarar görür, hareket devinimlerinde azalma görülür. Ayrıca bu kişiler konsantrelerinin bozulmasına bağlı olarak çoklu işleri yapmakta zorlanırlar,

devamlı bir uyku hali, uyuşukluk ve denge bozukluğu, sinirlilik, uyku bozukluğu ve huzursuzluk yaşarlar (Yıldız 2016:49-50).

Esrarın etkisi geçtikten sonra ise kişi uyku haline bürünür. Vücutta fazlaca bir halsizlik oluşur. Ayrıca kendilerini iyi hissettiren esrar maddesini kullanan kişiler esrarın etkisi geçtikten sonra sinirlilik ve huzursuzluk haline bürünürler (Tarhan ve Nurmedov 2015:220).

Genelde Esrar maddesinin bıraktığı etkilere karşı tolerans gelişmez diye bilinir fakat son yıllarda yapılan araştırmalar esrar maddesinin hem fizyolojik hem de psikolojik bağımlılık geliştirebileceğini, kullanımının bırakıldığı zaman bir takım yoksunluk belirtileri görüldüğünü göstermektedir (Tarhan ve Nurmedov 2015:219). Uzun süre ve yoğun miktarda esrar kullanan kişiler bir zaman sonra esrar kullanımlarını bıraktıklarında ise vücutlarında bir takım yoksunluk belirtileri görülür. Yoksunluk yaşayan insanlar aşırı derecede hassas olurlar. Etrafındaki kişilere karşı alıngan olurlar. Sinirli huzursuz, gergin olurlar. Halüsinasyonlar yaşarlar ve parçalanmış düşüncelere dalarlar. Fiziksel olarak da uykusuzluk, terleme, vücutta ateş ya da titreme yaşarlar. Ayrıca yoksunluk belirtisi yaşayan kişilerde iştahsızlık, mide bulantısı ve sindirim bozuklukları görülür (Ögel 2014:66).

Ülkemizde esrar kullanan ya da satan kişiler sokak kültüründe esrar maddesini farklı isimlerle tabir ederler. Cigara, ot, mum, yeşil, siyah, kenevir, mal, sarıkız, sarı çiçek, plaka bu isimlerden bazılarıdır (Yıldız 2016:50). Esrar maddesi ülkemizde kullanımı ve satışı yasal olmayan bir madde olmasından dolayı kullanan ya da satan kişiler hitap ederken 'Esrar' diye tabir etmekten çekinirler. Hatta esrara takılan farklı isimler satıcı, alıcı ve kullanıcılar arasında kimi zaman şifre amaçlı olarak da kullanılabilir.

2.3. Uyuşturucu Madde Kullanımı ile İlgili Yönetmelikler

2.3.1. Türkiye’de Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımına İlişkin Yasal Yönetmelik

“Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak

TCK Madde 191- (Değişik: 18/6/2014 – 6545/68 md.) Bu maddenin başlığı “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak” iken, 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 68 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı başlatılan soruştırmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlölüklerle uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.

(3) Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görölmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.

(4) Kişinin, erteleme süresi zarfında;

a) Kendisine yüklenen yükümlölüklerle veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,

b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması hâlinde, hakkında kamu davası açılır.

(5) Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.” (T.C. Resmî Gazete, 12 Ekim 2004)

2.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde ile İlgili Denetimli Serbestlik Yönetmeliği

5 Mart 2013 tarihinde yayınlanan 28578 sayılı resmî gazetenin beşinci bölümünde yer alan, uyuşturucu ve uyarıcı madde ile ilgili tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesine ilişkin düzenlemeler aşağıdaki şekildedir:

“Madde 72 – (1) Tedavi; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan kişinin bağımlılık yapan maddeden vücudunun arındırılmasına, bu maddelere olan ihtiyacı sonucunda ortaya çıkan yoksunluk belirtilerinin giderilmesine yönelik resmi veya özel kurumlarca yürütülen işlemleri ifade eder.

(2) Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin çalışmalar; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin, uyuşturucu kullanmasına neden olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişinin maddeye olan ihtiyacını kontrol etmesi, yaşam standardını artırması, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesi amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarını ifade eder.

(3) Tedavi ve denetimli serbestlik kararının kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra sanık veya hükümlünün müdürlüğe müracaat etmesi için tebligat çıkartılır. Müdürlüğe müracaat eden sanık veya hükümlü, kayıt kabul bürosunca infaz bürosunda

görevli vaka sorumlusuna gönderilir. Vaka sorumlusu, tedavi tedbirinin yerine getirilmesi için aynı gün ilgili kuruma sevk işlemlerini başlatır ve yükümlüden beş iş günü içerisinde tedavi için ilgili kuruma başvurmasını ister. Sevk yazısında kişinin kuruma başvurduğu tarih ile tedavinin olumlu ya da olumsuz sonuçlandığına ilişkin nihai raporun müdürlüğe iletilmesi istenir. Rehberlik çalışmalarının takibi ile gerektiğinde rehberlik çalışmalarının planlanması ve yürütülmesi için karar eğitim ve iyileştirme bürosuna gönderilir.

(4) Tedavi tedbirinin infaz işlemleri vaka sorumlusu tarafından takip edilir. Tedavi tedbiri, uyuşturucu veya uyarıcı madde tedavisine ilişkin mevzuat hükümleri uyarınca ilgili kurum tarafından ve kurum yetkililerinin o kişi hakkında uygun görecekları tedavi programına göre yerine getirilir. Tedavi süresince veya tedavi sona erdikten sonra sanık veya hükümlünün, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını takip amacıyla tedavi kurumuna tekrar sevk edilmesi ya da kontrole gönderilmesi gibi işlemler yapılmaz.

(5) Tedavi süresince rehberlik çalışmalarının, tedavinin yürütüldüğü kurum tarafından yapılıp yapılmadığı denetimli serbestlik uzmanı tarafından takip edilir. Gerek görülmesi halinde rehberlik çalışmaları denetimli serbestlik uzmanınca yapılır. Tedaviden sonra sanık veya hükümlü hakkında uygulanan rehberlik çalışmalarına bir yıl süreyle devam olunur.

(6) Rehberlik çalışmaları, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından, bu Yönetmeliğin 37'nci maddesinde belirtilen iyileştirme çalışmalarındaki esaslara göre yerine getirilir. Sanığın veya hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişmeler takip edilerek, üçer aylık sürelerle hazırlanacak denetim raporunun iyileştirme çalışmaları ile değerlendirme ve önerilere ilişkin bölümü görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından doldurulur ve vaka sorumlusuna gönderilir.

(7) Sanık veya hükümlü tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesi sırasında başka bir suçtan ceza infaz kurumunda ise; sanığın veya

hükümlünün tedavi için ilgili kuruma gönderilmesi ceza infaz kurumu idaresince yerine getirilir. Bu kişilerin rehberlik çalışmaları ceza infaz kurumlarında uygulanan iyileştirme faaliyetleri kapsamında ceza infaz kurumundaki görevliler tarafından gerçekleştirilir. Mahkemeye gönderilecek rapora esas olmak üzere vaka sorumlusu tarafından, üç ayda bir, kişinin gelişimi ve davranışları hakkında ceza infaz kurumu idaresinden bilgi istenir.

(8) Sanık veya hükümlünün beş iş günü içerisinde ilgili kuruma tedavi için müracaat etmediğinin veya belirlenen tedavi programına uymadığının bildirilmesi ya da rehberlik çalışmalarına katılmaması halinde sanık veya hükümlü bu Yönetmeliğin 44. üncü maddesine göre uyarılır. Uyarılara ilişkin tebligatta ihlal durumunun tekrarı halinde bunun yükümlülüğün ihlali sayılacağı ve dosyanın kapatılarak mahkemesine gönderileceği sanık veya hükümlüye bildirilir.

(9) Tedavi ve denetimli serbestlik veya sadece denetimli serbestlik tedbiri, sanık veya hükümlünün müdürlüğe müracaat ettiği tarihte başlar. Tedavi ile birlikte verilen denetimli serbestlik tedbiri, tedavinin sona ermesinden bir yıl sonra, sadece denetimli serbestlik tedbiri ise mahkemenin belirlediği sürenin sonunda biter.” (T.C. Resmî Gazete,5 Mart,2013)

III. BÖLÜM

3. MADDE KULLANIM NEDENLERİ

İnsanları madde kullanımına yönlendiren birçok sebep mevcuttur. Kişiler hayatlarındaki birtakım olaylardan sonra ya da bazı sebeplerden ötürü madde kullanımına yönelirler. Bu sebepler kimi zaman kişinin kendisiyle ilgili bireysel sebepler olurken kimi zaman ailesi veya arkadaş grubuyla ilgili sebepler olabilir. Bu araştırmada da anket çalışması yapılan kişiler hayatlarında onları madde kullanmaya yönlendiren sebepleri belirtmişlerdir. Anket sorularına verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlası madde kullanımına sebep olan etkenin arkadaş çevreleri olduğunu belirtmişlerdir. Arkadaş çevresinin haricinde başka sebeplerle madde kullanan kişiler de mevcuttur. Kimi ailesinde yaşadığı problemlerden dolayı madde kullandığını belirtirken kimi ekonomik hayatını kimi ise aşk hayatını madde kullanmasına sebep olan etken olarak belirtmiştir. Bu bağlamda kişileri madde kullanımına iten sebepleri aşağıdaki şekliyle başlıklara ayırabiliriz.

3.1. Bireysel Etkenler

Kişilerin kendi iç dünyalarında yaşadığı sorunlar, davranış biçimlerindeki bozukluklar, dış dünyaya ve başkalarına karşı kendilerini ifade edemeyişleri gibi bireysel problemler madde kullanmaya yönlendiren sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Madde kullanımı ile ilişkili olduğu belirlenen en önemli etmenlerden biri mizaç ve kişilik özellikleridir (Petratis, Flay ve Miller, 1995; Wills, Sandy, Yaeger ve Shinar, 2001, Akt:Güneltay,2017:7). Madde bağımlılığı olan kişiler genel itibariyle güven

duygusundan oldukça yoksun, bağımlı ve ego işlevleri zayıf kişilerdir. Bu bireylerin engellenme eşiklerinin düşük olması yoğun bir yılgınlık duygusu yaşamalarına ve çoğunlukla başarısızlıklarını kapatabilmek düşüncesiyle otoriteye baş kaldırmalarına, kuralları ve yasaları çiğneme eğiliminde olmalarına neden olur (Güneltay,2017:7).Nitekim okul hayatlarında başarısız olan ya da bir takım tehlikeli davranışlar sergileyen ergenlerin madde kullanım riskinin yüksek olduğu görülmüştür(Ögel 2014:8).

Çocukluğun ilk yıllarından başlayıp ilkokul yıllarına kadar olan dönemde davranış problemleri olan kişilerin madde kullanımlarının daha yaygın olduğu ve ayrıca iç dünyasına dönük olan, duygularını rahatça ifade edemeyen, iletişim problemi yaşayan ve kendini belirgin bir şekilde ortaya koyamayan gençlerde madde kullanımının ve bağımlılık riskinin fazla olduğu belirtilmektedir(Ögel 2014:8).Kişiler kendi iç dünyalarına dönük oldukları müddetçe kendilerini dış dünyaya ve çevresindeki insanlara karşı istediği gibi ifade edemez. Ve kendini ifade edemedikçe de daha fazla içine kapanarak kısır bir döngünün içerisine girer. Bu şekilde bireysel problemleri olan kişilerin madde kullanımına yönelmeleri şaşılacak bir durum değildir. Kendini yalnız hisseden kişiler maddeyi ve madde kullanan kişileri kendine arkadaş edinirler. Nitekim bu araştırmaya katılan katılımcılardan bazıları kendilerini arkadaş ortamından dışlarlar korkusuyla madde kullanımına yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Burada aslında görünürde bu kişilerin madde kullanmalarında arkadaş ortamının etkisi olduğu görülmektedir. Arkadaş ortamının ebettteki etkisi vardır. Fakat bazı durumlarda kişilerin kendilerini yalnız hissedişleri ve daha da yalnız kalma korkusuyla maddeyi ve madde kullanan kişileri kendilerine arkadaş hatta dost edinmeleri söz konusudur. Bu bağlamda bireysel faktörlerin kişileri madde kullanımına itmesi göz ardı edilemeyecek kadar görünür bir etkidir.

Nitekim bir maddeye bağımlı olan kişilerin kişilik yapısı incelendiğinde bu kişilerin genellikle kendilerine olan güvenleri düşük, kendilerini değersiz hisseden, eksik yönlerine odaklanan kaygılı ve kuruntulu kişiler olduğu gözlemlenmektedir. Sıkıntılı durumlarla baş edemeyen insanlar maddeyi kendilerini sakinleştirmesi ve kaygılarını azaltması açısından sığınacak bir liman olarak görürler. Geçici olarak

hissettikleri dinginlik, rahatlık ve iyi ruh hali bir zaman sonra alışkanlığa dönüşerek bağımlılığa yol açmaktadır (Köknel,1985,Akt:Şahin,2017:10). Ayrıca kendilerini çeşitli yönlerden eksik hisseden, iç dünyalarına çok fazla odaklanan, dış dünyayla ilişki kurmakta zorluk yaşayan bireylerde de sosyalleşmek isteğine bağlı olarak madde kullanım durumu görülmektedir. Örneğin iç dünyalarına dönük olan genç bireyler akran gruplarında kendilerini ifade edebilmek, sosyalleşmek, gruba aidiyet hissinin kuvvetlenmesi ve grup içerisinde görünür olmak amacıyla madde kullanmaktadır.

3.2. Aileye Bağlı Etkenler

Aile kavramı ülkemizde oldukça önemli bir kavramdır. Her ne kadar son yıllarda liberallik söylemleri yükselmiş olsa da aile bizim toplumumuzda vazgeçilemeyecek kadar önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim bilindiği üzere sağlıklı bir toplum olmanın yolu da sağlıklı bir aile yaşantısından gelir. Çünkü iyi bir aile ortamında yetişmiş kişiler sağlıklı birer birey olarak topluma kazandırılırlar. Bu bağlamda bakıldığında aile yaşantısı madde kullanımı konusunda oldukça önemli bir etkidir. Çünkü ailelerin çocuklarına karşı olan tutumları, aile içerisinde yaşanan problemler, ebeveynler ve çocuklar arasındaki olumsuz etkenler veya eşlerin arasındaki iletişim problemleri bireyleri madde kullanımına yönlendiren sebeplerdendir.

Başkurt (2003) parçalanmış/ boşanmış ailelerin, ebeveynlerden biri ölmüş olan ailelerin, aile içi iletişimi eksik olan, baskıcı ve ilgisiz aile tiplerinin, ailede ilgi olsa bile kalite eksikliği olan ailelerin, aile içindeki gencin örnek alacağı bir kimse olmayan ailelerin, çocuklarına karşı anne-baba desteğinin az olduğu ailelerin, gencin sigara ve alkol kullanmasına izin veren ebeveynlerin olduğu ailelerin, fazla toleranslı bir tutum içerisinde bulunan ya da tutarsız bir disiplin anlayışına sahip ailelerin, çocuğun aktivitelerine ilgisiz kalan, başarının ödüllendirilmediği, takdir edilmenin olmadığı, suçluluk duygusu uyandırmanın eğitim yöntemi olarak uygulandığı ve çocuklardan aşırı başarı gibi gerçekçi olmayan beklentiler içinde bulunan ailelerin madde kullanımı konusunda risk altında bulunduğunu belirtmiştir(Akt:Güneltay,2017:23).

Bunların yanı sıra aile içerisindeki ortamın huzurlu olmaması da madde kullanımı konusunda risk oluşturan bir durumdur. Bir ailenin içerisinde huzurlu bir ortam yoksa özellikle o ailedeki genç bireyler madde kullanımına açık haldedirler. Aile ortamında sevgi eksikliği, aile üyeleri arasında empati yoksunluğu, aile içinde saldırganlık ve şiddet tutumları özellikle gençleri madde kullanımına iten sebepler arasındadır. Nitekim parçalanmış ailelerde yetişen gençler maddeye daha yatkın olabilmektedirler. Bu bağlamda bireylerin sevginin ve saygının ön planda tutulduğu demokratik bir aile içerisinde olmaları madde kullanımına engelleyen faktörlerdendir (Şahin 2017:12). Nurmedov (2015), ailelerin karakteristik özelliklerinin ve ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerini şu şekilde özetlemiştir.

Tablo 3.1: Ebeveyn Tutumu Açısından Aile Türleri

Ebeveyn Tutumu	Ailenin Karakteristikleri	Ailenin özellikleri ve bu özelliklerin çocuk üzerindeki etkileri
Saygın	'Kontrol düzeyi yüksek, sıcak ilişkiler'	'Çocuklarının özerkliğini kabullenir ve desteklerler. İlişkiler anlayış ve güven çerçevesinde gelişir. Davranış biçimi ve kurallarını karşılıklı konuşmaya açıktır. Kendi kurallarının belirli ölçüde değişmesine müsaade ederler. Çocukların özgüveni olup, kendini kontrol etme yetileri gelişmiştir, okul başarıları iyidir ve her ortama kolayca adapte olabilirler. Ergenlik döneminde davranışları dengeli ve sorumluluk sahibidirler. Erişkin 'ben' gelişim sürecinde sorunlar ve içsel çatışmalar en az düzeydedir.'
Otoriter	'Kontrol düzeyi yüksek, soğuk ilişkiler'	'Emir verirler ve emirlerinin harfiyen uygulanmasını beklerler. Çocuklarla iletişime kapalıdır. Kural ve talepleri katıdır. Çocukların özerkliği minimaldir. Bu ebeveynlerin çocukları içine kapalı, karamsar ve endişelidir. Kız çocukları ergenlik ve yetişkinlik döneminde pasif ve bağımlı kişilik özellikleri sergilerler. Erkek çocukları saldırgan ve asidir. Ergenlik döneminde umursamazlık maskesi altındaki bağımlı kişiliği, tedirginlik ve karasızlığı gizlemeye çalışırlar. Sık sık baş kaldırır.''
Liberal	'Kontrol düzeyi düşük, sıcak ilişkiler'	'Çocukların davranışlarını ya hiç yönlendirmez ya da çok az yönlendirirler. Çocuklarla iletişime açıktır, fakat iletişim talebi çoğunlukla çocuktan gelir. Çocukları kararlarında ve davranışlarında aşırı serbesttir. Ebeveynler herhangi bir kısıtlama getirmezler. Ergenlik dönemindeki çocukların davranışları dürtüsel ve agresiftir. Çocuklar kimi zaman aktif ve kararlı davranıp yaratıcı fikirlere sahip olabilirler. Çoğu zaman ise toplum kurallarını tanımaz özenetimi zayıf ve yetersizlik kompleksine sahip kişiler haline gelirler.'
Umursamaz	'Kontrol düzeyi düşük, soğuk ilişkiler'	Çocuklarına herhangi bir konuda kısıtlama getirmezler, çocuklar umurlarında bile değildir. Kendi sorunları nedeniyle çocuklarına zaman ayıramazlar. Bu umursamazlık düşmanca bir tutum ile birlikte olduğunda çocuklar sorunlu davranışlar sergilerler ve bağımlılığa giden emin bir yola girerler.

Kaynak: (Tarhan ve Nurmedov 2015: 148)

Bu tabloda da görüldüğü üzere ailelerin karakteristik özellikleri ve ebeveynlerin çocuklara karşı tutumları çocuklar üzerinde belirgin etkilere sahiptir. Madde kullanım konusunda da ailelerin özellikleri yadsınamayacak kadar önemlidir. Kontrol düzeyinin çok yüksek ya da çok düşük olması, aile ilişkilerinin sıcak ya da soğuk olması aile içerisindeki çocukların maddeye yönelmelerinde etkili faktörlerdir. Örneğin fazla aile baskısına maruz kalan bir genç kaçış yolu olarak ya da kendince bir nefes almak olarak uyuşturucu maddeye yönelebilirken aileleri tarafından umursanmayan ebeveynlerinin kendi dünyalarına dönük olduğu bir ailede yaşayan gençler de sığınacak bir liman olarak uyuşturucu maddeye yönelebirlirler. Nitekim çoğu araştırma sorunlu ailelerdeki çocukların madde kullanımına yönelmelerinin daha rastlanılabilir olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra aile yaşantısında hiçbir sorun yaşamayan, yeterli kontrol düzeyi ve sıcak ilişkilerin olduğu bir ailede yaşayan çocukların da madde kullanımına yönelmeleri elbette ki mümkündür. Bu sebeple her ebeveynin madde konusunda bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir.

3.3. Arkadaş Çevresine Bağlı Etkenler

Arkadaş çevresi ve akran ilişkileri gençler üzerinde büyük etkiye sahiptir. Özellikle ergenlik çağlarında arkadaş-akran etkileşimi oldukça yoğundur ve bu dönemdeki bireyler arkadaşlarının etkisine oldukça açıktır. Ergenlik çağında olan bir birey için bir arkadaş grubuna ait olmak ve bu ait olduğu arkadaş grubunda değer görmek en güçlü isteklerdendir. Eğer ki bir arkadaş grubunda alkol veya uyuşturucu madde kullanımı varsa grubun diğer üyeleri de akranlarından özenerek uyuşturucu maddeyi deneyebilir ve bu maddelere karşı zamanla bağımlılık geliştirebilirler. Çünkü gençlere cazip gelen ‘yeni olanı’ denemektir. Ve herhangi bir faaliyeti ilk defa gerçekleştirmek gençlerin belirli eylemlere yönelmesinde oldukça önemli bir etkidir (Kulaksızoğlu,2008).

Uyuşturucu madde kullanımında ve bu maddelere olan bağımlılığın geliştirilmesinde arkadaş çevresinin önemi yapılan araştırmaların sonucunda da oldukça dikkate değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 102 kız meslek lisesi

öğrencisiyle yürütülen bir araştırmada öğrencilerin, %15,7'sinin uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Uyuşturucu madde kullananların %31,2'sinin arkadaşlarının etkisi ile, %25'inin özentilik nedeni ile madde kullanmaya başladıkları saptanmıştır. Ayrıca bu öğrencilerin %47,1'inin arkadaşlarının, %14,7'sinin ise duygusal ilişkide oldukları kişilerin madde kullanmakta olduğu tespit edilmiştir (Öztürk vd., 2016).

Arkadaş çevresinin gençler için büyük önem arz etmesinde bireylerin önemli değişimler gösterdiği 'ergenlik dönemi' önemli bir safhadır. Ergenlik döneminde olan genç birey aileden ayrılma ve bağımsızlaşmaya başlamaktadır. Genç birey için akranlarının olduğu grupta kalabilmek oldukça önemlidir ve bu birey grubun kuralları doğrultusunda grup içinde benimsenmeye ve grup içerisinde özdeşim kurmayı gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Şahin,2017:12). Grup arkadaşlarının kurduğu baskı, akranlarına uyum sağlama isteği, yasakları yok sayma dürtüsü, başarısızlığa, güvensizlik ve cesaretsizlik gibi duygulara karşı gelme isteği gibi nedenler gençlerin madde kullanmaya yönelmesine sebep olabilmektedir. Özellikle genç bireylerin uyuşturucu maddelerin alışkanlığa neden olmayacağı ve 'bir kere denemekten bir şey olmaz' düşüncesinde olmaları, istedikleri zaman bırakabileceklerine inanç duymaları gibi etkenler madde kullanmaya yönelimlerini artırmaktadır (Şahin,2017:10). Bunların yanı sıra ergenlik dönemindeki gençlerin hormonal seviyelerindeki artışın yüksek olması, genç bireylerin duygu durumlarında değişikliklere sebep olur. Duygu durumlarında ortaya çıkan değişiklikler bu dönemdeki genç bireylerin çoğunlukla tepkisel olmasına ve risk almaya yönelmesine sebep olur. Bu dönemdeki ergen bireyler, genellikle toplumsal kuralları ya da aile içi kuralları yaşamında bir engel olarak algılayabilir ve buna bağlı olarak tepkisel davranabilirler. Kişiliğini ortaya koymak inancıyla kurallara meydan okuma isteğinde olabilirler. Bu istekler ve tepkisel davranışlar ise genç bireylerde uyuşturucu madde kullanmayı denemek gibi kural dışı tehlikeli davranışları doğurabilmektedir. Uyuşturucu maddeleri pazarlayan suç örgütleri de bu durumları değerlendirerek madde pazarlama tekniklerini özellikle gençlere yönelik uygulamaktadır. Bu durum ise yasa dışı maddeyi kullanma yaşının gittikçe düşmesine neden olmaktadır (Uzbay,2011).

Bu bağlamda bakıldığında akran gruplarının teşvikiyle gençlerin arasında uyuşturucu madde kullanımı bir hale etkisiyle yayılmakta ve gençleri hızlı bir şekilde etkisi altına almaktadır. Genç bireyler kendilerini göstermek dürtüsüyle ya da kendini ait hissettiği gruptan dışlanmak korkusuyla ya da buna benzer farklı duygu ve düşüncelerle uyuşturucu maddeye yönelebilmektedirler.

3.4. Çevresel Etkenler ve Medya

Bireylerin yaşadığı toplumsal çevre de uyuşturucu maddeye başlamada etkili bir rol oynamaktadır. Toplumsal düzensizlikler, yoksulluk, işsizlik durumları, nüfus yoğunluğu ve kontrolsüz göçler sonucunda oluşan sosyo-kültürel yapı, bireylerin topluma uyum sağlamada zorluk yaşaması ve sosyal çevrenin etkisi bireylerin yasa dışı madde kullanımına başlama nedenleri arasındadır (Şahin,2017:11).

Toplumsal tutumlar, kültürel nitelikler, yasal düzenlemeler, maliyet ve kolay erişilebilirlik uyuşturucu maddelerin ilk kullanımlarını etkileyen faktörler arasındadır. Sinir sistemini doğrudan etkileyen güçlü uyuşturucu maddelere nazaran toplumda daha kabul görmüş sigara ve alkol gibi maddeler bireyler tarafından daha yaygın kullanılır. Ve bu maddeler daha güçlü uyuşturucuların kullanımına öncülük ederler (Gürçay,2008:44)

Sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması bazı ülkeler için risk etkidir. Çünkü nüfusun kalabalık olması ve fiziksel şartların kötü nitelikte olması madde kullanımı konusunda risk olarak görülmektedir. Özellikle suç işleme oranı yüksek olan yerlerde madde kullanımı fazladır. Ayrıca maddeye kolay ulaşılabilir olan ortamlarda uyuşturucu madde kullanımı hızlı bir şekilde yayılmaktadır (Ögel 2014:8).

Bu yayılma özellikle sosyal çevrenin doğrudan ya da dolaylı olarak birey üzerinde kurduğu baskıdan kaynaklanmaktadır. Kişi madde kullanımının yaygın ve normal olduğu bir çevrede uyuşturucu maddeye daha kolay bir şekilde başlayıp hızlı bir şekilde alışkanlığa çevirebilmektedir. Ya da çevrelerinden farklı konularda baskı gören,

kendilerini ifade etmekte ve karar almakta zorlanan bireyler baskıdan kurtulmak amacıyla uyuşturucu maddeye yönelebilmektedir (Uzbay,2011). Bu bağlamda bakıldığında toplumsal ve bireysel zorlanma uyuşturucu madde kullanma eğilimini artırabilmektedir (Öztürk, 2001, Akt: Günel,2017:8).

Hangi konuda olursa olsun bireylerin bilinçleri üzerinde ciddi etkiler bırakan medya da uyuşturucu madde kullanımı konusunda önemli bir etmendir. Her ne kadar radyo ve televizyon yayınları Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlense de bugün dünyada hızlı bir şekilde çığ gibi büyüyen sosyal medya birçok bireyi birçok konuda etkisi altına almış durumdadır. Sosyal medya doğrudan ya da dolaylı olarak uyuşturucu maddeye kullanım konusunda özendirici bir etken olabilmektedir.

Bu nedenle basın yayın kuruluşlarının, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına karşı bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Basında dolaylı yoldan, sansürlü olarak ya da doğrudan sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımını özendiren yayınlar yapmak, medya dünyasında sanat, müzik, oyunculuk gibi alanlarda tanınmış uyuşturucu bağımlısı olan isimlerin bu davranışları ile ön plana çıkarılması, ünlüleri beğenen gençler içinde uyuşturucuya karşı da sempati doğurabilir. Bununla birlikte bazı sinema ve televizyonda yayınlanan filmlerde sigara ve alkol içmeyi teşvik eden sahnelerin gösterilmesi bu maddelerin tüketimini arttırmaya yönelik etkiler yaratır (Kulaksızoğlu,2008).

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada bu bölüme kadar uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili kavramsal çerçeve sunulmuş ve uyuşturucu madde kullanım nedenleri anlatılmıştır. Bu bölümde ise araştırmanın uygulama kısmını oluşturan veriler incelenecektir. Çalışmanın başında da belirtildiği üzere İstanbul Anadolu denetimli serbestlik müdürlüğünde tedavi gören 200 uyuşturucu madde bağımlısı kişiyle anket çalışması yapılmıştır. Aşağıda yapılan anket çalışmasının sonuçları yer almaktadır.

4.1. Demografik Yapı

Anket çalışmasının ilk bölümünü demografik yapı oluşturmaktadır. Bu bölümde madde kullanan kişilerin kişisel bilgileri, medeni durumları, doğum yerleri, eğitim profilleri ve bulundukları ilçelere göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	F	%
Erkek	192	96,0
Kadın	8	4,0
Total	200	100,0
Yaş		
18-20	9	4,5
21-24	41	20,5
25-28	51	25,5
29-34	53	26,5
35-40	26	13,0
41-45	14	7,0
46 ve üstü	6	3,0
Total	200	100,0
Medeni durum		
Bekar	125	62,5
Evli	63	31,5
Ayrı/Boşanmış	12	6,0
Total	200	100,0
Eğitim durumu		
Okur-yazar değil	3	1,5
Okur-yazar ama diploma yok	6	3,0
İlköğretim	88	44,0
Lise ve dengi okul mezunu	61	30,5
Üniversite ve üzeri mezunu	42	21,0
Total	200	100,0

Araştırmamıza katılan katılımcıların erkek %96'sı erkek katılımcılardan oluşurken, kadın katılımcılar %4'lük bir oranla çalışmanın oldukça az bir kısmını oluşturmuşlardır.

Katılımcılar yoğunlukla 29-34 yaş aralığında olup, araştırmanın %26,5'luk kısmını oluşturmuşlardır. Bu yaş aralığını takiben 25-28 yaş aralığında olan %25,5 katılımcı bulunmaktadır. Bunu yanı sıra araştırmaya katılanların %20,5'luk oranını 21-24 yaş aralığındaki katılımcılar oluştururken, %13'nü 35-40 yaş aralığındaki katılımcılar, %7'sini ise 41-45 yaş aralığındaki katılımcılar oluşturmaktadırlar. Çalışmada 18-20 yaş aralığında olan 9 kişi ise %4,5''luk oranla çalışmanın ikinci en düşük yaş grubunu oluşturmuşlardır. 46 yaş ve üstü katılımcılar da %3'lük oranla çalışmanın en düşük yaş grubunu oluşturmuşlardır.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde %62,5'luk oranla araştırmanın yarısından fazlası bekar kişilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 63 kişi evli

olduklarını belirterek araştırmanın %31,5'luk kısmını oluştururken boşanmış olan 12 kişi ise %6'lık oranla en düşük katılımı gerçekleştirmişlerdir.

Katılımcıların %44'ü ilkokul-ortaokul yani ilköğretim mezunuyken, %30,5'i lise ve dengi okul mezunudur. Üniversite ve üzeri mezunu ise katılımcıların %42'sini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra %1,5'luk kısım okur-yazar değilken, %3'lük kısım okur-yazar fakat diploma sahibi değildir. Bu sonuca göre; bu araştırmanın 'Eğitim seviyesi yükseldikçe madde kullanımı azalmaktadır' savı doğrulanmıştır. Fakat oranlar arasında çok afaki farklar yoktur. Katılımcılardan üniversite ve üzeri mezunu olup madde kullanan kişilerin sayısı da azımsanmayacak kadardır.

Tablo 4.2: Katılımcıların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımları

Doğum Yerleri	F	%
Marmara Böl.	125	62,5
İç Anadolu Böl.	18	9,0
Doğu Anadolu Bölgesi	18	9,0
Karadeniz Böl.	17	8,5
Güneydoğu Anadolu Böl,	7	3,5
Akdeniz Böl.	4	2,0
Ege Bölgesi	4	2,0
Yurt dışı (Almanya)	1	,5
Cevap yok	6	3,0
Total	200	100,0

Araştırmaya katılan 125 katılımcı Marmara bölgesinde doğduklarını belirterek %62,5'luk bir oranla en yüksek katılımı sağlamışlardır. 125 katılımcının 123'ü İstanbul'da doğduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırmanın en yüksek katılım oranını %61,5'luk oranla İstanbul şehrinde doğanlar oluşturmaktadır. Başka bölgelerde doğup İstanbul'a göç eden katılımcıların 18'i İç Anadolu bölgesinde, 18'i de Doğu Anadolu bölgesinde doğduklarını belirterek araştırmanın %9'arlık kısmını oluşturmuşlardır. Araştırmaya katılan katılımcıların %17'si Karadeniz bölgesinde doğduklarını belirterek %8,5'luk oranı oluştururken, 7'si Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğduklarını belirterek %3,5'luk oranı oluşturmuşlardır. Araştırmaya katılan katılımcılardan yalnızca 1 tanesi yurtdışından göç ettiğini belirterek araştırmanın %0,5'lik kısmını oluştururken Akdeniz ve Ege bölgelerinde doğan 4'er kişi araştırmanın %2'şerlik kısmını oluşturmuşlardır. Bu soruya cevap vermek istemeyen 6 katılımcımız bulunmaktadır.

Tablo 4.3: Katılımcıların Yaşadıkları illere göre dağılımları

İl	F	%
İstanbul	200	100,0

Araştırmaya katılan 200 katılımcının hepsi İstanbul'da yaşadığını belirterek araştırmanın %100'nü oluşturmaktadırlar. Bu katılımcıların İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde tedavi görmeleri İstanbul'da yaşamalarını gerektirdiği için bu oran beklenen bir sonuç olmuştur.

Tablo 4.4: Katılımcıların yaşadıkları semtlere göre dağılımları

Yaşadıkları semt	F	%
Pendik	26	13,0
Ümraniye	21	10,5
Ataşehir	16	8,0
Beykoz	13	6,5
Kartal	13	6,5
Kadıköy	12	6,0
Üsküdar	10	5,0
Sultanbeyli	8	4,0
Maltepe	7	3,5
Sancaktepe	7	3,5
Çekmeköy	6	3,0
Tuzla	5	2,5
Diğer	18	9,0
Cevap yok	49	24,5
Total	200	100,0

Tabloda 4.4'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 200 kişiden %13'ü Pendik ilçesinde yaşadığını belirtmiştir. Pendik ilçesi bu araştırmaya katılan kişilerin yaşadığı ilçeler arasında birinci sırayı almıştır. Bu orana yakın olarak Ümraniye'de yaşadığını belirten 21 kişi ise araştırmanın %10,5'luk kısmını oluşturmaktadır. Araştırmaya Ataşehir'de yaşayan 16 kişi katılarak araştırmanın %8'ini oluştururken Beykoz ve Kartal'da yaşayan 13'er kişi araştırmanın yüzde %6,5'arlık kısmını oluşturmaktadır. Bu oranların yanı sıra araştırmaya katılan katılımcıların %6'sı Kadıköy'de, %5'i Üsküdar'da, %4'ü Sultanbeyli'de, %3,5'i Maltepe'de, %3,5'i Sancaktepe'de, %3'ü Çekmeköy'de, %2,5'i Tuzla'da yaşadığını belirtmişlerdir. Araştırmada yüzde 0,5'erlik oranla 1'er kişi ise Suadiye, Şişli, Şile, Göztepe, İçerenköy ve Esenler 'de yaşadığını belirterek araştırmanın en düşük oranlı grubunu oluşturmuşlardır. Bu soruya cevap vermek istemeyen 49 katılımcı bulunmaktadır.

4.2. Katılımcıların Ekonomik Profilleriyle İlgili Bulgular

Katılımcıları araştırmanın yapıldığı zaman diliminde gelir getirici bir işte çalışıp çalışmadıkları incelendiğinde, katılımcıların %74'ü gelir getirici bir işte çalıştıklarını belirtirken %25,5'lik kısmı gelir getirici bir işte çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 1 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.5: Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Çalışma Durumu	F	%
Evet	148	74,0
Hayır	51	25,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Tablo 4.6: Katılımcıların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımları

Aylık Gelir	F	%
1000-2999	83	41,5
3000-4000	45	22,5
5000-7000	16	8,0
8000-13000	3	1,5
Gelirim yok	49	24,5
Belirsiz	2	1,0
Cevap yok	4	
Total	200	100,0

Katılımcıların %41,5'ği 1000-2999 TL arası gelire sahip olarak en yüksek grubu oluşturmaktadırlar. Bu oranı takiben %22,5'luk kısım aylık 3000-4000 TL arası gelire sahipken %8'lik kısım aylık 5000-7000 arası gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Aylık 8000-13000 TL arası gelire sahip olduğunu belirten kişiler katılımcıların %3'ünü oluşturmaktadır. Maaşının belirsiz olduğunu söyleyen 2 katılımcı ve bu soruya cevap vermek istemeyen 4 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.7: Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımları

Meslek Grupları	F	%
Mesleği olmayanlar/Çalışmayanlar	39	19,5
Hizmet sektörü çalışanları ve satış elemanları	22	11,0
Profesyonel meslek grupları	21	10,5
Şoförler	20	10,0
Serbest meslekle uğraşanlar	19	9,5
İnşaat sektöründe çalışanlar	12	6,0
Otomotiv sektöründe çalışanlar	8	4,0
Sanatkarlar ve ilgili mesleklerde çalışanlar	8	4,0
İşletmeciler ve yöneticiler	5	2,5
Spor Eğitmenleri ve ilgili meslekler	4	2,0
Dizi-film sektöründe çalışanlar	3	1,5
Öğrenciler	3	1,5
Eğlence sektöründe çalışanlar	2	1,0
Diğer	33	16,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Araştırmaya katılan ve mesleği olduğunu belirten 161 kişi, katılımcıların %80,5'luk kısmını oluşturmaktadır. %80,5'lik kısmın %11'ini hizmet sektörü çalışanları ve satış elemanları, %10,5'ini profesyonel meslek grupları, %10'unu şoförler, %9,5'ini serbest meslekle uğraşanlar, %6'sını inşaat sektöründe çalışanlar, %4'erlik kısmını otomotiv sektöründe çalışanlar, sanatkarlar ve ilgili mesleklerde çalışanlar oluşturmuştur. Bu oranları takiben katılımcıların %2,5'i işletmeciler ve yöneticilerden oluşurken, %1,5'ği dizi ve film sektöründe çalışanlardan yine %1,5'i öğrencilerden ve %1'i eğlence sektöründe çalışanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %16,5'i vasıf gerektirmeyen işlerde çalışanlar ve herhangi bir meslek grubuna dahil edilemeyen mesleklerde çalışanlar oldukları için diğer kategorisinde değerlendirilmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 1 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.8: Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları

Ekonomik Durum	F	%
Orta	122	61,0
İyi	38	19,0
Kötü	26	13,0
Çok kötü	9	4,5
Çok iyi	5	2,5
Total	200	100,0

Katılımcılardan %61'i ekonomik durumunun orta olduğunu belirtirken, %19'u ekonomik durumunun iyi, %13'ü ekonomik durumunun kötü, %4,5'i ekonomik

durumunun çok kötü, %2,5'i ise ekonomik durumunun çok iyi olduğunu belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasının ekonomik durumu orta derecededir. Ekonomik durumunun çok kötü-kötü olduğunu belirten kişiler katılımcıların %17,5'ini oluştururken, ekonomik durumunun çok iyi-iyi olduğunu belirten kişiler katılımcıların %21,5'ini oluşturmaktadır. Bu sonuca göre; bu araştırmanın 'Ekonomik seviye yükseldikçe madde kullanım oranı azalmaktadır' savı doğrulanmamıştır. Bu savın doğrulanmamış olmasının sebebi ise araştırmada ekonomik durumunu çok kötü-kötü olarak belirten katılımcılar en düşük oranlı grubu oluşturmaktadır. Uyuşturucu maddeyi en çok kullanan kişiler orta gelirli kişilerdir. Ve bu araştırmanın sonucuna göre ekonomik durumun orta dereceden kötü dereceye ve orta dereceden iyi dereceye gitmesi ile uyuşturucu madde kullanım durumu azalmaktadır. Araştırmamızda bu soruya cevap vermek istemeyen katılımcı olmamıştır.

Tablo 4.9: Katılımcıların Yaşadıkları Evin Mülkiyet Durumuna Göre Dağılımları

Mülkiyet Durumu	F	%
Kendi evimiz	110	55,0
Kiracıyız	79	39,5
Akrabalarımızın evinde oturuyoruz	10	5,0
Diğer	1	,5
Total	200	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %55'i kendi evlerinde yaşadıklarını belirtirken %39,5'i kiracı olduklarını ve her ay kira ödediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcılardan %5'i ise akrabalarının evinde oturduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bir tanesi diğer bölümünü işaretleyerek oturduğu evin mülkiyet durumunu belirtmek istememiştir.

4.3. Katılımcıların Aile Bilgileri ile İlgili Bulgular

Katılımcıların yarısından fazlası %50,5'lik oranla anne-baba ile bekar olarak yaşadığını belirtirken, %29'u eşiyle veya eş ve çocuklarıyla, %12'si yalnız, %1,5'i arkadaşlarıyla yaşadığını belirtmiştir. Nişanlımla yaşıyorum', 'Sevgilimle yaşıyorum', 'Kardeşimle yaşıyorum' gibi farklı cevaplar veren katılımcılarımız %7'lik oranla 'diğer' grubuna dahil edilmişlerdir.

Tablo 4.10: Katılımcıların beraber yaşadıkları kişilere göre dağılımları

Yaşadıkları Kişiler	F	%
Anne-baba ile (bekar olarak)	101	50,5
Eş ile /Eş ve çocuklar ile	58	29,0
Yalnız	24	12,0
Arkadaşlarıyla	3	1,5
Diğer	14	7,0
Total	200	100,0

Tablo 4.11: Katılımcıların Aile Kişi Sayısına Göre Dağılımları

	F	%
2-4 Kişi	107	53,5
5-8 Kişi	73	36,5
9 ve üzeri Kişi	6	3,0
Cevap yok	14	7,0
Total	200	100,0

Katılımcıların %53,5'lik oranla yarısından fazlası, ailesinin 2-4 arası kişiden oluştuğunu belirtirken, %36,5'i, ailesinin 5-8 arası kişiden oluştuğunu, %3'ü ise 9 ve üzeri kişiden oluştuğunu belirtmiştir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 14 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.12: Katılımcıların Ebeveynlerinin Yaşam Durumuna Göre Dağılımları

Yaşam durumu	F	%
Annem ve babam sağ	149	74,5
Babam ölü, annem sağ	35	17,5
Annem ve babam ölü	9	4,5
Annem ölü, babam sağ	6	3,0
Cevap yok	,5	,5
Total	200,0	100,0

Bu araştırmaya katılan madde kullanan kişilerin %74,5'inin annesi ve babasının sağ olduğu görülmektedir. Katılımcıların %17,5'inin babası ölü annesi sağ iken, %3'ünün annesi ölü babası sağdır. Bu soruya cevap vermek istemeyen 1 katılımcımız bulunmaktadır.

Tablo 4.13: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Ebeveynlerinin Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Medeni Durum	F	%
Annem ve babam evlilerdi	171	85,5
Annem ve babam ayrıldık	26	13,0
Diğer	1	,5
Cevap yok	2	1,0
Total	200	100,0

Tablo 4.13'e göre araştırmamıza katılan denetimli serbestlik tedbiri kararı almış madde kullanan kişilerin %85,5'inin ebeveynleri, madde kullanmadan önceki dönemde evlidirler. %13'ünün ebeveyni ise madde kullanmadan önceki dönemde boşanmışlardı. Bu soruya diğer seçeneğini işaretleyerek anne- babasının medeni durumunu ayrıntılı bir şekilde belirtmek istemeyen 1 katılımcı bulunurken, cevap vermek istemeyen 2 katılımcı olmuştur.

Tablo 4.14: Katılımcıların Ebeveynlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Babanın Öğrenim Durumu	F	%
İlkokul Mezunu	112	56,0
Lise ve dengi okul mezunu	33	16,5
Ortaokul mezunu	19	9,5
Üniversite ve üzeri mezunu	18	9,0
Okur-yazar değil	11	5,5
Diplomasız okur-yazar	7	3,5
Total	200	100,0
Annenin Öğrenim Durumu		
İlkokul mezunu	95	47,5
Okur-yazar değil	35	17,5
Lise ve dengi okul mezunu	24	12,0
Ortaokul mezunu	19	9,5
Üniversite ve üzeri mezunu	16	8,0
Diplomasız okur-yazar	11	5,5
Total	200	100,0

Katılımcıların %56'sının babası ilkokul mezunuyken, %16,5'inin babası lise ve dengi okul mezunu, %9,5'inin babası ortaokul mezunu %9'unun babası üniversite ve üzeri mezunudur. Ayrıca katılımcıların %5,5'inin babası okur yazar değilken, %3,5'inin babası okur-yazar fakat diploma sahibi değildir.

Katılımcıların annelerinin öğrenim durumlarına bakıldığında ise %47,5'inin annesi ilkokul mezunu iken, %17,5'inin annesi okur-yazar değil, %12'sinin annesi lise ve dengi okul mezunu, %9,5'inin annesi ortaokul mezunu, %8'inin annesi üniversite ve

üzeri mezunudur. Ayrıca katılımcıların %5,5'inin annesi oku-yazar fakat diploma sahibi değildir.

Bu tabloya bakıldığında araştırmanın 'ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerde madde kullanımı azalmaktadır' savı doğrulanmış olmaktadır.

4.4. Katılımcıların İçinde Bulundukları Aile Ortamına Ait Bulgular

Katılımcıların %71'i anne ve babasıyla birlikte büyüdüğünü belirtirken, %9'u tek ebeveynle büyüdüğünü, %11'i anne- baba ve büyükanne-büyük baba ile geniş bir ailede büyüdüğünü, %1'i ise yurt-kurum vb. yerlerde büyüdüğünü belirtmiştir. Farklı cevaplar veren katılımcılarımız 'diğer' grubunda ele alınmıştır. Bu soruya cevap vermek istemeyen 1 katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların %63,5'i çocukluğunun ve gençliğinin mutlu bir aile ortamında geçtiğini belirtirken %26,5'i çocukluğunun ve gençliğinin huzursuz bir aile ortamı içerisinde geçtiğini %6'sı ise çocukluğunun ve gençliğinin bazen mutlu bazen ise huzursuz bir aile ortamı içerisinde geçtiğini belirtmişlerdir. Bu soruya farklı cevap veren 5 kişinin cevapları diğer kategorisinde ele alınmıştır. Ve bu soruya cevap vermek istemeyen 3 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.15: Katılımcıların yetiştirildiği kişilere göre dağılımları

Yetiştiren Kişiler	F	%
Annem/Babam birlikte	142	71,0
Annem veya babam tek başına	18	9,0
Annem/Babam,kardeşlerim,Büyükannem/Büyükbabam	22	11,0
Yurt,kurum vb.	2	1,0
Diğer	15	7,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Tablo 4.16: Katılımcıların Yaşadıkları Aile Ortamına Göre Dağılımları

Aile Ortamı	F	P
Mutlu bir aile ortamı içerisinde geçti	127	63,5
Huzursuz bir aile ortamı içerisinde geçti	53	26,5
Bazen mutlu bazen huzursuz bir aile ortamı içerisinde geçti	12	6,0
Diğer	5	2,5
Cevap yok	3	3
Total	200	100,0

Katılımcıların içinde yetiştikleri ve bulundukları aile ortamında şiddet eğiliminin olup olmadığı incelendiğinde ise katılımcıların %72,5'i hiçbir zaman aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmadığını %17,5'i birkaç kez aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını %8'i birçok kez aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını %2'si ise sürekli aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir.

Bununla birlikte katılımcılardan %60'ı hiçbir zaman aileleri tarafında duygusal şiddete maruz bırakılmadığını %22,5'i birkaç kez aileleri tarafından duygusal şiddete maruz bırakıldığını %12,5'i birçok kez aileleri tarafından duygusal şiddete maruz bırakıldığını %5'i ise sürekli aileleri tarafından duygusal şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir.

Katılımcılardan %75,5'i hiçbir zaman aileleri tarafından ekonomik şiddete maruz bırakılmadığını %14,5'i birkaç kez aileleri tarafından ekonomik şiddete maruz bırakıldığını %8'i birçok kez aileleri tarafından ekonomik şiddete maruz bırakıldığını %2'si ise sürekli aileleri tarafından ekonomik şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir.

Tablo 4.17: Katılımcıların Ailelerinden Şiddet Görme Sıklıklarına Göre Dağılımları

Fiziksel Şiddet	F	%
Hayır, hiçbir zaman	145	72,5
Evet, birkaç kez	35	17,5
Evet, birçok kez	16	8,0
Evet, sürekli	4	2,0
Total	200	100,0
Duygusal Şiddet		
Hayır, hiç bir zaman	120	60,0
Evet, birkaç kez	45	22,5
Evet birçok kez	25	12,5
Evet sürekli	10	5,0
Total	200	100,0
Ekonomik Şiddet		
Hayır, hiçbir zaman	151	75,5
Evet, birkaç kez	29	14,5
Evet, birçok kez	16	8,0
Evet, sürekli	4	2,0
Total	200	100,0

Tablo 4.18: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Aileleriyle İlişkilerine Göre Dağılımları

Aile ile İlişkiler	F	%
İyi	100	50,0
Çok iyi	73	36,5
Kötü	23	11,5
Çok kötü	3	1,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere katılımcıların yarısı madde kullanmadan önceki dönemde ailesiyle ilişkilerinin iyi olduğunu belirtirken %36,5’i madde kullanmadan önce ailesiyle ilişkilerinin çok iyi olduğunu, %11,5’i madde kullanmadan önceki dönemde ailesiyle ilişkilerinin kötü olduğunu, %1,5’i ise madde kullanmadan önceki dönemde ailesiyle ilişkilerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir.

4.5. Katılımcıların Evliliklerine İlişkin Bulgular

Yukarıda da belirtildiği gibi (Tablo.1) katılımcıların araştırma esnasındaki medeni durumları incelendiğinde %62,5’inin bekar, %31,5’inin evli, %6’sının ise boşanmış olduğu görülmektedir. Madde kullanmadan önceki dönemdeki medeni durumlarına bakıldığında ise katılımcıların %73,5’i madde kullanmadan önceki

dönemde evli olmadığını belirtmişlerdir. Madde kullanmadan önceki dönemde katılımcıların eşleriyle olan iletişimleri incelendiğinde, katılımcıların %10'u madde kullanmadan önceki dönemde eşiyle ilişkilerinin iyi olduğunu belirtirken %7,5'i madde kullanmadan önceki dönemde eşiyle ilişkilerinin çok iyi olduğunu, %2'si madde kullanmadan önceki dönemde eşiyle ilişkilerinin kötü olduğunu, %1'i ise madde kullanmadan önceki dönemde eşiyle ilişkilerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 12 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.19: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönem Eşleriyle Olan İlişkilerine Göre Dağılımları

Eş İle İlişkiler	F	%
Evli değildim	147	73,5
İyiymi	20	10,0
Çok iyiymi	15	7,5
Kötüydü	4	2,0
Çok kötüydü	2	1,0
Cevap yok	12	6,0
Total	200	100,0

Tablo 4.20: Katılımcıların Eşleri Tarafından Gördükleri Şiddete Göre Dağılımları

Eş şiddeti	F	%
Evli değilim	125	62,5
Hiçbir şiddete maruz bırakılmadım	32	16,0
Duygusal şiddete maruz bırakıldım	23	11,5
Fiziksel şiddete maruz bırakıldım	3	1,5
Ekonomik şiddete maruz bırakıldım	3	1,5
Diğer	1	,5
Cevap yok	13	6,5
Total	200	100,0

Katılımcıların eşlerinin şiddete olan eğilimleri incelendiğinde ise katılımcıların %16'sı eşi tarafından hiçbir şiddete maruz bırakılmadığını, %11,5'i eşi tarafından duygusal şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların %1,5'i eşi tarafından ekonomik şiddete maruz bırakıldığını belirtirken %1,5'i da eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir. Katılımcılardan 1 kişi diğer şıkkını işaretleyerek eşi tarafından maruz bırakıldığı şiddeti belirtmek istememiş ve 13 kişi bu soruya cevap vermek istememiştir.

Tüm bu bulgular ışığında bakıldığında katılımcıların %63,5'inin çocukluğunun ve gençliğinin mutlu bir aile ortamında geçtiğini belirtmesi, katılımcıların %72,5'inin hiçbir zaman aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmadığını belirtmesi, %75,5'inin hiçbir zaman aileleri tarafından ekonomik şiddete maruz bırakılmadığını belirtmesi, %60'ının hiçbir zaman aileleri tarafında duygusal şiddete maruz bırakılmadığını belirtmesi, %86,5'inin madde kullanmadan önceki dönemde ailesiyle ilişkilerinin çok iyi-iyi olduğunu belirtmesi, hayatlarının bir döneminde evli olmuş ve araştırma esnasında hala evli olan katılımcıların (%37,5) da evliliklerindeki aile ortamlarına ilişkin bulgularda %17,5'inin madde kullanmadan önceki dönemde eşiyle ilişkilerinin çok iyi-iyi olduğunu belirtmesi, katılımcıların %16'sının eşi tarafından hiçbir şiddete maruz kalmadığını belirtmesi ve katılımcıların %75,5 (Bk.tablo29)'inin ailelerinin madde kullanımları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmesi üzerine 'Bireylerin madde kullanımına yönelmesinde aile ortamlarının (aile içi refah düzeyi, aile içi ilişkiler, aile içi şiddet görme durumları) etkisi vardır.' savı istatistiksel olarak doğrulanamamıştır.

4.6. Katılımcıların Arkadaş İlişkilerine Dair Bulgular

Katılımcıların madde kullanmadan önceki yaşantısında arkadaşlarıyla olan iletişimini incelediğimizde; katılımcıların %54'ü madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi olduğunu belirtirken %40'ı madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarıyla ilişkilerinin çok iyi olduğunu, %4'ü madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarıyla ilişkilerinin kötü olduğunu, %1'i ise madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 2 katılımcı bulunmaktadır.

Bu bulgular ışığında bakıldığında katılımcıların neredeyse tamamına yakın kısmının (%94) madde kullanmadan önceki dönemde arkadaş ilişkilerinin çok iyi-iyi olduğunu belirtmesi ve %81 (Bk.: tablo 4.30)'nin madde kullanımları konusunda arkadaşlarının etkisi olduğunu belirtmesi üzerine 'Bireylerin uyuşturucu madde

kullanımına yönelmesinde arkadaş ilişkilerinin etkisi vardır.’ savı istatistiksel olarak doğrulanmıştır.

Tablo 4.21: Katılımcıların Madde Kullanmadan Önceki Dönemde Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerine Göre Dağılımları

Arkadaş İle İlişkiler	F	%
İyi	108	54,0
Çok iyi	80	40,0
Kötü	8	4,0
Çok kötü	2	1,0
Cevap yok	2	1,0
Total	200	100,0

4.7. Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımı Konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Katılımcılardan %26,5’i 15-17 yaş aralığında ilk kez madde kullandıklarını belirterek en yüksek yaş grubunu oluşturmuşlardır. Katılımcıların %16’sı 22-25 yaş aralığında iken, %15,5’i 19-21 yaş aralığında iken, %14’ü 18 yaşındayken, %13’ü 10-14 yaş aralığında iken %6,5’i 26-30 yaş aralığında iken, %3,5’i 31-35 yaş aralığında iken %2’si ise 40-48 yaş aralığında iken ilk kez madde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların %85,5’i yani tamamına yakını ilk kez esrar maddesini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılardan %3,5’i ilk kez bonzai maddesini, yine %3,5’i ilk kez alkolü, %2’si ilk kez bali maddesini, %1,5’i ilk kez ecstasy maddesini, %1’i ise ilk kez kokain maddesini kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yüzde 0,5’erlik oranla 1’er kişi ilk kez tiner, sakinleştirici ve yatıştırıcıları, sihirli mantarı ve eroini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük bölümü %67,5’lik oranla kullandıkları ilk maddeyi arkadaşından elde ettiklerini belirtirken, %22,5’i yabancı birinden, %1,5’i aile veya akrabalarından elde ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %1,5’i ise kullandıkları ilk maddeyi bizzat kendileri yetiştirip/üretmişlerdir. ‘Diğer’ kategorisini işaretleyen 8 katılımcımız bulunurken, bu soruya cevap vermek istemeyen 6 katılımcı olmuştur.

Tablo 4.22: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Başlama Yaşına Göre Dağılımları

Yaş	F	%
10-14	26	13,0
15-17	53	26,5
18	28	14,0
19-21	31	15,5
22-25	32	16,0
26-30	13	6,5
31-35	7	3,5
40-48	4	2,0
Cevap yok	6	2,0
Total	200	100,0

Tablo 4.23: Katılımcıların İlk Kullandıkları Uyuşturucu Madde Türüne Göre Dağılımları

Uyuşturucu Madde Türü	F	%
Esrar	171	85,5
Bonzai	7	3,5
Alkol	7	3,5
Bali	4	2,0
Ecstasy	3	1,5
Kokain	2	1,0
Tiner	1	,5
Sakinleştirici ve yatıştırıcılar	1	,5
Sihirli Mantar	1	,5
Eroin	1	,5
Cevap yok	2	1,0
Total	200	100,0

Tablo 4.24: Katılımcıların Uyuşturucu Maddeyi İlk Kez Temin Ettikleri Kişilere Göre Dağılımları

Temin Edilen Kişi	F	%
Arkadaşımdan	135	67,5
Yabancı birinden	45	22,5
Bizzat yetiştirerek/Üreterek	3	1,5
Aile veya akrabalarımın	3	1,5
Diğer	8	4,0
Cevap yok	6	3,0
Total	200	100,0

Tablo 4.25: Katılımcıları Çevresindeki Madde Kullanan Kişilere Göre Dağılımları

Madde Kullanan Kişiler	F	%
Arkadaşlarım	94	47,0
Yok	84	42,0
Arkadaşlarım + Kuzenlerim	10	5,0
Kuzenlerim	2	1,0
Kardeşlerim	2	1,0
Kardeşlerim + Arkadaşlarım	3	1,5
Diğer	4	2,0
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Katılımcılardan %47'si çevresinde arkadaşlarının madde kullandığını belirtirken, %5'i arkadaşlarının ve kuzenlerinin, %1,5'i kardeşlerinin ve arkadaşlarının, %1'i kardeşlerinin madde kullandıklarını belirtmiştir. Üvey babasının, eşinin ve başka kişilerin madde kullandıklarını belirten 4 katılımcı 'diğer' grubu içerisinde ele alınmıştır.

Katılımcıların uyuşturucu maddeler hakkındaki bilgi durumları incelendiğinde; katılımcıların %33,5'i uyuşturucu maddeler hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtirken, %23,5'i uyuşturucu maddeler hakkında çok fazla bilgisinin olduğunu, %21,5'i uyuşturucu maddeler hakkında orta derecede bilgisinin olduğunu, %14,5'i uyuşturucu maddeler hakkında az bilgisinin olduğunu %7'si uyuşturucu maddeler hakkındaki bilgisinin çok yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Bununla birlikte katılımcıların %71,5'i yani yarısından fazlası bütün insanların uyuşturucu madde bağımlısı olabileceği düşüncesinde olduğunu belirtirken, %24'ü sorunları olan insanların, %5,5'i sokak çocuklarının, %2,5'i ise hem zenginlerin hem sokak çocuklarının hem de sorunları olan insanların uyuşturucu madde bağımlısı olabileceği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir.

4.8. Katılımcıların Kullanmış Oldukları Uyuşturucu Madde Türlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.26: Katılımcıların Kullanmış Oldukları Uyuşturucu Maddelere Göre Dağılımları

Kullanılan Uyuşturucu Madde	F	P
Bira ve alkollü içecekler + Esrar	76	38,0
Esrar	26	13,0
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Ecstasy	23	11,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Ecstasy + Kokain	15	7,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Sakinleştirici ve yatıştırıcılar	11	5,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Sakinleştirici ve yatıştırıcılar +Ecstasy	6	3,0
Bira ve alk.İçecekler + Esrar + Sak.ve yatıştırıcılar + Kok.+Uçucu m+Ecs.	3	1,5
Bira ve alk. içecekler + Esrar + Sak. ve yatıştırıcılar + Kok. +Ecs.	3	1,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Kokain + Eroin + Ecstasy	3	1,5
Bira ve alkollü içecekler + Kokain + Ecstasy	3	1,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Kokain	3	1,5
Esrar + Ecstasy	3	1,5
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Kokain + Eroin	2	1,0
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Uçucu maddeler + Ecstasy	2	1,0
Bira ve alkollü içecekler + Esrar + Uçucu maddeler	2	1,0
Bira ve alkollü içecekler + Sakinleştirici ve yatıştırıcılar	2	1,0
Esrar + Eroin + Ecstasy	2	1,0
Diğer	15	12,5
Total	200	100,

Tablo 23’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunu %38’lik oranla, geçmişte hem bira veya alkollü içecekler hem de esrar maddesini kullanan kişilerden oluşmaktadır. İkinci en yüksek oranlı grubu %13’lük oranla geçmişte yalnızca esrar maddesini kullanmış katılımcılar oluşturmaktadır. Üçüncü en yüksek oranlı grubu %11,5’lik oranla geçmişte hem bira veya alkollü içecekler hem esrar hem de ecstasy kullanan katılımcılar oluşturmaktadır. Sırayla devam ettiğimizde tabloda görüldüğü üzere araştırmada dördüncü en yüksek oranlı grubu %7,5’lik oranla geçmişte hem bira veya alkollü içecekler hem esrar hem ecstasy hem de kokain kullanan katılımcılar oluştururken, beşinci en yüksek oranlı grubu %5,5’lik oranla geçmişte hem bira veya alkollü içecekler hem esrar hem de sakınleştirici ve yatıştırıcı kullanan katılımcılar oluşturmaktadır. Geriye kalan katılımcıların %3’ü geçmişinde hem bira ve alkollü içecekler hem esrar hem sakınleştirici ve yatıştırıcılar hem de ecstasy kullandığını belirtmiştir. Geriye kalan 3’er ve 2’şerlik gruplar halindeki katılımcılar aynı maddeleri farklı kombinasyonlar şeklinde kullandıklarını belirtmişlerdir. ‘Diğer’ grubunda yer alan 15 katılımcının her biri farklı

bir cevap verdikleri için bu grupta ele alınmışlardır. Fakat ‘diğer’ grubundaki katılımcıların kullandıkları maddeler de tabloda görülen maddelerin farklı kombinasyonlarıdır. Tablodaki maddelerin dışında farklı bir uyuşturucu madde kullandığını belirten katılımcı olmamıştır. Bu soruya cevap vermek istemeyen katılımcı bulunmamaktadır.

4.9. Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanma Sıklıklarına Ait Bulgular

Araştırmada bira veya alkollü içecekler kullanan 162 katılımcı bulunurken bira ve alkollü içecekleri hiç kullanmadığını belirten 5 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %34,5’ü hafta bir-iki defa bira ve alkollü içecekler kullandığını belirtirken, %26’sı ayda bir-iki defa, %14’ü gün içinde birkaç defa veya gün içinde sürekli olmak suretiyle her gün, %6,5’i yılda bir-iki defa, bira veya alkollü içecekler kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 33 katılımcı bulunmaktadır.

Sakinleştirici/yatıştırıcı ilaçların kullanımlarına baktığımızda sakınleştirici veya yatıştırıcı kullanan 33 katılımcı bulunurken sakınleştirici veya yatıştırıcıları hiç kullanmadığını belirten 5 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %5,5’i her gün sürekli sakınleştirici ve yatıştırıcı kullandığını belirtirken, %4,5’i ayda bir-iki defa, %3,5’i haftada bir-iki defa, %3’ü yılda bir-iki defa sakınleştirici veya yatıştırıcı kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 78 katılımcı bulunmaktadır. Burada belirtilmesi gereken bir dipnot vardır. Katılımcılardan bazıları bu soruyu cevaplarken sadece kullandıkları uyuşturucu maddeleri işaretleyip, hiç kullanmadıkları maddeleri belirtmemişlerdir. Yani bu soruya ve aşağıdaki benzer cevaplı sorulara cevap vermeyen katılımcıların büyük çoğunluğunu aslında bu maddeleri hiç kullanmayan katılımcılar olarak düşünebiliriz.

Tablo 4.27: Katılımcıların Yasal Olan Uyuşturucu Maddeleri Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları

Bira/Alkollü İçecekler	F	%
Haftada bir-ikidefa	69	34,5
Ayda bir-iki defa	52	26,0
Her gün	28	14,0
Yılda bir-iki defa	13	6,5
Hiç kullanmadım	5	2,5
Cevap yok	33	16,5
Total	200	100,0
Sakinleştirici/Yatıştırıcılar		
Hiç kullanmadım	89	44,5
Her gün	11	5,5
Ayda bir-iki defa	9	4,5
Haftada bir-iki defa	7	3,5
Yılda bir-iki defa	6	3,0
Cevap yok	78	39,0
Total	200	100,0

Tablo 4.28: Katılımcıların Geçmişte Kullandıkları Yasal Olmayan Maddeleri Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları

Esrar	F	%
Her gün	88	34,0
Haftada bir-iki defa	56	28,0
Ayda bir-iki defa	47	23,5
Yılda bir-iki defa	17	8,5
Hiç kullanmadım	3	1,5
Cevap yok	9	4,5
Total	200	100,0
Kokain		
Hiç kullanmadım	85	42,5
Ayda bir-iki defa	12	6,0
Yılda bir-iki defa	10	5,0
Haftada bir-iki defa	9	4,5
Her gün	10	5,0
Cevap yok	74	37,0
Total	200	100,0
Eroin		
Hiç kullanmadım	105	52,5
Her gün(sürekli)	9	4,5
Yılda bir-iki defa	3	1,5
Ayda bir-iki defa	2	1,0
Haftada bir-iki defa	1	,5
Cevap yok	80	40,0
Total	200	100,0
Ecstasy		
Hiç kullanmadım	64	32,0
Yılda bir-iki defa	23	11,5
Ayda bir-iki defa	21	10,5
Haftada bir-iki defa	16	8,0
Her gün	11	5,5
Cevap yok	65	32,5
Total	200	100,0

Tablo 4.28 (devamı): Katılımcıların Geçmişte Kullandıkları Yasal Olmayan Maddeleri Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları

Uçucu Maddeler		
Hiç kullanmadım	105	52,5
Her gün	7	3,5
Yılda bir-iki defa	4	2,0
Haftada bir-iki defa	1	,5
Cevap yok	83	41,5
Total	200	100,0

Katılımcılar araştırma esnasındaki zaman diliminde yasal olmayan hiçbir uyuşturucu madde kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Yasal olmayan maddeleri geçmiş kullanımlarına göre belirttiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 25 incelendiğinde geçmiş yaşantısında esrar maddesini kullanan 188 katılımcı bulunurken, esrar maddesini hiç kullanmadığını belirten 3 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %34'ü geçmiş yaşantısında gün içinde sürekli ya da gün içinde birkaç defa olmak suretiyle her gün esrar maddesini kullandıklarını belirtirken, %28'i hafta bir-iki defa, %23,5'i ayda bir-iki defa, %8,5'i yılda bir-iki defa esrar maddesini kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 9 katılımcı bulunmaktadır.

Geçmişte kokain maddesini kullandığını belirten 41 katılımcı bulunurken, kokain maddesini hiç kullanmadığını belirten 85 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %6'sı geçmiş yaşantısında ayda bir-iki defa kokain kullandığını belirtirken, %5'i yılda bir-iki defa, %4,5'ü haftada bir-iki defa, %5'i her gün kokain maddesi kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen ya da hiç kullanmadığını ayrıyeten belirtmek istemeyen 74 katılımcı bulunmaktadır.

Geçmiş yaşantısında eroin maddesini kullandığını belirten yalnızca 15 katılımcı bulunurken, eroin maddesini hiç kullanmadığını belirten 105 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %4,5'i geçmiş yaşantısında her gün eroin maddesini kullandığını belirtirken, %1,5'i yılda bir-iki defa, %1'i ayda bir-iki defa, %0,5'i haftada bir-iki defa eroin maddesi kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen ya da hiç kullanmadığını belirtmeyen 80 katılımcı bulunmaktadır.

Geçmişte ecstasy maddesini kullandığını belirten 71 katılımcı bulunurken, ecstasy maddesini hiç kullanmadığını belirten 64 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %11,5'i geçmişte yılda bir-iki defa ecstasy kullandığını belirtirken, %10,5'i ayda bir-iki defa, %8'i haftada bir-iki defa, %5,5'i gün içinde sürekli veya gün içinde birkaç defa olmak suretiyle her gün, ecstasy maddesi kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen ya da hiç kullanmadığını belirtmeyen 65 katılımcı bulunmaktadır.

Geçmiş yaşantısında uçucu maddeler kullandığını belirten yalnızca 12 katılımcı bulunurken, uçucu maddeleri hiç kullanmadığını belirten 105 katılımcı vardır. Bununla birlikte katılımcıların %3,5'i geçmişte her gün uçucu madde kullandığını belirtirken, %2'si yılda bir-iki defa, %0,5'i haftada bir-iki defa uçucu madde kullandığını belirtmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen ya da hiç kullanmadığını belirtmeyen 83 katılımcı bulunmaktadır.

4.10. Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanım Sebeplerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların %75,5'i madde kullanıyor olmalarında ailelerinin bir etkisi olmadığını belirtirken, %24,5'i madde kullanıyor olmalarında ailelerinin etkisi olduğunu düşünmektedir.

Ailenin uyuşturucu madde kullanımındaki etkisi incelendiğinde ise katılımcıların %5,5'i aile içi kopukluk ve aile içi iletişim bozukluğunun madde kullanmalarında etkili olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılardan %5,5'i aile içinde huzursuz bir ortamın olmasının, %3'ü aile içinde fiziksel şiddetin olmasının, %2'si aile de yaşanan maddi sorunların ve geçim sıkıntılarının, %1,5'i aile içinde yaşanan manevi ve psikolojik sorunların madde kullanımlarında etkili olduklarını belirtmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan katılımcılardan 2 kişi aile içinde yaşanan çeşitli sıkıntıların madde kullanımlarında etkili olduğunu belirtirken, 2 kişi aile üyelerinin madde kullanmasının ve madde kullanımına teşvik etmelerinin, 2 kişi ise ebeveynlerin kendilerine fazla ilgi göstermelerinin madde kullanımlarında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan

1 kişi ise babasının ölümünün maddeye yönelmesine ve kullanmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Ailesinin madde kullanımında etkisinin olduğunu söyleyen fakat nasıl bir etkisinin bulunduğunu belirtmek istemeyen 6 katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların %86,5'i arkadaşlarının madde kullanımında etkisinin olduğunu belirtirken, %13,5'i arkadaşlarının uyuşturucu madde kullanımı konusunda hiçbir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların %34,5'i arkadaşlarının madde kullanımındaki etkisini arkadaş ortamında madde kullanılması ve bunun sonucu olarak ortama ayak uydurmak isteği olarak açıklarken, %32'si arkadaşlarının madde kullanımındaki etkisini, madde kullanımı konusunda özendirici davranışlarda bulunmaları ve madde kullanma konusunda ısrar etmeleri olarak açıklamıştır. Katılımcılardan %14,5'i ise arkadaşlarının madde kullanımındaki etkisini uyuşturucu madde ile ilk kez arkadaşlarının tanıştırması olarak açıklamıştır. Katılımcılardan %5,5'i de arkadaşlarının uyuşturucu madde kullanımı konusunda etkisi olduğunu belirtmiş, fakat nasıl bir etkisi olduğunu açıklamak istememiştir.

Tablo 4.29: Katılımcıların Ailelerinin Madde Kullanımlarındaki Etkisine Göre Dağılımları

Aile etkisi	F	%
Ailemin etkisi yok	150	75,5
Aile içi kopukluk ve iletişim bozukluğu	11	5,5
Huzursuz aile ortamı	11	5,5
Aile içi fiziksel şiddet	6	3,0
Ailede yaşanan maddi sorunlar	4	2,0
Aile içi duygusal şiddet (baskı)	3	1,5
Ailede yaşanan manevi ve psikolojik sorunlar	3	1,5
Aile üyelerimin madde kullanması ve madde kullandırmaya alıştırmaları	2	1,0
Evebeynlerin fazla ilgi göstermesi	2	1,0
Baba ölümü	1	,5
Cevap yok	6	3,0
Total	200	100,0

Tablo 4.30: Katılımcıların Arkadaşlarının Madde Kullanımı Üzerindeki Etkisine Göre Dağılımları

Arkadaş Etkisi	F	P
Arkadaşlarının bir etkisi yok	27	13,5
Arkadaş ortamında madde kullanılması ve ortama ayak uydurma isteği	69	34,5
Arkadaşlarının madde kullanımında özendirici davranışları ve madde kullanmam için ısrar etmeleri	64	32,0
Maddeyle ilk kez arkadaşlarının tanışması	29	14,5
Cevap yok	11	5,5
Total	200	100,0

Katılımcılara madde kullanmalarına neden olan birden fazla sebep belirtebilecekleri bir soru yönlendirildiğinde, katılımcıların %23'ü madde kullanımında arkadaş ortamından başka hiçbir sebep olmadığını belirtmiştir. Geri kalan katılımcıların madde kullanmasına sebep olan etkenlere bakıldığında ise katılımcıların, %9,5'i madde kullanma sebeplerinin arkadaş ortamı ve özentilik olduğunu, %5'i madde kullanma sebebinin sıkıntıdan kurtulmak olduğunu, %3,5'i madde kullanma sebebinin sıkıntıdan kurtulmak ve arkadaş ortamı olduğunu, diğer bir %3,5'lik kesim de madde kullanma sebebinin özentilik olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte madde kullanma sebeplerinin sıkıntıdan kurtulmak, arkadaş ortamı, ailevi sorunlar/aile ilgisizliği, özentilik, işsizlik ve aşk hayatındaki sorunlar olduğunu belirten kişiler de katılımcıların %3,5'ğini oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcıların %3'ü madde kullanma sebebinin keyif alma isteği olduğunu, %2,5'ğu madde kullanma sebeplerinin arkadaş ortamı, özentilik ve işsizlik olduğunu, diğer bir %2'5'luk kesim madde kullanma sebeplerinin ailevi sorunlar/aile ilgisizliği ve arkadaş ortamı olduğunu, başka bir %2,5'lik kesim ise madde kullanma sebeplerinin sıkıntıdan kurtulmak, arkadaş ortamı ve ailevi sorunlar/ aile ilgisizliği olduğunu belirtmiştir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcıların %16'sı aynı sebeplerin farklı kombine olmuş şekillerini madde kullanmalarına sebep olarak göstermişlerdir. 'Diğer' kategorisine dahil edilen 43 kişi de tabloda görülen sebeplerin farklı kombine edilmiş şekillerini madde kullanımlarına sebep olarak belirtmişlerdir. Bu katılımcıların haricinde farklı sebep belirten 2 kişi bulunmaktadır. Bu kişilerden 1'i yurt dışına gitmeyi, 1'i ise kız arkadaşının babası tarafından öldürülmesini madde kullanmasına sebep olarak göstermiştir.

Tablo 4.31: Katılımcıların Madde Kullanma Sebeplerine Göre Dağılımları

Madde Kullanım Sebepleri	F	%
Arkadaş ortamı	46	23,0
Arkadaş ortamı + Özentilik	19	9,5
Sıkıntıdan kurtulmak	10	5,0
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı	7	3,5
Özentilik	7	3,5
Sıkıntıdan kurtulmak + Ark.ortamı + Ailevi sorunlar/Aile ilgisizliği+	7	3,5
Özentilik + İşsizlik + Aşk hayatındaki sorunlar		
Keyif alma isteği	6	3,0
Arkadaş ortamı + Özentilik + İşsizlik	5	2,5
Arkadaş ortamı + Ailevi sorunlar/Aile ilgisizliği	5	2,5
Ailevi sorunlar/Aile ilgisizliği	5	2,5
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı + Ailevi sorunlar/Aile ilgisizliği	5	2,5
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı + Özentilik + İşsizlik	4	2,0
Arkadaş ortamı + Özentilik + İşsizlik + Aşk hayatındaki sorunlar	4	2,0
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı + İşsizlik	4	2,0
Aşk hayatındaki sorunlar	4	2,0
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı + Özentilik	4	2,0
Sıkıntıdan kurtulmak + Arkadaş ortamı + Ailevi sorunlar/ Aile ilgisizliği + Özentilik	3	1,5
Arkadaş ortamı + Özentilik + Aşk hayatındaki sorunlar	3	1,5
Sıkıntıdan kurtulmak + Ailevi sorunlar/Aile ilgisizliği	3	1,5
İşsizlik	3	1,5
Yurt dışı (Amsterdam) seyahatine çıkmak	1	,5
Kız arkadaşının ölmesi	1	,5
Diğer	43	21,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Tablo 4.32: Katılımcıların uyuşturucu madde kullanımında en etkili nedene göre dağılımları

En Etkili Sebep	F	%
Arkadaş ilişkilerim	67	33,5
Eğlenmek ve keyif almak isteği	21	10,5
Sıkıntılarımı unutmak ve rahatlamak isteği	21	10,5
Psikolojik sorunlar yaşamak	19	9,5
Özentilik ve merak duygusu	11	5,5
Aile sorunları	10	5,0
Aşk hayatındaki sorunlar	10	5,0
Maddi sorunlar	6	3,0
Yakınların ölümü	5	2,5
Boşanmak ve çocuğunu görememek	3	1,5
Diğer	21	10,5
Cevap yok	10	5,0
Total	200	100,0

Araştırmamıza katılan katılımcılardan %33,5'i madde kullanımına sebep olan en etkili nedenin arkadaş ilişkileri olduğunu belirtirken,%10,5'i eğlenmek ve keyif almak isteğinin,%10,5'i sıkıntıları unutmak ve rahatlamak isteğinin, %9,5'i yaşadığı psikolojik

sorunların,%5,5'i özentilik ve merak duygusunun, %5'i aile sorunlarının,%5'i aşk hayatındaki sorunlarının, %5'i kendini boşlukta hissetmenin, %3'ü maddi sorunların, %2,5'i yalnızlık ve mutsuzluk duygusunun, %1,5'i boşanmanın ve çocuğunu görememenin madde kullanımındaki en etkili sebep olduğunu belirtmiştir. Bu soruya farklı cevaplar veren ya da tam anlamıyla en etkili sebebi açıklamak istemeyen 21 katılımcı bulunmaktadır.10 katılımcı ise bu soruya cevap vermek istememiştir

4.11. Katılımcıların Madde Kullanımlarına Bağlı Olarak Hayatlarında Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların %24'ü madde kullandıkları için hayatlarında herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtirken, %18'i madde kullanımının aile hayatında sorunlar yaşamasına sebep olduğunu, %11,5'i madde kullanımının hem aile hem sosyal hem de meslek hayatında sorunlar yaşamasına sebep olduğunu, %10'u madde kullanımının sosyal hayatında sorunlar yaşamasına sebep olduğunu, %7'si madde kullanımının hem aile hem de sosyal hayatında sorunlar yaşamasına sebep olduğunu,%6,5'i madde kullanımının hukuki alanda sorunlar yaşamasına sebep olduğunu belirtmiştir. Bu soru birden fazla cevap verilecek bir soru olduğu için ve geri kalan 41 kişinin cevapları birbirinden farklı olduğu için anlamlı bir oran çıkmamıştır ve bu katılımcılar diğer grubunda ele alınmışlardır.

Tablo 4.33: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Bağlı Olarak Yaşadıkları Sorunlar

Yaşanılan Sorunlar	F	%
Hayır yaşamadım	48	24,0
Aile hayatımda sorunlar yaşadım	36	18,0
Aile + Sosyal + Meslek hayatımda sorunlar yaşadım	23	11,5
Sosyal hayatımda sorunlar yaşadım	20	10,0
Aile + Sosyal hayatımda sorunlar yaşadım	14	7,0
Mesleki hayatımda sorunlar yaşadım	13	6,5
Hukuk alanında sorunlar yaşadım	4	2,0
Diğer	41	20,5
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Tablo 4.34: Katılımcıların Uyuşturucu Madde Kullanımına Bağlı Olarak Yaşadıkları En Büyük Sorun

Yaşanılan En Büyük Sorun	F	%
Hiçbir sorun yaşamadım	30	15,0
Ailemle sorunlar yaşamak	29	14,5
Sağlık sorunları yaşamak	23	11,5
Hakkımda denetimli serbestlik kararı verilmesi	20	10,0
Maddi sıkıntılar yaşamak ve iş hayatıma engel olması	19	9,5
Asosyal olmak/Yalnızlaşmak	13	6,5
Hukuk alanında yaşadığım sorunlar(sabıka,cezaevi vb.)	12	6,0
Eğitim hayatıma engel olması	5	2,5
Diğer	28	14,0
Cevap yok	21	10,5
Total	200	100,0

Katılımcılardan %15'i madde kullandığı için hayatında hiçbir sorun yaşamadığını belirtirken, %14,5'i ailesiyle yaşadığı sorunları, %11,5'i sağlığıyla ilgili yaşadığı sorunları, %10'u hakkında denetimli serbestlik kararı verilmesini,%9,5'i yaşadığı maddi sıkıntıları ve madde kullanmanın iş hayatına engel olmasını, %6,5'i asosyal olmayı ve yalnızlaşmayı, %6'sı hukuk alanında yaşadığı sorunları, %2,5'i da madde kullanımının eğitim hayatına engel olmasını, madde kullandığı için hayatında yaşadığı en büyük sorunlar olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların %4'ü birbirinden farklı cevaplar vermelerinden dolayı anlamlı bir istatistik oluşturulamadığı için 'diğer' kategorisine dahil edilmişlerdir. Bu soruya cevap vermek istemeyen 21 katılımcı bulunmaktadır.

4.12. Denetimli Serbestlik Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların %46'sı uyuşturucu madde kullandığı için, %26'sı uyuşturucu madde bulundurduğu için, %10'u uyuşturucu madde bulunan ortama girdiği için, %5'i uyuşturucu madde satın aldığı için ve %0,5'i de uyuşturucu ticareti yaptığı için hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiştir. Hakkında denetimli serbestlik kararı verilmesinin birkaç sebebi olduğu için bu şıklardan birkaçını birden işaretleyen katılımcıların cevapları birbirinden farklı olması sebebiyle 'diğer' grubuna dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra hakkında denetimli serbestlik kararı verilmesinin yukarıdaki

sebeplerden hiç birisi ile ilgili olmadığını belirten 4 katılımcı olmuştur. Bu soruya cevap vermek istemeyen 6 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.35: Katılımcıların Hakkında Denetimli Serbestlik Kararı Verilmesinin Sebeplerine Göre Dağılımları

Sebepler	F	P
Uyuşturucu madde kullanmak	92	46,0
Uyuşturucu madde bulundurmak	52	26,0
Uyuşturucu madde bulunan ortama girmek	20	10,0
Uyuşturucu madde satın almak	10	5,0
Hiçbiri	4	2,0
Uyuşturucu ticareti yapmak	1	,5
Diğer	15	7,5
Cevap yok	6	3,0
Total	200	100,0

Tablo 4.36: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarından Fayda Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Fayda Durumu	F	%
Evet	107	53,5
Hayır	30	15,0
Kısmen	62	31,0
Cevap yok	1	,5
Total	200	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası %53,5'lik oranla denetimli serbestlik uygulamalarının madde kullanımını bırakmalarında faydalı olduğunu belirtirken, %15'i denetimli serbestlik uygulamalarının madde kullanımını bırakmada faydalı olmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan %31'i ise madde kullanımını bırakma konusunda denetimli serbestlik uygulamalarından kısmen fayda aldığını belirtmiştir.

Bu bulgular ışığında 'Denetimli serbestlik uygulamaları, uyuşturucu maddeyi bırakmak konusunda bireyler üzerinde faydalı bir etkiye sahiptir' savı istatistiksel olarak doğrulanmaktadır.

Tablo 4.37: Katılımcıların En Çok Fayda Aldığı Denetimli Serbestlik Uygulamalarına Göre Dağılımları

Uygulama Çeşitleri	F	%
Tüm uygulamalar	32	17,5
Seminerler	31	15,5
Madde etkileri ve bağımlılık oturumu	10	5,0
Birebir görüşmeler	10	5,0
İzletilen video ve filmler	8	4,0
İdrar tahlilleri	8	4,0
Öfke,duygu ve motivasyon ile ilgili oturumlar	3	1,5
Beyin egzersizleri	2	,5
Diğer	34	17,0
Fayda almadım	27	13,5
Cevap yok	35	17,5
Total	200	100,0

Katılımcılardan %17,5'i sambanın tüm oturumları ve tüm uygulamalarından fayda aldıklarını belirtirken, %15'5'i seminerlerden, %5'i madde etkileri ve bağımlılık oturumdan, %5'i birebir görüşmelerden, %4'ü izletilen video ve filmlerden, %4'ü idrar tahlili alınmasından, %1,5'i ise öfke, duygu ve motivasyon ile ilgili oturumlardan fayda aldığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan 1 kişi beyin egzersizlerinden fayda aldığını belirtirken, 27 kişi hiçbir uygulamadan fayda almadığını belirtmiştir. Fayda aldığı uygulamayı belirtmek yerine 'eğitmenlerimizin bizimle çok ilgilenmesi, farkındalık kazanmış olmak' gibi düşünce içeren cevaplar 'diğer' kategorisinde ele alınmıştır. Bu soruya cevap vermek istemeyen 35 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.38: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Eksik Buldukları Yönler Göre Dağılımları

Eksik Yönler	F	%
Eksik yok	89	44,5
Uygulama saatlerinin iş hayatına uygun olmaması	9	4,5
Kişiye özel uygulamaların ve kişiye özel denetimin yeterli olmaması	8	4,0
Uygulamaların zorunlu olması ve çok zaman alması	7	3,5
Derslerin grup halinde olmasının madde için kişilerin arasında iletişim sağlaması ve uyuşturucunun hep akılda kalması	6	3,0
Bağımlılık için tam teşekküllü tedavinin olmaması	5	2,5
Sicilimizde gözükmemesi ve toplumda damgalanmak	4	2,0
İdrar verme uygulamasının az yapılması	3	1,5
Cevap yok	55	27,5
Diğer	14	7,0
Total	200	100,0

Katılımcıların %44,5'i denetimli serbestlik uygulamalarında eksik bulmadığını belirtirken, %4,5'i uygulama saatlerinin iş hayatına uygun olmadığını, %4'ü kişiye özel uygulamaların ve kişiye özel denetimin yeterli olmadığını, %3,5'i uygulamaların zorunlu olduğunu ve çok zaman aldığı, %3'ü derslerin gruplar halinde işlenmesinin madde içen kişiler arasında iletişim sağladığı ve akla devamlı uyuşturucu madde içmek isteği geldiği, %2'si denetimli serbestlik tedbiri kararının kişinin siciline işlenmesinin toplumda damgalanma yaratmasına sebep olduğu ve %1,5'i de idrar verme uygulamasının az yapıldığı düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan %2,5'i de denetimli serbestlik uygulamalarının madde kullanımını bırakma konusunda tam anlamıyla bir tedavi sağlamadığı ve tam anlamıyla tedavi sağlaması gerektiği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Birbirinden farklı cevaplar veren 15 katılımcı anlamlı bir istatistiksel oran sağlamadığı için diğer kategorisinde ele alınmışlardır. Bu soruya cevap vermek istemeyen yani eksik bulduğu yönleri belirtmeyen ya da eksik bulmadığını belirtmek istemeyen 55 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.39: Katılımcıların Denetimli Serbestlik Uygulamalarından Sonra Hayatlarında Olan Değişikliklere Göre Dağılımları

Değişen Durumlar	F	%
Hiçbir değişiklik olmadı	73	36,5
Sosyal ve ekonomik hayatımda iyileşmeler oldu + Ailemle ilişkilerim düzeldi	30	15,0
Ailemle ilişkilerim düzeldi	22	11,0
Sosyal ve ekonomik hayatımda iyileşmeler oldu + Ailemle ve eşimle ilişkilerim düzeldi	13	6,5
Sosyal hayatımda iyileşmeler oldu	13	6,5
Sosyal ve ekonomik hayatımda iyileşmeler oldu	7	3,5
Sosyal hayatımda iyileşmeler oldu + Ailemle ilişkilerim düzeldi	6	3,0
Eşimle ilişkilerim düzeldi	5	2,5
Diğer	20	10,0
Cevap yok	11	5,5
Total	200	100,0

Katılımcıların %36,5'i denetimli serbestlik tedbiri kararı aldıktan sonra hayatında hiçbir değişiklik olmadığını belirtirken, %15'i denetimli serbestlik uygulamalarından sonra sosyal ve ekonomik hayatında iyileşmeler olduğunu, bununla birlikte aile ilişkilerinin de düzeldiğini belirtirken, %11'i denetimli serbestlik uygulamalarından sonra ailesiyle ilişkilerinin düzeldiğini, %6,5'i denetimli serbestlik uygulamalarından sonra hem sosyal ve ekonomik hayatında iyileşmeler olduğunu hem de ailesiyle ve

eşiyile ilişkilerinin düzeldiğini belirtmiştir. Katılımcıların bir diğeri %6,5'i ise denetimli serbestlik uygulamalarından sonra sosyal hayatında iyileşmeler olduğunu belirtirken, %3,5'i denetimli serbestlik uygulamalarından sonra sosyal ve ekonomik hayatında iyileşmeler olduğunu, %3'ü denetimli serbestlik uygulamalarından sonra sosyal hayatında iyileşmeler olduğunu ve eşiyile ilişkilerinin düzeldiğini, %2,5'i ise denetimli serbestlik uygulamalarından sonra eşiyile ilişkilerinin düzeldiğini belirtmiştir. Bu soruya farklı farklı cevaplar veren 20 katılımcı 'diğeri' kategorisine dahil edilmiştir.

Bu bulgular ışığında bakıldığında 'Denetimli serbestlik uygulamaları bireylerin sosyal,ekonomik ve aile yaşantılarında iyileşmeler sağlayarak bireyleri yeniden toplumsal hayata kazandırmaktadır.' savı istatistiksel olarak doğrulanmıştır.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Uyuşturucu madde kullanımı bireysel bir sorun olmanın ötesinde toplumların geleceklerini tehdit eden bir unsurdur. Uyuşturucu madde kullanımının dünya genelinde yaygınlaşmasına paralel olarak ülkemizde de uyuşturucu madde kullanımı giderek yaygın bir hale gelmeye başlamıştır. Devletin uyuşturucu madde kullanımını engellemek üzerine birçok uygulaması mevcuttur. Denetimli serbestlik tedbirleri de bu uygulamaların arasındadır. Denetimli serbestlik müdürlüklerinde bulunan uyuşturucu madde kullanımı dosyasından dolayı hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilmiş kişilerin sayılarının oldukça fazla olması, ülkemizde uyuşturucu madde kullanımının ne derece yaygın olduğunun bir kanıtıdır. Ayrıca devlet kurumlarında uyuşturucu dosyaları bulunan kişiler de buzdağının görünen kısmıdır diyebiliriz.

Ülkemizde gerek sağlık kuruluşlarının gerekse devlet kurumlarının önemle üzerinde durmuş olduğu uyuşturucu madde sorunu uzun yıllar mücadele gerektirecek bir konu olmaya devam edecek gibi gözükmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında bu çalışma, seçilen örneklem çerçevesinde, bu denli önemli olan bir sorunun kökenlerine inmeyi amaçlamıştır. Uyuşturucu madde kullanan kişilerin toplumun hangi kesimlerinden geldikleri, hangi mesleklere sahip oldukları, nasıl bir aile yaşantılarının olduğu, bu kişilerin sosyal, kültürel ve ekonomik profillerinin nasıl olduğu ve madde kullanımı konusundaki bilgi, tutum ve davranış düzeyleri incelenmiştir.

Araştırmamız İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik müdürlüğünde dosyası olan 200 madde kullanıcısı kişi üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmada literatürde ilgili konuyla yapılan birçok araştırmada da olduğu gibi erkek katılımcılar daha yoğunluktadır (%96). Fakat kadın katılımcıların yalnızca %4'lük oranda olması sonucu, kadınların erkeklere göre %96'lık farkla daha az madde kullandıkları anlamına gelmemektedir. Kadınların kısmen erkeklere oranla daha az madde kullanmaları, sosyal hayatta daha az görünür olmaları, kamuya açık alanda madde kullanmalarının erkeklere oranla daha az olması, uyuşturucu maddelerin bulunduğu ortamlara daha az girmeleri, gece hayatına daha az katılımları gibi durumlar; kadınların uyuşturucu madde kullanma, bulundurma, satın alma ya da uyuşturucu madde bulunan ortama girme suçlarından denetimli serbestlik tedbiri kararı almalarının erkeklere oranla daha az olmasının sebepleri arasında sayılabilir.

Yaş durumlarına bakıldığında katılımcıların çoğu 25-35 yaş aralığında olan kişilerden oluşmaktadır (%52). Bu katılımcıların araştırmaya katıldıkları yıl hangi yaş grubunda olmalarından daha da önemlisi kaç yaşında madde kullanmaya başlamış olmalıdır. Araştırmanın sonucuna göre maddeye ilk kez başlama yaşı yoğunlukta olarak ergenlik dönemindedir. Kişiler ergenlik dönemlerini atlatıp yetişkinlik dönemlerine doğru yaş aldıkça maddeye başlama durumları dikkate değer bir şekilde düşüş göstermektedir. Bununla birlikte 35 yaşın üstüne çıkan kişiler de de madde kullanımına başlamanın yok denecek kadar az olduğu görülmektedir (%2). Bu bağlamda ergenlik döneminin sağlıklı ve bilinçli bir şekilde atlatılması madde kullanımına başlama ihtimalini düşürmektedir diyebiliriz.

Bu araştırmaya katılan katılımcıların hepsi İstanbul ilinin Anadolu yakasında yaşamaktadırlar. Bu araştırma İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde bulunan denetimli serbestlik tedbiri kararı almış madde kullanan 200 kişiyle yapıldığı için bu sonuç beklenen bir sonuç olmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%61) İstanbul'da doğmuşlardır. %34,5'i de İstanbul dışında doğmuş ve daha sonrasında göçle birlikte İstanbul'a yerleşmiştir. Bunların yansira katılımcılar İstanbul Anadolu yakasında yaşadığı semtlere göre

dağılımları da analiz edilmiştir. Araştırmamızda en çok (%13) Pendik ilçesinde yaşayan katılımcılar yer almaktadır. Ümraniye ilçesinde yaşayan kişiler de bu orana yakındır (10,5). Araştırmamıza katılan katılımcıların yerleşimlerinin bulunduğu semtlere göre dağılımları genel olarak incelendiğinde İstanbul'un Anadolu yakasındaki 'Adalar' ilçesi hariç, tüm ilçelerden katılımcının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç araştırmanın kendi evreni içerisinde heterojen bir örneklem oluştuğunu göstermektedir. Uyuşturucu kullanan katılımcıların özellikle Pendik, Ümraniye, Ataşehir, Beykoz, Kartal ve Kadıköy semtlerinde yoğun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yarısından fazlasının medeni durumu bekarıdır. Boşanmış olan katılımcılar en az grubu oluşturmaktadırlar (%6).Konuyla ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarına paralel olarak bu çalışmada da katılımcıların çoğunun medeni durumunun bekar olduğu görülmüştür. Uyuşturucu madde kullanan kişilerden evli olanların bekar olanlara göre azınlıkta olmalarında, evliliğin düzenleyici bir hayat sunması, kişiye sorumluluk yüklemesi, kişinin kötü alışkanlıklarının olumsuz sonuçlarının sadece kendisini değil eşini ve varsa çocuklarını da etkilemesi, evli olan kişilerin arkadaş ortamına bekar olan kişilere oranla daha az katılması, uyuşturucunun etkisinde olan gece hayatlarına da daha az dahil olmaları gibi etkenler sebep olarak gösterilebilir.

Katılımcıların ekonomik profilleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun (%74) gelir getirici bir işte çalıştığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yarısından fazlası orta derecede ekonomik duruma sahiptir. Araştırmanın sonuçlarına göre ekonomik durumun kötü olması ile madde kullanımı arasında ters orantılı bir ilişki görülmemiştir. Yani ekonomik durumu kötüleştikçe madde kullanımı artmakta, ekonomik durum iyileştikçe madde kullanımı azalmaktadır gibi bir durum söz konusu değildir. Ancak araştırmamızda ekonomik durumu çok kötü (%4,5) ve çok iyi (%2,5) olan katılımcıların sayılarının az olması sebebiyle ekonomik durum çok kötüye ve çok iyiye doğru gittiğinde madde kullanımı azalmaktadır sonucuna varılmıştır. Ekonomik durumunu orta derece olarak nitelendiren kişilerin, katılımcıların arasında en yüksek grubu oluşturuyor olmaları da uyuşturucu madde kullanan kişilerin çoğunlukla orta dereceli ekonomik duruma sahip olan kişiler olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu hizmet sektöründe çalışanlar ve satış elemanlarıdır (%11). Profesyonel meslek gruplarında çalışanlar da araştırmanın ikinci en yüksek oranlı meslek grubunu oluşturmaktadır (%10,5). Mimarlar, mühendisler, süpervizör, lojistik uzmanı, iş güvenliği uzmanı gibi meslekler profesyonel meslek gruplarına dahil edilmişlerdir. Bu meslek gruplarının madde kullanan katılımcılar arasında ikinci en yüksek oranlı grubu oluşturmaları dikkate değer bir sonuç olmuştur. Bu bağlamda madde kullanan katılımcıların yalnızca vasıfsız işlerde ya da az vasıf gerektiren işlerde çalışan katılımcılar olmadığı, madde kullanan katılımcıların arasında profesyonel meslek gruplarında çalışan katılımcıların da dikkate değer bir oran teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç da madde kullanımı ile meslek niteliğinin arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.

Meslek gruplarının yanı sıra meslekler tek tek ele alındığında katılımcıların arasında en çok şoförlük mesleğinin yapıldığı görülmüştür. Şoförlük mesleği katılımcıların yaptığı meslekler arasında en yüksek oranı oluşturan meslek olması sebebiyle herhangi bir meslek grubuna dahil edilmeden tek başına ele alınmıştır. Yani araştırmanın bulguları ışığında baktığımızda nitelik gerektirmeyen ya da nitelik gerektiren işlerde çalışmanın madde kullanımı konusunda herhangi bir ilişkisi yok iken şoförlük mesleğinin dikkate değer bir oranda olması örneklem içerisinde şoförlerin diğer mesleklere göre daha fazla madde kullandığı sonucuna ulaşmamıza neden olmuştur.

Katılımcıların çoğunun eğitim seviyesi düşüktür. Yarisına yakın kısmı (%44) eğitimini ilköğretim derecesinde bırakmış, sadece zorunlu eğitim-öğretimi tamamlamıştır. Ayrıca katılımcılardan lise ve dengi okullardan mezun olanlar (30,5), üniversite ve üzeri mezunlarına (%21) göre daha fazla sayıdadır. Genel itibari ile bakıldığında araştırmanın sonuçlarına göre (okuma yazma bilmeyenler ve diplomasız okur yazarları dahil etmezsek) eğitim seviyesi yükseldikçe madde kullanımının azaldığını görmekteyiz. Bu araştırmanın sonucuna göre eğitim seviyesinin düşük olmasının madde kullanımı konusunda bir etkisinin olduğunu görmekteyiz. Fakat burada dikkati çeken nokta şu ki katılımcıların arasında yüksek eğitim seviyesine sahip olan üniversite ve üzeri mezunlarının sayısı azımsanacak kadar düşük bir oran teşkil

etmemektedir. Bu bağlamda eğitim seviyesi yükseldikçe madde kullanımı azalmaktadır sonucuna ek olarak madde kullanan katılımcılar arasında üniversite ve üzeri mezunlarının da hatırı sayılır bir oranda olduğu görülmektedir.

Madde kullanımına neden olan faktörler arasında bireylerin içinde bulundukları aile ortamı oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu bağlamda araştırmada bulunan katılımcılar aile bilgilerine ait bulgulara büyük önem arz etmektedir. Bulgular ışığında baktığımızda katılımcıların büyük çoğunluğunun anne ve babası hayattadır. Babası vefat etmiş katılımcıların sayısı, annesi vefat etmiş katılımcıların sayısından daha fazladır. Araştırmamızda ebeveynlerinden birini ya da her ikisini kaybeden 50 katılımcımız bulunmasına rağmen madde kullanımında ebeveyninin(babasının) ölümünü sebep olarak gösteren yalnızca 2 katılımcı olmuştur. Bu bağlamda bu araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerinin ölümü katılımcıların madde kullanmasına sebep olan etkenlerin arasında önemli bir oran teşkil etmemektedir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise babanın ölümü %1’lik oranla da olsa madde kullanımına başlama sebebi olarak gösterilirken, hiçbir katılımcı tarafından annenin ölümü madde kullanmaya sebep olarak gösterilmemiştir. Buna sebep olarak ataerkil olan toplumumuzda genellikle babanın ailedeki otorite kaynağı ve güçlü bir dayanak olarak görülmekte olduğu gösterilebilir. Babasının ölümünün madde kullanmasına sebep olduğunu belirten katılımcılarımızdan birinin babasının ölümüyle hayatındaki dayanağını kaybetme hissine kapılıp maddeye yöneldiğini belirtmesi buna bir örnektir.

Katılımcıların çoğunluğu anne ve babasıyla bekar olarak yaşamaktadır. Bu bağlamda bekar olan katılımcıların büyük çoğunluğunun ebeveynlerinin yanında olduğu bir aile ortamında yaşadıkları görülmektedir. Aileyle birlikte yaşamış olmak bireylerin aidiyet hissetmeleri bakımından bir aile ortamına sahip olmaları konusunda avantajlı bir durum iken, bu aile ortamının sağlıklı bir aile ortamı olup olmadığı da üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Katılımcıların çoğunun madde kullanmadan önceki dönemde anne ve babası evlidir. Ayrıca katılımcıların çoğu (%71) çocukluğunu ve gençliğini anne babasıyla

birlikte yaşayarak geçirdiğini belirtmiştir. Ebeveyni boşanmış kişiler ise çocukluğunu ve gençliğini tek ebeveynle birlikte geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Toplumumuzda her ne kadar anne babaların sağ ve evli olması yani iki ebeveynle birlikte yaşamının tek ebeveynle yaşamaya nazaran daha avantajlı bir durum olduğu yargısı olsa da ebeveynlerin çocuk yetiştirmede nitelikli/eğitimli olmaları ve yaşanan aile ortamının sağlıklı bireyler yetiştirmeye elverişli olması da oldukça önemlidir. Bu bağlamda kişilerin ebeveyn ve aile ortamı nitelikleri incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğunun annesi (%47,5) ve babası (%56) eğitimini ilkökul derecesinde sonlandırarak sonrasında eğitim-öğretim hayatına devam etmemişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların çoğunun anne ve babasının eğitim seviyesi düşüktür. Anne ve babası üniversite ve üzeri mezunu olan yani yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynleri olan katılımcılarımız da bulunmaktadır. Üniversite ve üzeri mezun olan babaların (%9) sayısı üniversite ve üzeri mezun olan annelerin (%8) sayısından fazla olsa da oranlar birbirine oldukça yakındır. Buradan anne ve babaların kendi içlerinde eğitim seviyeleri karşılaştırıldığında aradaki eğitim seviyesi farkının fazla olmadığı yani katılımcıların annelerinin eğitim seviyeleri ile babalarının eğitim seviyelerinin birbirine yakın derecede olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat genel itibariye bakıldığında araştırmanın sonucuna göre madde kullanan bireylerin çoğunun anne ve babalarının eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi anne ve babayla birlikte bir aile ortamı içerisinde yaşamının önemli olmasının yansira ebeveynlerin sağlıklı bireyler yetiştirecek nitelikte olmaları ve aile ortamının sağlıklı bireyler yetiştirmeye uygun olması gereklidir.

Bir ailede sağlıklı bir aile ortamının olup olmadığı anlaşılması için de aile içi şiddet eğiliminin anlaşılması çok önemlidir. Bu bağlamda katılımcıların büyük çoğunluğu hiçbir zaman ailelerinden fiziksel şiddet (72,5), duygusal şiddet (%60,) ve ekonomik şiddet (%75,5) görmemişlerdir. Ailesinden duygusal şiddet görenler (%40), fiziksel şiddet görenlere (%27,5) ve ekonomik şiddet görenlere (%24,5) oranla daha fazladır. Burada bahsedilen fiziksel şiddetten kasıt tekme, tokat gibi darbeler, vücuda kesici veya delici aletlerle işkence etmek gibi eylemlerken, duygusal şiddetten kasıt

sürekli olarak manevi baskı uygulamak, sözel olarak hakaret etmek-küfür etmek, aşağılayıcı sözler söylemek gibi eylemlerdir. Ekonomik şiddetten kast edilen ise ailenin çalışmaya engel olması, para vermemesi gibi eylemlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi araştırmanın sonucu şunu gösteriyor ki katılımcıların yarısından fazlası ailesinden hiçbir zaman fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve ekonomik şiddet görmemiştir. Şiddet gören katılımcıların yarısına yakın bir kısmı ise (%40) hakarete uğramak, küfür ve aşağılayıcı sözler işitmek, manevi baskıya maruz kalmak gibi eylemler içeren duygusal şiddet gördüklerini belirten katılımcılardır. Bu bağlamda ailesi tarafından şiddete maruz kalan katılımcılardan bazıları (%4,5) ailelerinden gördükleri fiziksel ve duygusal şiddetin madde kullanmalarına neden olduğunu net bir şekilde belirtmiş olsalar da araştırmamızda bulunan madde kullanan katılımcıların yarısından fazlasının ailelerinde şiddet eğiliminin bulunmadığı görülmüştür.

Katılımcıların aile içi durumları incelendiğinde yarısından fazlası (63,5) çocukluğunun ve gençliğinin mutlu bir aile ortamı içerisinde geçtiğini belirtirken, geri kalan katılımcıların bir kısmı (%26,5) huzursuz bir aile ortamı içerisinde büyüdüğünü diğer bir kısmı (%6) ise bazen mutlu bazen ise huzursuz bir aile ortamı içinde yetiştiklerini belirtmişlerdir. Bazen mutlu bazen huzursuz bir aile ortamı içerisinde büyüdüğünü belirten katılımcılar, bu şekilde olan bir aile ortamını klasik bir aile ortamı olarak tanımlamışlardır.

İçinde yetiştikleri ailenin yanı sıra kişilerin eşleriyle birlikte kurdukları aile ortamının niteliği de incelenmesi gereken başka bir unsurdur. Bununla birlikte, şiddet unsurunun evliliğin sağlıklı olup olmadığını anlamak açısından önemli olması itibarıyla, eşlerin şiddet eğilimi araştırmamızın ayrı bir inceleme konusu olmuştur. Araştırmamızda hayatlarının bir döneminde evli olmuş ve araştırma sırasında hala evli olan (%37,5) katılımcılarımızın (%14,5) bir kısmı eşinden şiddet gördüğünü belirtmiştir. Şiddet gördüğünü belirten kişilerden en yüksek oranlı grubu eşinden duygusal şiddet (11,5) gören kişiler oluştururken, eşi tarafından fiziksel şiddete (%1,5) ve ekonomik şiddete (%1,5) maruz bırakılanların sayısı oldukça azdır. Sonuç olarak hayatlarının bir döneminde evli olan ve araştırma esnasında evliliği hala devam eden kişilerin yarısına yakını eşleri tarafından çoğu duygusal olmak suretiyle şiddete maruz

birakılmışlardır. Bu da araştırmamızda bulunan boşanmış ya da evli olan madde kullanıcılarının yarısına yakın bir kısmının evliliğinde şiddet görmesi itibariyle sağlıklı bir evlilik hayatlarının olmadığı sonucuna ulaşmamıza neden olmuştur.

Yukarıda ayrıntılı bir şekilde anlattığımız aile profillerine sahip katılımcıların çoğu (%75,5) madde kullanmalarında ailelerinin herhangi bir etkisinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Geri kalan katılımcıların %24'ü ise madde kullanmalarında ailelerinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların madde kullanmalarında ailelerinin nasıl bir etkisi olduğu incelendiğinde ise 'aile içi ilişkilerin kopukluğu/iletişim bozukluğu'(%5,5) ve 'aile içi huzursuzluk'(%5,5) en çok gösterilen sebepler olmuştur. Bunların haricinde katılımcıların aile içinde gördükleri fiziksel ve duygusal şiddet de madde kullanmalarına sebep olan etkenler arasındadır (%4,5). Tüm bu bulgular ışığında bakıldığında araştırmamızda madde kullanan katılımcıların büyük bir kısmının madde kullanımların ailelerinin etkisi olmadığı anlaşılmıştır. Ancak madde kullanımlarında ailelerinin etkisinin olduğunu düşünen katılımcıların büyük çoğunluğunun ailesiyle iletişim kurmakta zorlandığı ve huzursuz bir aile ortamında yaşadığı için madde kullandığını görmekteyiz.

Aile ilişkilerinin yanı sıra arkadaş ilişkileri de madde kullanım konusunda incelenmesi gereken önemli bir durumdur. Kişilerin özellikle ergenlik dönemlerinde kendilerince özerkleşme isteği ile ailelerinden uzaklaşıp akran gruplarına yönelmeleri söz konusudur. Zira araştırmamızda bulunan katılımcıların tamamına yakın kısmı madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin çok iyi derecede (%40) ve iyi derecede (%54) olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcıların yine neredeyse tamamına yakın kısmı (%86,5) arkadaş ilişkilerinin madde kullanımlarında etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların yarısından fazlası (%67,5) ilk kullandığı maddeyi arkadaşından temin etmiştir. Bu bulgular ışığında arkadaş ortamının madde kullanımı konusunda önemli bir etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Kişilerin kurdukları arkadaşlıkların madde kullanımları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu incelendiğinde ise katılımcıların çoğu 'Arkadaşlarımın yanımda madde kullanması ve ortama ayak uydurmak isteğim' cevabını vermişlerdir (%34,5). İkinci en

çok verilen cevap ise ‘Arkadaşlarımın uyuşturucu madde kullanımı konusunda özendirici davranışları ve madde kullanmam için ısrar etmeleri’ (%32) olmuştur. Geri kalan katılımcılar (%12,5) ise uyuşturucu maddeyle ilk kez arkadaşlarının tanıştığını belirtmişlerdir.

Katılımcıları madde kullanmaya iten en etkili sebebin ne olduğu incelendiğinde ise çoğunluk (%33,5) madde kullanımı konusunda en etkili sebebin ‘arkadaş ilişkileri’ olduğunu belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise ‘eğlenmek ve keyif almak isteği’, ‘sıkıntıları unutmak ve rahatlamak isteği’, ‘mutsuzluk duygusu, zihinsel bunalım, depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşamak’, ‘özentilik ve merak duygusu’, ‘aileyle problemler yaşamak’, ‘aşk hayatında problemler yaşamak’ gibi etkenlerin madde kullanımlarında en etkili sebepler olduğunu belirtmişlerdir.

Tüm bu sonuçlar ışığında bakıldığında araştırmamıza katılan katılımcıların madde kullanmasına sebep olan en etkili nedenin yine çoğunlukla ‘arkadaş ilişkileri’ olduğu görülmektedir. Bu kişilerin madde kullanımlarındaki sebeplerin içerisinde ailenin etkisinin dikkate değer bir oranda olmaması da araştırmanın önemli olan bir başka sonucudur. Bunun sebebi; katılımcıların büyük kısmının madde kullanmaya ergenlik döneminde başlamış olması sonucu göz önüne alındığında, ergenlik döneminde ailenin ergen üzerindeki etkisinin ve kontrol etme gücünün çocukluk dönemine oranla azalmaya başlaması, arkadaş ilişkilerinin güçlenmesi ve bu dönemde özentilik/merak duygusunun etkin bir şekilde hissedilmesi olarak gösterilebilir. Aynı zamanda bu sonuçlar ergenlik döneminde ailenin ergen üzerinde kontrol mekanizması sağlayamamasının ve kötü arkadaşlık ilişkilerinin, kişinin hayatını etkileme hususunda ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki nedenlerden dolayı uyuşturucu maddeye başlayan katılımcıların hangi maddeleri kullandıkları incelendiğinde ise elde edilen sonuçlara göre katılımcıların büyük kısmı (%85,5) hayatlarında ilk kez ‘Esrar’ maddesini kullanmışlardır. Katılımcıların geçmişte hangi uyuşturucu maddeleri kullandıkları ve araştırma esnasındaki süreçte hangi maddeleri kullanmaya devam ettikleri incelendiğinde ise katılımcıların tümü alkol ve sakinleştiriciler haricinde şu an yasal

olmayan hiçbir uyuşturucu madde kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Fakat bazı katılımcıların hukuki süreçlerden çekindiği için şu an yasal olmayan madde kullanmadığını belirtmiş olması ihtimal dahilindedir. Bu anlamda katılımcıların geçmişteki uyuşturucu madde öykülerini incelediğimizde çoğunluğun (%87) birden fazla uyuşturucu madde kullanmış olduğunu görmekteyiz. Hayatları boyunca tek bir uyuşturucu madde kullandığını belirten katılımcılarımız, ‘esrar’ maddesi kullanıcılarıdır (%13). Birden fazla madde kullanmış olan katılımcılardan büyük çoğunluğu alkolli içecekler ve esrar maddesini bir arada kullanmış olan katılımcılardır (%38).

Uyuşturucu maddelerin tek tek kullanımları incelendiğinde ise katılımcıların arasında en çok esrar maddesi kullanıcısı vardır. Katılımcıların neredeyse tamamına yakın bir kısmı (%94) geçmişinde esrar maddesi kullandığını belirtmiştir. Esrar maddesi kullanan katılımcıların çoğu (%34) bu maddeyi kullandıkları süreçte, gün içinde sürekli ya da gün içinde birkaç defa olmak suretiyle her gün kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer katılımcıların çoğu ise esrar maddesini kullandıkları süreçte, haftada bir-iki defa (%28) ve ayda bir-iki defa (23,5) kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bakıldığında araştırmamızda en çok esrar maddesi kullanıcısının olmasının yanı sıra en sık şekilde kullanılan maddenin de esrar olduğu görülmektedir. Zira kullanılan bütün maddeler incelendiğinde her gün kullanılan maddeler arasında ilk sırada esrar maddesi yer almaktadır.

Araştırmada ecstasy maddesini kullanmış olan 71 kişinin olduğu tespit edilmiştir. Ecstasy maddesi kullanıcıların çoğunun bu maddeyi sıklıkla kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kokain maddesini kullanan 41 kişi vardır. Kokain maddesi kullanıcılarının büyük kısmının da bu maddeyi kullandıkları süreçte çok sık bir şekilde kullanmadıklarını görmekteyiz. Kokain maddesinin çok pahalı bir uyuşturucu olması ve araştırmanın geneli itibarıyla orta dereceli ekonomik duruma sahip katılımcılardan oluşuyor olması, katılımcılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmamış olmasının sebepleri olarak gösterilebilir.

Araştırmada sakinleştirici ve yatıştırıcıları kullanan 33 kişi bulunmaktadır. Bu kişilerin çoğu uyuşturucu etki eden bu ilaçları her gün kullandıklarını belirtmişlerdir. Uyku ve rahatlama hissi veren bu ilaçlar düzenli bir şekilde kullanım sonucunda bırakıldığında kişide huzursuzluk, uykusuzluk, epileptik nöbetler oluşabilmektedir. Bundan dolayı bu ilaçlara başlayan kişilerin çoğu ilaçları her gün kullanmaya devam etmektedir. Araştırmamızda sakinleştirici ve yatıştırıcıları her gün kullanan kişilerin, haftada bir-iki defa ve ayda bir-iki defa ve yılda bir-iki defa kullanan kişilere oranla da fazla olmamasının sebebi uyuşturucu etki yapan bu ilaçların yoksunluk belirtilerinin güçlü olmasından dolayı bu ilaçlara başlayan kişilerin yoksunluk belirtilerini yaşamamak için her gün bu ilaçları alma isteği duyması olarak belirtilebiliriz.

Araştırmada geçmişte eroin maddesini kullanan 15 katılımcı mevcuttur. Eroin maddesini geçmiş yaşantısında kullanan katılımcıların yarısından fazlası her gün bu maddeyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Eroin maddesi çok hızlı bağımlılık yapan, oldukça güçlü bir uyuşturucu madde olduğu bilinmektedir. Eroinin insan vücudundaki tesirleri çok etkili olmasından ve yoksunluk belirtilerinin oldukça güçlü olmasından dolayı eroin bağımlılığından kurtulmak da oldukça zordur. Merkezi sinir sistemini hızlı bir şekilde uyuşturup yavaşlatan bu maddenin katılımcılar tarafından diğer bazı maddelere oranla daha az kullanılmış olması beklenen bir sonuç olmuştur. Fakat eroin maddesini geçmişte kullanan kişilerin sayısının az olmasının yanı sıra çoğunun bu maddeyi her gün kullanmış olması dikkat çeken başka bir sonuç olmuştur. Bu bağlamda bu sonuç eroin maddesinin güçlü bir bağımlılık yaptığı ve kişinin elde edebildiği takdirde her gün bu maddeyi kullanmasının kaçınılmaz olduğunu kanıtlamaktadır.

Araştırmada katılımcılar tarafından en az kullanılan uyuşturucu maddenin uçucu maddeler olduğu sonucuna varılmıştır. Uçucu maddelerin piyasada sıklıkla rastlanabilen, satışları yasal olan, ulaşımı kolay ve satış fiyatları oldukça uygun olan maddeler olmasından dolayı araştırmada oldukça az katılımcı tarafından kullanılmış olması, kokain ve eroin gibi pahalı ve güçlü uyuşturucu maddelerin uçucu maddelerden daha fazla kullanılmış olması dikkat çeken sonuçlar olmuştur.

Katılımcıların uyuşturucu madde kullanmalarının sonucunda yaşadıkları sorunlar incelendiğinde büyük çoğunluğu (%24) uyuşturucu madde kullandığı için hayatının hiçbir alanında sorun yaşamadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bakıldığında bu katılımcıların uyuşturucu maddenin hayatlarına verdiği tahribatları farkında olmadıklarını görmekteyiz. Uyuşturucu maddenin verdiği tahribatları farkında olan katılımcılardan çoğu ise (%18) uyuşturucu madde kullandığı için aile hayatında sorunlar yaşadığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan başka bir kısım madde kullandığı için sosyal hayatında sorunlar yaşadığını belirtirken diğer bir kısım ise hem aile hem sosyal hem de mesleki hayatında sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcıların çoğu madde kullandıkları için hayatlarında yaşadıkları en büyük sıkıntının ailesiyle yaşadığı problemler olduğunu belirtmişlerdir. Madde kullandıkları için hayatlarında yaşadıkları en büyük sıkıntının sağlık sorunları olduğunu belirten katılımcılar da mevcuttur. Uyuşturucu madde kullandığı için hayatında yaşadığı en büyük sorunun hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmesi olduğunu belirten katılımcıların dikkat çeken bir oranda olduğu (%10) görülmektedir. Hapis cezası verilmek yerine denetimli serbestlik tedbiri kararına tabi tutulup, uyuşturucu maddenin her anlamda kendilerine ne denli tahribat verdiğinin fark ettirilmesi ve uyuşturucu madde kullanmaktan kurtarılıp topluma ve kendi hayatlarına yeniden kazandırılması amacıyla eğitim gören bu kişilerin bu durumu problem olarak görmeleri dikkat çeken başka bir sonuç olmuştur.

Araştırma ölçeğinin son bölümünde denetimli serbestlik uygulamaları ile ilgili fikirleri ve beklentileri incelenen katılımcıların çoğu denetimli serbestlik uygulamalarından fayda aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu Samba programının tüm oturumlarından ve seminerlerden fayda aldığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda madde kullanımını bırakma konusunda denetimli serbestlik uygulamalarının amacına ulaştığı sonucuna varmaktayız.

Katılımcıların yarısına yakın kısmı (%44,5) denetimli serbestlik uygulamalarında herhangi bir eksikliğin olmadığını belirtmişlerdir. Eksik olduğunu belirten (%28) katılımcıların en çok eksik olarak belirttiği durum (%4,5) uygulama

saatlerinin iş hayatına uygun olmamasıdır. Bu katılımcılar denetimli serbestlik oturumlarına geldikleri için iş hayatlarında problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu orana yakın olarak katılımcıların başka bir kısmı ise (%4) denetimli serbestlik uygulamalarında kişiye özel alakanın ve kişiye özel denetimin az olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%58) hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verildikten sonra hayatında iyileşmeler olduğunu belirtmiştir. Bu katılımcılar denetimli serbestlik uygulamalarından sonra sosyal hayatlarında iyileşme olduğunu, ekonomik durumlarında iyileşme olduğunu, aileleriyle ve eşleriyle olan ilişkilerinin düzeldiğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar bize hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilen madde kullanıcılarının çoğunun denetimli serbestlik uygulamalarından fayda aldığını ve denetimli serbestlik uygulamalarının bu kişilerin hayatlarını olumlu bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Buradan yola çıkarak denetimli serbestlik uygulamalarının kişileri ‘iyileştirme ve topluma kazandırma’ amacını gerçekleştirdiğini görmekteyiz.

5.2. Öneriler

Bireylerin uyuşturucu madde ve zararlı konusunda bilinçlenmeleri gerekmektedir. Özellikle ebeveynlerin uyuşturucu madde etkilerini bilmeleri bu etkileri çocuklarının üzerinde gördükleri takdirde sürece nasıl müdahale edecekleri konusunda bilinçlenmeleri gerekmektedir.

Aile bağlarının güçlü olması, aile içinde etkili ve nitelikli açık iletişimin bulunması gerekmektedir. Aile içi huzursuzluklar, ailede görülen aşırı baskı ya da üyelerin birbirinden kopuk olması uyuşturucu madde kullanımına sebep olan faktörlerdendir. Bu bağlamda aile içi huzurun sağlanması uyuşturucu madde kullanımına yönelimi engellemede önemli bir husustur.

Ebeveynlerin çocuklarının edindiği arkadaş çevreleri ve okul hayatı konusunda ilgili ve dikkatli olmaları gerekmektedir. Çocuklarının kimlerle arkadaşlık kurduklarını nasıl bir çevre edindiklerini bilmeleri ve çocuklarını baskı altında tutmadan dikkatlice gözlemlmeleri gerekmektedir.

Uyuşturucuya başlama yaşı en erken ergenlik dönemlerinde görülmektedir ve bu dönemde ki bireylerin aile dışında en çok vakit geçirdikleri yerler eğitim kurumlarıdır. Bu sebeple eğitim kurumları uyuşturucu madde kullanımı ve zararları konusunda sık sık seminerler vermeli hatta uyuşturucu kullanımıyla anılan bazı semtlerde sağlık dersleri adı altında uyuşturucu maddenin tahribatları sürekli öğrencilere anlatılmalıdır.

Eğitim kurumlarının dışında geçen vakitlerde ebeveynlerin çocuklarını ilgilerini çeken sportif ya da sanatsal aktivitelere yönlendirmeleri gerekmektedir. Gençlerin yeteneklerini keşfetmeyle meşgul olmaları, bir amaç etrafında toplanmış nitelikli akran çevreleri edinmeleri tehlikeli ortamlardan uzaklaşmalarını sağlamaktadır.

Uyuşturucu madde tedavi merkezlerinin sayılarının arttırılması, bu tedavi merkezlerinde eğitimli ve nitelikli personellerin çalıştırılması gerekmektedir. Uyuşturucu madde bağımlılarının tedavisi için ilaçlar ve tedavi yöntemlerine erişebilirlikte bağımlı olan tüm vatandaşlara kolaylık sağlanmalıdır.

Birçok insanın ilgi odağında olan medyada uyuşturucu maddeler ve zararları ile ilgili bilgilendirmelerin sayısı arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Mehmet (2006) “Türkiye’de Madde Bağımlılığı ve Gençlik” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, G. Şenay (2013) “Yasa Dışı Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbirine Tâbi Tutulan Erkek Ergen ve Yetişkin Bireylerin Motivasyon Durumlarının Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü.
- Bulgurcu, S. Hilal (2015). “Uyuşturucu Madde Kullanmak Suretiyle Denetimli Serbestlik Tedbiri Alan Gençler Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (Tokat İl Merkezi Örneği)” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, D., Ögel K.,Aytaçlar, S.,Türkcan, A., Yazman,Ü.(2000). “Bağımlılık Yapan Maddeler” İstanbul: Üçer Ofset Yayıncılık
- Çetin, Yılmaz (2013). “Madde Bağımlılığı ve Yalova Ölçeğinde Madde Bağımlılığı Algısı” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova: T.C Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düztaş, K. Sevilay (2011) “Madde Kullanım Suçu ile Denetimli Serbestlik Kurumuna Yönlendirilen Kişilerin Profil Özellikleri ve Bağımlılık Şiddetlerinin Ölçülmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Ercan, Zafer (2010) “Kapımızdaki Düşman Uyuşturucu”.1.Baskı.İstanbul: Nemesis Yayınları

- Gezek, Funda (2007). “Sokakta Yaşayan Gençlerin Aile Yapısı ve Madde Bağımlılığı Arasındaki İlişki” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneltay, Serap (2017). “Alkol ve Madde Bağımlılığı ile Erken Yaş Dönemi Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişki.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürçay, Ebru (2008). “Ergenlerde Madde Bağımlılığı ile Yakınlarından Ayrılma Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Işık, Mehmet (2013). “Madde Kullanımı ve Stratejik İletişim” 1. Baskı. Ankara: Sage Yayıncılık
- Kahraman, U., Zuhul (2015). “Madde Kullanım Suçlarında Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulamasının Etkinliğinin Değerlendirilmesi” Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
- Kulaksızoğlu, A. (1998) Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Yayınevi
- Menekşe, Ömer (2011).“Madde Bağımlılığı”.3.Baskı.Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- Musalar, Ö., Öykü (2011). “Denetimli Serbestlik Tedbiri ile Tedavi Kararı Verilenlerde Madde Kullanım Özellikleri I. Eksen ve II. Eksen Tanılarının Araştırılması” Tıpta Uzmanlık Tezi. İzmir: Türkiye Cumhuriyeti Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
- Ögel, Kültegin (2010)” Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme” İstanbul: Yeniden Yayınları.

- Ögel, Kültegin (2014). “Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı (SAMBA) - Uygulayıcılar için kaynak kitapçık” 2. Sürüm. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Öztürk, Y. E., Kırılıoğlu, M., ve Kırac, R. (2016). “Alkol ve Madde Bağımlılığında Risk Faktörleri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 18 (2): 97-118.
- Petin, Buket (2014). “Denetimli Serbestlik Kapsamında Madde Bağımlılığı İçin Tedaviye Yönlendirilen Olguların Algıladıkları Aile Desteğinin Tedaviye Etkisi ve Ailelerinde Psikiyatrik Tanı Varlığı” Tıpta Uzmanlık Tezi. İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
- Saygılı, Sefa (2011). “Alkollü İçkiler ve Zararları” 1.Baskı.İstanbul: Elit Kültür Yayınları
- Şahin, Özge (2017). “Madde Bağımlılığı Tanısı Almış Kişilerde Benlik Saygısı ile Sosyal Fobi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarhan, N., ve Nurmedov, S. (2015). “Bağımlılık Sanal veya Gerçek”. İstanbul: Timaş Yayınları
- Türk Ceza Kanunu (12 Ekim 2004) Resmî Gazete. Sayı:25611,9012-1, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Terzi, K. Cansu (2009). “Ergenlerde Saldırganlığın Madde Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerle İlişkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Turan, Reyhan (2010). “Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik ve Tedavi Tedbirine Hükmolan Kişilerin Tedaviyi Başarıyla Tamamlamalarını Öngören Etkenlerin İrdelenmesi” Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü

Uzbay, İ. Tayfun. (2011). “Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler” *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*,21, 5-15

Yıldız, Emrullah (2016). “Bağımlılık Terimleri Sözlüğü” 1.Baskı. İstanbul: Truva Yayınları

EKLER

EK:1. Anket Soruları

SORU FORMU

Bu anket formu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Sosyolog Sena Nur Aydın tarafından madde kullanan kişilerin sosyal,kültürel,ekonomik profillerini incelemek, madde kullanımı konusundaki bilgi, tutum ve davranış düzeyini ölçmek ve bu kişileri madde kullanımına iten sebepleri öğrenmek amacıyla gerçekleştirilecektir. Araştırma bilimsel bir çalışmadır, araştırmanın herhangi bir siyasi, adli ya da ideolojik yönü bulunmamaktadır. Vereceğiniz cevapların doğruluğu araştırmanın sağlığı açısından oldukça önemlidir.

Bu anket formunda hazırlanan soruların kişisel hakları ve özel hayatın gizliliğini ihlal etmemesi titizlikle üzerinde durulan bir ölçüt olmuştur. Soruların hepsi araştırmanın kapsamına ve konunun amacına uygun olarak düzenlenip hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, anket sorularına vereceğiniz eksiksiz, gerçekçi ve samimi cevaplarınıza bağlıdır. Sorulara parantez içerisindeki boşluklara (X) koyarak cevap veriniz. Örnek: (x) Cevaplar için boş bırakılan yerler yetmediğinde, kâğıdın boş olan kısımlarını kullanabilirsiniz.

Ankete katıldığınız ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Sena Nur Aydın

Araştırma Sorumlusu

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz?

1- Kadın [] 2- Erkek []

2. Yaşınız?

1. 18 yaş altı [] 2. 18-20 [] 3. 21-24 [] 4. 25-28 []
5. 29-34 []
6. 35-40 [] 7. 41-45 [] 8. 45-50 [] 9. 50 ve üstü []

3. Doğum yeriniz neresidir?

.....

4. Şu an Hangi ilde yaşıyorsunuz? (Lütfen semtinizle birlikte belirtiniz)

.....

5. Medeni durumunuz nedir?

1- Evli [] 2- Bekâr [] 3 - Ayrı/boşanmış []
4) Dul/eşi vefat etmiş []

6. Eğitim durumunuz nedir?

1 - Okur-yazar değil [] 2 - Okur-yazar fakat diploma yok []
3 - ilkokul mezunu [] 4 - Ortaokul/ilköğretim mezunu []
5 - Lise ve dengi okul mezunu [] 6 - Üniversite ve üzeri mezunu []

7-Şu an gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz?

1. Hayır [] 2. Evet (Cevabınız evet ise; aylık geliriniz: _____)

8. Çalışıyorsanız, mesleğiniz nedir?

.....
9- Ekonomik durumunuzu nasıl açıklarsınız?

- 1- Çok iyi [] 2-İyi [] 3-Orta [] 4-Kötü []
 5-Çok Kötü []

10. Oturduğunuz evin mülkiyeti kime aittir?

- 1 - Kendi evimiz [] 2 - Kiracıyız [] 3 - Akrabalarımızın evinde oturuyoruz []
 4 - Diğer [].....

11. Kiminle oturmaktasınız?

- 1- Eş ve çocuklar ile [] 2-Anne-baba ile (bekâr olarak) [] 3- Anne-baba, eş ve çocuklar []
 4-Akrabalarım ile [] 5- Arkadaşlarım ile [] 6-Yalnız []
 7-Büyük baba-büyük anne, anne-baba, kardeş, eş ve çocuklar [] 8- Diğer []

12. Sizinle birlikte aileniz kaç kişiden oluşmaktadır? [.....]

Aile Bilgileri

1-Anne ve babanızın hayatta mı?

- 1- Annem ve babam sağ []
 2- Annem ölü, babam sağ []
 3- Babam ölü,annem sağ []
 4- Annem ve babam ölü []

2-Madde kullanmaya başlamadan önce anne ve babanızın medeni durumu nasıldı?

- 1-Annem ve babam evlilerdi []
 2-Annem ve babam ayırdılar []

3- Babanızın öğrenim durumu nedir?

- 1 - Okur-yazar değil [] 2 - Okur-yazar fakat diploma yok []
 3 - İlkokul mezunu [] 4 - Ortaokul/ilköğretim mezunu []
 5 - Lise ve dengi okul mezunu [] 6 - Üniversite ve üzeri mezunu []

4. Annenizin öğrenim durumu nedir?

- 1 - Okur-yazar değil [] 2 - Okur-yazar fakat diploma yok []
 3 - İlkokul mezunu [] 4 - Ortaokul/ilköğretim mezunu []
 5 - Lise ve dengi okul mezunu [] 6 - Üniversite ve üzeri mezunu []

5.Çocukluğunuzu kim veya kimlerle geçirdiniz (Sizi kim büyüttü)?

- 1- Annem/babam birlikte [] 2- Annem veya babam tek başına []
 3- Akrabalarım [] 4- Annem/Babam, kardeşlerim ve Büyükbabam/büyükbabam []

- 5- Ağabey veya ablam ☐ 6-Babam ve üvey annem ☐
 7- Yurt, Kurum vb ☐ 8-Annem ve üvey babam ☐
 9- Diğer (Belirtiniz).....

6- Çocukluğunuz ve gençliğiniz nasıl bir aile ortamı içerisinde geçti?

- 1-Mutlu bir aile ortamı içerisinde geçti. ☐
 2-Huzursuz bir aile ortamı içerisinde geçti. ☐
 3-Diğer(Lütfen belirtiniz).....

7- Anneniz, babanız, kardeşleriniz veya size bakan kimseler tarafından fiziksel şiddete (tokat, tekme, vücudunuza kesici veya delici aletle işkence etme vs.) maruz kaldınız mı?

- 1- Evet, birkaç kez ☐ 2- Evet, birçok kez ☐ 3- Evet, sürekli ☐
 4- Hayır, hiçbir zaman ☐

8- Anneniz, babanız, kardeşleriniz veya size bakan kimseler tarafından duygusal şiddete (sürekli olarak manevi baskı görmek ve sözel olarak hakarete uğramak, küfür ve aşağılayıcı sözler vs. duymak vs) maruz bırakıldınız mı?

- 1- Evet, birkaç kez ☐ 2- Evet, birçok kez ☐ 3- Evet, sürekli ☐
 4- Hayır, hiçbir zaman ☐

9- Anneniz, babanız, kardeşleriniz veya size bakan kimseler tarafından ekonomik şiddete (çalışmanıza engel olmak, para vermemek vs. gibi) maruz bırakıldınız mı?

- 1- Evet, birkaç kez ☐ 2- Evet, birçok kez ☐ 3- Evet, sürekli ☐
 4- Hayır, hiçbir zaman ☐

10- Evliyseniz eşiniz tarafından herhangi bir şiddete maruz bırakıldınız mı?

- 1-Fiziksel şiddete maruz bırakıldım. ☐
 2-Duygusal şiddete maruz bırakıldım ☐
 3-Ekonomik şiddete maruz bırakıldım ☐
 4-Diğer(Lütfen Belirtiniz).....

Madde Kullanımı

1- Kaç yaşında madde kullanmaya başladınız?

.....

2-İlk olarak hangi maddeyi kullandınız?

.....

3- Madde kullanmadan önceki dönemde ailenizle (anne, baba, kardeşlerinizle) ilişkilerinizi değerlendirir misiniz?

- 1- Çok iyiydi ☐ 2- İyiydi ☐ 3- Kötüydü ☐ 4- Çok kötüydü ☐

4- Madde kullanmadan önceki dönemde evliyseniz, eşinizle ilişkinizi değerlendirir misiniz?

1- Çok iyiydi [] 2- İyiydi [] 3- Kötüydü [] 4- Çok kötüydü []

5- Madde kullanmadan önceki dönemde arkadaşlarınızla ilişkinizi değerlendirir misiniz?

1- Çok iyiydi [] 2- İyiydi [] 3- Kötüydü [] 4- Çok kötüydü []

6- Sizce madde kullanmanızda ailenizin etkisi var mıdır?

1- Evet [] 2- Hayır []

7-Madde kullanımınızda ailenizin etkisi varsa, nasıl bir etkisi olduğunu kısaca belirtiniz.

.....

8- Sizce madde kullanmanızda arkadaşlarınızın etkisi var mıdır?

1- Evet [] 2- Hayır []

9-Madde kullanımınızda arkadaşlarınızın etkisi varsa, nasıl bir etkileri olduğunu kısaca belirtiniz.

.....

10- Sizi madde kullanmaya iten sebep ya da sebepler nelerdir? (Birden fazla sık işaretlenebilir, lütfen işaretlediğiniz şıkları önceliğine göre numaralandırınız.)

1- Sıkıntıdan kurtulmak []
2- Arkadaş ortamı []
3 -Aile ilgisizliği veya ailevi sorunlar []
4- Özentilik []
5- İşsizlik []
6-Aşk hayatındaki sorunlar []
7-Diğer (Lütfen Belirtiniz). []

11- Madde kullanımınıza sebep olan en etkili neden nedir?

Kısaca açıklayınız

12-Çevrenizde sizden başka madde kullanan birileri var mı?

1-Yok []
2-Annem []
3-Babam []
4-Kardeşlerim []
5-Arkadaşlarım []
6-Kuzenlerim []
7-Eşim []

13-Madde kullandığınız için hayatınızda herhangi bir alanda sorun yaşadınız mı?

- 1-Hayır yaşamadım []
 2-Aile hayatımda sorunlar yaşadım []
 3-Sosyal hayatımda sorunlar yaşadım []
 4-Eşimle sorunlar yaşadım []
 5-Mesleki hayatımda sorunlar yaşadım []
6-Diğer(Lütfen Belirtiniz)

14-Madde kullanımınız ile ilgili hayatınızda yaşadığınız en büyük sorun nedir?

15- Uyuşturucu maddeler ile ilgili bilginiz ne kadardır?

- 1- Çok fazla [] 2- Yeterli [] 3- Orta [] 4- Az [] 5-Çok yetersiz []

16- Sizce kimler uyuşturucu madde bağımlısı olabilir?

- 1-Zenginler [] 2-Sorunları olan insanlar [] 3-Eğitim seviyesi düşük olanlar []
 4-Sokak çocukları [] 5-Herkes [] 5-Diğer (Lütfen Belirtiniz)

17-Kullandığınız maddeyi ilk kez nasıl elde ettiniz?

- 1-Bizzat yetiştirerek/üreterek [] 2- Arkadaşımdan [] 3- Yabancı birinden []
 4- Aile veya akrabalarımın [] 4- Sevgiliimden [] 5- Diğer

18- Aşağıdaki maddeleri ne sıklıkla kullandınız/kullanmaktasınız?

	Hiç Kullanmadım	Günde 1-2 defa	Haftada 1-2 defa	Ayda 1-2 defa	Yılda 1-2 defa	Her gün (sürekli)
Bira veya alkollü içecekler	()	()	()	()	()	()
Esrar	()	()	()	()	()	()
Sakinleştirici veya yatıştırıcılar	()	()	()	()	()	()
Kokain	()	()	()	()	()	()
Eroin	()	()	()	()	()	()
Bali, tiner vb. gibi uçucu maddeler	()	()	()	()	()	()
Ecstasy	()	()	()	()	()	()

Denetimli Serbestlik

1- Hakkınızda denetimli serbestlik kararı verilmesinin nedeni nedir?

- 1 - Uyuşturucu madde kullanma bulundurma [] 2- Uyuşturucu madde
 3- Uyuşturucu madde bulunan ortama girme [] 4- Uyuşturucu madde satın alma []

2- Denetimli Serbestlik uygulamalarının madde kullanımını bırakmayla ilgili size faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?
 1- Evet [] 2- Hayır [] 3- Kısmen []

3- Denetimli serbestlik uygulamalarında, en çok fayda aldığınızı düşündüğünüz uygulama hangisidir?

.....

4- Denetimli serbestlik sisteminin uygulamalarında madde alışkanlığı tedavisi ile ilgili eksik bulduğunuz yönler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

.....

5-Denetimli serbestlik uygulamasından sonra sosyal, ekonomik ve aile yaşantınızda iyileşmeler oldu mu?(Birden fazla şık işaretlenebilir, lütfen işaretlediğiniz şıkları önceliğine göre numaralandırınız).

1-Hiçbir değişiklik olmadı	[]
2-Ailemle ilişkilerim düzeldi	[]
3-Eşimle ilişkilerim düzeldi	[]
4-Sosyal hayatımda iyileşmeler oldu	[]
5-Ekonomik hayatımda iyileşmeler oldu	[]
6-Diğer(Lütfen Belirtiniz).....	

.....

CEVAPLARINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

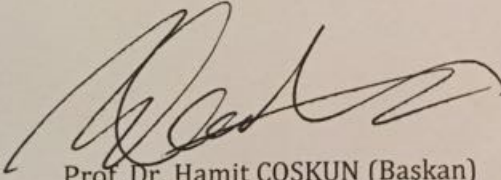
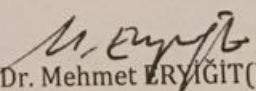
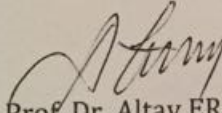
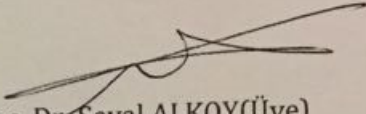
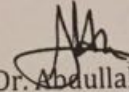
EK.2:Etik Kurul Onayı

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sena Nur AYDIN
 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Sosyoloji ABD

Sayın Sena Nur AYDIN,

“Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Örneği” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna 07.06.2018 tarihli yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2018/158) kurulumuzun 09.07.2018 tarihli ve 2018/06 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

 Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)	 Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)
 Prof. Dr. Altay EREN (Üye)	Katılmadı Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)
 Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)	 Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)
Katılmadı Av. Zuhal Demirci (Üye)	

EK:3: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü İzin Dilekçesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/08/2018-E.10822

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 79594239-302.14.03/
Konu : Anket Talebi (Sena Nur AYDIN)

ADALET BAKANLIĞINA

İlgi : B.A.İ.B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü 06/08/2018 tarih ve 46339 sayılı Anket Talebi (Sena Nur AYDIN) konulu yazı.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı, 47236330884 nolu Sena Nur AYDIN'ın "Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Aarştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Sebestlik Müdürlüğü Örneği" konulu tez çalışması kapsamında İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde bulunan denetimli serbestlik tedbiri kararı alınmış madde bağımlısı kişiler üzerinde anket çalışması yapma talebine ilişkin; Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi yazısı ve ekleri ilişiktir.

Bilgilerinizi ve söz konusu araştırmanın yapılması için gerekli iznin verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Vahdettin ÇİFTÇİ
Rektör V.

Ek:Yazı (11 sayfa)

Nuray
Nuray BALKAN
Bilgisayar İşletmeni
**BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR**

08.08.2018...

Mevcut Elektronik İmzalar

VAHDETTİN ÇİFTÇİ (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü - Rektör V.) 07/08/2018 17:50

Evrakı Doğrulamak İçin : http://ebelge.ibu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V=BEKR41BC2

İzzet Baysal Kampüsü 14030 Gölköy / Bolu
Telefon No: (0 374) 253 46 Faks No: (0 374) 253 46 43
84

Bilgi İçin: Nuray BALKAN
Unvan: Bilgisayar
İşletmeni

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK:4: Adalet Bakanlığı İzin Belgesi

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 46985942-773-E.706/129048
Konu : Anket Çalışması İçin İzin Talebi

07/09/2018

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 07/08/2018 tarihli ve 79594239-302.14.03/E.10822 sayılı yazı.

İlgi yazı ile; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sena Nur AYDIN'ın Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN'in danışmanlığında yürüttüğü "Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Örneği" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında; İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde 10 Eylül 2018 - 29 Mart 2019 tarihleri arasında SAMBA Programına katılan denetimli serbestlik tedbiri alınan madde bağımlısı 200 yükümlüye anket formu uygulayabilmesi için izin talebinde bulunduğu bildirilmiştir.

Söz konusu yazı ve ekleri incelenmiş olup; anket içinde yer alan **"Denetimli Serbestlik" başlığındaki 5 numaralı soru olan "Denetimli serbestlik programlarından sonra madde kullanımınızda bir azalma ya da tamamen bırakma gibi bir durum oldu mu?" sorusunun çıkartılması şartı ile**, Sena Nur AYDIN'ın Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN'in danışmanlığında, ses ve görüntü kaydı alınmaması, yükümlülerin rızalarının alınması ve kimlik bilgilerinin gizli tutulması, bilgilerin basınla paylaşılmaması, çalışma esnasında müdürlüğün işlerinin aksatılmaması, çalışma sonucunun iki fiziki örneği ile CD'sinin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve Genel Müdürlük'ten onay alınmadan çalışmanın hiçbir şekilde kullanılmaması ve yayınlanmaması koşullarıyla, İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde cezaları infaz edilen SAMBA Programına katılan 200 yükümlüye belirtilen tarihler arasında anket formu uygulaması uygun bulunmuştur.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Yılmaz ÇİFTÇİ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

* Bu evrak elektronik imza ile imzalanmış ve DYS üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca fizikî olarak gönderilmeyecektir.

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı

Koruma Kurulları ve Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Mevlana Bulvarı No:36 HSK Binası Yenimahalle 06330 ANKARA

Telefon: (0312) 204 16 50Faks: (0312) 223 97 44

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Mehmet YILDIRIM

e-posta: ds.kkmdhsm@adalet.gov.tr Elektronik Ağ: www.cte.adalet.gov.tr